

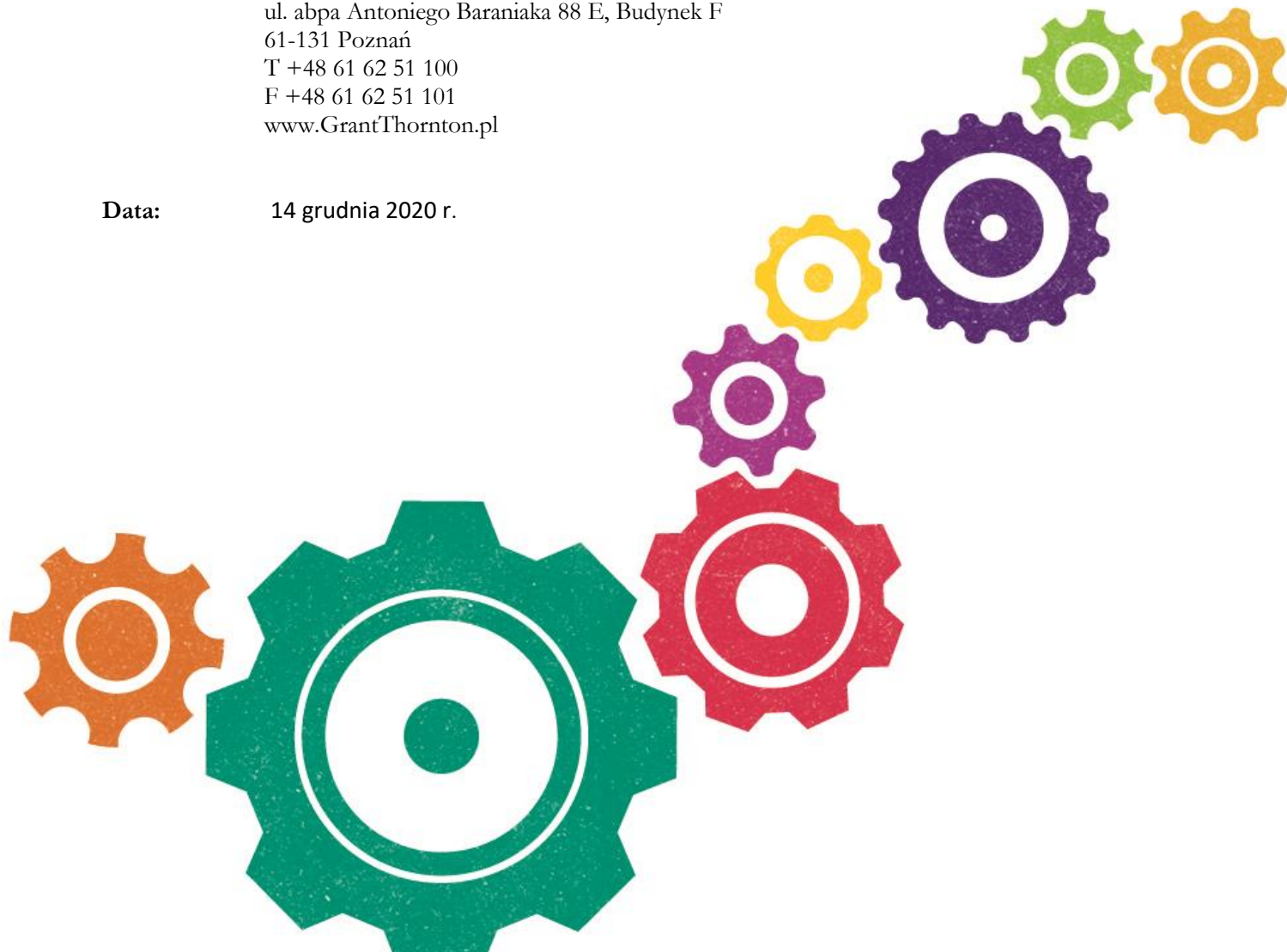
Grant Thornton

An instinct for growth™

Strategia
Obszaru Rozwoju Społeczno – Gospodarczego
Powiatu Aleksandrowskiego
na lata 2014 - 2020

Wykonawca: Grant Thornton Frąckowiak Sp. z o.o.
ul. abpa Antoniego Baraniaka 88 E, Budynek F
61-131 Poznań
T +48 61 62 51 100
F +48 61 62 51 101
www.GrantThornton.pl

Data: 14 grudnia 2020 r.

Spis treści

Wstęp.....	6
1. Diagnoza.....	11
Podział terytorialny i sytuacja demograficzna	11
Liczba ludności. Gęstość zaludnienia	13
Struktura wiekowa ludności.....	14
Struktura ludności ze względu na płeć.....	17
Ruch naturalny ludności.....	18
Migracje ludności.....	19
Prognoza liczby ludności	20
Kluczowe wnioski i obserwacje	21
Rynek pracy.....	23
Podmioty gospodarcze	23
Najważniejsze branże przemysłu i usług.....	26
Działalność przedsiębiorstw w obszarach inteligentnych specjalizacji.....	28
Instytucje otoczenia biznesu.....	30
Oferta terenów inwestycyjnych.....	30
Bezrobocie.....	31
Potrzeby rynku pracy – zawody deficytowe.....	34
Kondycja przedsiębiorstw. Bariery i potrzeby rozwojowe	34
Kluczowe wnioski i obserwacje	35
Pomoc społeczna.....	36
Formy aktywizacji społecznej.....	38
Usługi opiekuńcze.....	38
Piecza zastępcza.....	39
Opieka nad dziećmi do lat 3	40
Społeczeństwo obywatelskie – działalność organizacji pozarządowych	40
Kluczowe wnioski i obserwacje	42
Ochrona zdrowia	43
Kluczowe wnioski i obserwacje	45
Edukacja	45
Edukacja przedszkolna.....	46
Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne	47
Szkolnictwo ponadgimnazjalne.....	49
Kształcenie zawodowe	50
Doradztwo edukacyjno – zawodowe na wszystkich poziomach kształcenia	51
Kształcenie ustawiczne dorosłych.....	52
Kluczowe wnioski i obserwacje	53
Kultura.....	53
Kluczowe wnioski i obserwacje	57
Obszary problemowe wymagające rewitalizacji	57
Środowisko przyrodnicze	58
Walory turystyczne środowiska.....	60
Edukacja ekologiczna	61
Kluczowe wnioski i obserwacje	62
Infrastruktura techniczna.....	62
Gospodarka wodno – ściekowa.....	62
Gospodarka odpadami	64

Zaopatrzenie w gaz	65
Infrastruktura drogowa.....	65
Ścieżki rowerowe.....	67
Transport publiczny.....	69
Infrastruktura teleinformatyczna	71
Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna	72
Emisja zanieczyszczeń.....	72
Plany Gospodarki Niskoemisyjnej.....	73
Kluczowe wnioski i obserwacje	74
Podsumowanie	75
2. Terytorialny wymiar wsparcia.....	78
3. Cele rozwojowe	84
Cele strategiczne i operacyjne	84
Zgodność Strategii ORSG z dokumentami strategicznymi	85
4. Priorytety inwestycyjne.....	92
5. Tryb i zasady naboru projektów do Strategii.....	98
6. Lista przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji.....	99
Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR.....	102
Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFS	110
Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFRR.....	148
Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFS	152
Lista projektów komplementarnych	154
7. Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze.....	164
8. System wdrażania i monitorowania.....	166
System wdrażania.....	166
System monitorowania.....	167

Spis tabel

Tabela 1. Struktura dokumentu.....	7
Tabela 2. Odległości od największych miast województwa kujawsko - pomorskiego.....	12
Tabela 3. Liczba ludności na terenie ORSG w 2014r.....	13
Tabela 4. Zmiana liczby ludności na terenie ORSG w latach 2004 i 2014	13
Tabela 5. Obciążenie demograficzne i struktura ludności na terenie ORSG w latach 2004 i 2014	16
Tabela 6. Obciążenie demograficzne w gminach ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w 2014r.	16
Tabela 7. Obciążenie demograficzne w Powiecie Aleksandrowskim na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2014r.....	17
Tabela 8. Prognoza liczby ludności na terenie ORSG.....	20
Tabela 9. Prognoza liczby ludności w poszczególnych powiatach województwa kujawsko-pomorskiego ..	21
Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego	24
Tabela 11. Innowacyjność przedsiębiorstw na bazie projektów zrealizowanych w ramach POIG 2007-2013	30
Tabela 12. Bezrobotni wg płci, wieku, wykształcenia i czasu pozostawania bez pracy w 2014r.....	33
Tabela 13. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej w latach 2010 i 2013.....	36
Tabela 14. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej (stan na 2013r.)	37
Tabela 15. Funkcjonowanie rodzinnej pieczy zastępczej i ośrodków opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży (stan na 2015r.).....	39
Tabela 16. Organizacje pozarządowe z terenu ORSG Powiatu Aleksandrowskiego.....	40
Tabela 17. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2014 r. na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego.....	43
Tabela 18. Edukacja przedszkolna na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego (stan na 2013r.)	46
Tabela 19. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w latach 2005, 2010 i 2013	47
Tabela 20. Szkolnictwo ponadgimnazjalne na ORSG (stan na 30.09.2014r.).....	49
Tabela 21. Zestawienie instytucji kultury w powiecie aleksandrowskim (stan na 2013r.).....	54
Tabela 22. Obiekty dziedzictwa kulturowego, ujęte w rejestrze zabytków nieruchomych.....	55
Tabela 23. Zasoby i potencjały kulturowe powiatu aleksandrowskiego.....	55
Tabela 24. Obszary problemowe wskazane do rewitalizacji.....	58
Tabela 25. Wykaz obszarów Natura 2000 na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego	59
Tabela 26. Pomniki przyrody na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego (2014r.).....	61
Tabela 27. Korzystający z sieci wodnej i kanalizacyjnej w latach 2008 i 2013.....	63
Tabela 28. Aglomeracje z terenu ORSG ujęte w KPOŚK	63
Tabela 29. Organizacja gospodarki odpadami na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego	64
Tabela 30. Zaopatrzenie w gaz na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego	65
Tabela 31. Drogi na obszarze ORSG Powiatu Aleksandrowskiego	66
Tabela 32. Oświetlenie uliczne w poszczególnych gminach ORSG	66
Tabela 33. Długość ścieżek rowerowych.....	67
Tabela 34. Transport zbiorowy w poszczególnych gminach ORSG	70
Tabela 35. Pokrycie Powiatu Aleksandrowskiego infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013r.	71
Tabela 36. Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w Powiecie Aleksandrowskim na tle województwa w 2014r.....	73
Tabela 37. Plany Gospodarki Niskoemisyjnej poszczególnych gmin Powiatu Aleksandrowskiego.....	73
Tabela 38. Problemy i bariery rozwojowe	76
Tabela 39. Potencjały i szanse obszaru	77
Tabela 40. Główne problemy rozwojowe, uwarunkowania i potencjały ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w odniesieniu do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych	78
Tabela 41. Cele strategiczne i cele operacyjne	84
Tabela 42. Zgodność Strategii ORSG z dokumentami strategicznymi	85
Tabela 43. Logika interwencji strategicznej.....	92
Tabela 44. Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszące się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej.....	98
Tabela 45. Wartość projektów z list podstawowych w podziale na źródła finansowania	101
Tabela 46. Wartość projektów z list podstawowych w podziale na Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P 2014-2020.....	101

Tabela 47. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR	102
Tabela 48. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFS.....	110
Tabela 49. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFRR	148
Tabela 50. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFS.....	152
Tabela 51. Lista projektów komplementarnych	154
Tabela 52. Wskaźniki planowane do osiągnięcia w obszarze	164

Spis map

Mapa 1. Gminy wchodzące w skład ORSG Powiatu Aleksandrowskiego	11
Mapa 2. Powiat Aleksandrowski na tle województwa kujawsko - pomorskiego	12

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura dokumentu	8
Wykres 2. Proces powstawania Strategii	8
Wykres 3. Struktura wiekowa ludności w 2014r.	14
Wykres 4. Struktura wiekowa ludności w Powiecie Aleksandrowskim na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2014r.	15
Wykres 5. Struktura płci i wieku ludności na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w 2014r.	18
Wykres 6. Ruch naturalny na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w latach 2009 - 2014.....	18
Wykres 7. Współczynnik przyrostu naturalnego na terenie Powiatu Aleksandrowskiego na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2014.....	19
Wykres 8. Migracje ludności na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w latach 2010 - 2014	20
Wykres 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w województwie kujawsko-pomorskim	25
Wykres 10. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego wg wielkości przedsiębiorstwa w latach 2004, 2007, 2010, 2013 i 2014.....	25
Wykres 11. Dynamika przyrostu liczby podmiotów gospodarczych w 2014r. w porównaniu do 2010r. na obszarze powiatów ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego.....	26
Wykres 12. Podmioty gospodarki narodowej na terenie ORSG według sekcji PKD w 2014r.	27
Wykres 13. Użytkowanie gruntów rolnych na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w ha	28
Wykres 14. Bezrobotni zarejestrowani oraz stopa bezrobocia na terenie ORSG.....	31
Wykres 15. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie ORSG.....	32
Wykres 16. Udział lasów w obszarze gmin ORSG.....	59
Wykres 17. Zgłoszone zapotrzebowanie na Internet stacjonarny na terenie powiatu aleksandrowskiego...72	
Wykres 18. Dokumenty strategiczne, z którymi wykazuje zgodność Strategia ORSG.....	85

Wstęp

Polityka terytorialna jest narzędziem służącym do realizacji założeń Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 poprzez wykorzystanie m.in. środków unijnych, a w szczególności środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014 – 2020.

Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 4 lutego 2015 roku przyjął założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014 – 2020, które są usystematyzowanym zestawieniem procesu planowania i wdrażania polityki terytorialnej na czterech poziomach:

- Poziom wojewódzki – obejmujący miasta Bydgoszcz i Toruń oraz obszar powiązany z nimi funkcjonalnie (ZIT wojewódzki),
- Poziom regionalny i subregionalny – obejmujący miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami powiązanymi z nimi funkcjonalnie (OSI miast regionalnych/subregionalnych),
- Poziom ponadlokalny – obejmujący obszar powiatu ziemskiego (Obszary Rozwoju Społeczno-Gospodarczego),
- Poziom lokalny – działający w ramach realizacji idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS).

Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego swoim zasięgiem obejmuje jednorazowo jeden Powiat. Starosta Powiatu jest inicjatorem i koordynatorem przedsięwzięć w ramach ORSG. Ponadto podejmuje działania na rzecz stworzenia warunków dla współpracy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Współpraca Starostwa Powiatowego z pozostałymi jednostkami terytorialnymi z obszaru powiatu i partnerami społeczno-gospodarczymi odbywa się w ramach porozumienia, którego sygnatariuszami są przedstawiciele Powiatu oraz poszczególnych miast i gmin¹.

Niniejsza Strategia Rozwoju Obszaru Społeczno-Gospodarczego Powiatu Aleksandrowskiego stanowi zbiór wytycznych dotyczących postawionych celów, zadań i środków ich realizacji na podstawie specyfiki analizowanego obszaru. Przedstawia zarys ogólny oraz szczegółowy, określający kierunek działań władz Powiatu, zachowując jednocześnie elastyczność, dającą możliwość wprowadzania zmian określonych jego elementów.

Przygotowanie niniejszego dokumentu zlecono firmie Grant Thornton Frąckowiak Sp. z o.o. przez Starostwo Powiatowe oraz wszystkie gminy wchodzące w skład Powiatu Aleksandrowskiego.

Strategia powstała przy współpracy z reprezentantami Starostwa Powiatowego w Aleksandrowie Kujawskim, przedstawicielami władz Gmin wchodzących w skład Powiatu oraz instytucji i jednostek organizacyjnych działających na jego terenie, w oparciu o wyniki przeprowadzonych wywiadów, spotkań i konsultacji społecznych.

¹ Zasady Oceny Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego przez IZ RPO

Strategia podzielona została na osiem rozdziałów:

Tabela 1. Struktura dokumentu

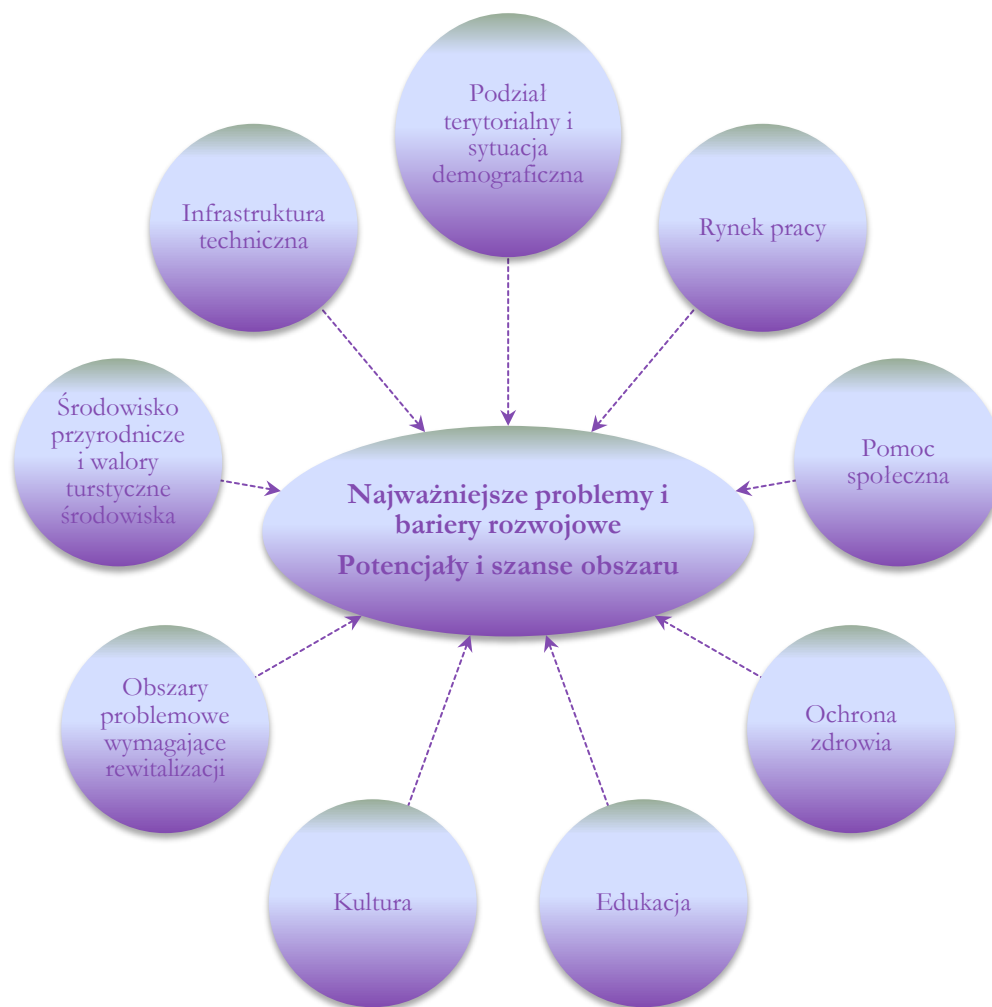
	Tytuł rozdziału	Zakres
Rozdział 1	Diagnoza	Obecna sytuacja Powiatu z podziałem na poszczególne obszary z wyszczególnieniem wniosków oraz z podsumowaniem zawierającym najważniejsze problemy i bariery rozwojowe oraz potencjały i szanse obszaru
Rozdział 2	Terytorialny wymiar wsparcia	Główne problemy rozwojowe, uwarunkowania i potencjały Powiatu Aleksandrowskiego w odniesieniu do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych przewidujących zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego
Rozdział 3	Cele rozwojowe	Cele rozwojowe strategiczne i operacyjne oraz wskazanie powiązań z innymi dokumentami strategicznymi
Rozdział 4	Priorytety inwestycyjne	Tabela przedstawiająca logikę interwencji strategicznej, wskazującą metody realizacji celów, zasięg terytorialny oraz mierzalne rezultaty realizacji poszczególnych działań w postaci planowanych do osiągnięcia wskaźników
Rozdział 5	Tryb i zasady naboru projektów do Strategii	Szczegółowe omówienie trybu i zasad naboru projektów do Strategii
Rozdział 6	Lista przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji	Lista założonych przedsięwzięć oraz narzędzia ich realizacji z podziałem na listę podstawową i rezerwową oraz komplementarną
Rozdział 7	Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze	Lista i opis wskaźników wyznaczonych do osiągnięcia w obszarze
Rozdział 8	System wdrażania i monitorowania	Wytyczne dotyczące metod wdrażania i monitorowania działań ujętych w Strategii

Źródło: *Opracowanie własne*

Punktem wyjścia w opracowaniu Strategii Rozwoju Powiatu Aleksandrowskiego była analiza dokumentów dostarczonych przez przedstawicieli Starostwa Powiatowego oraz władz Gmin wchodzących w skład Powiatu, danych Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych), jak również ogólnodostępne informacje na temat Powiatu i Gmin wchodzących w jego skład. Uzupełnieniem tych informacji i wniosków z nich wyciągniętych było przeprowadzone wśród przedsiębiorców badanie ankietowe.

Wynikiem zebrania powyższych informacji jest diagnoza, opracowana w poniższych obszarach.

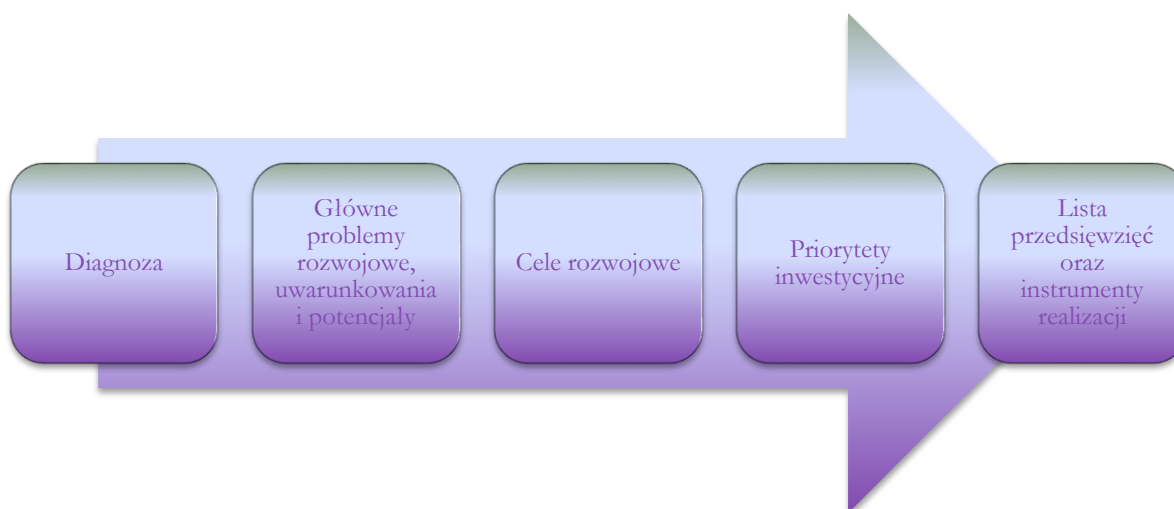
Wykres 1. Struktura dokumentu

Źródło: Opracowanie własne

Część diagnostyczna dokumentu stanowiła podstawę do opracowania części strategiczno-operacyjnej Strategii.

Wykres 2. Proces powstawania Strategii

Źródło: Opracowanie własne

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy, zdefiniowano **najważniejsze problemy**, którymi są:

- Mała dynamika rozwoju gospodarczego
- Niekorzystne zjawiska demograficzne oraz niska aktywność społeczna i zawodowa
- Mało innowacyjny system kształcenia
- Niewystarczająca troska o dobra kultury
- Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna

Realizacja Strategii ORSG Powiatu Aleksandrowskiego będzie możliwa poprzez osiągnięcie celów strategicznych i operacyjnych. **Cele strategiczne** to:

- Konkurencyjna gospodarka lokalna
- Zdrowe i zintegrowane społeczeństwo
- Wysoka jakość kształcenia dostosowana do wymogów rynku pracy
- Ochrona lokalnych wartości kulturowych
- Zachowanie walorów naturalnych i poprawa stanu środowiska przyrodniczego poprzez racjonalny rozwój infrastruktury technicznej

Powyższe cele będą możliwe do osiągnięcia dzięki realizacji **szeregu projektów**, które w założeniu mają znacząco pobudzić rozwój społeczno – gospodarczy Powiatu.

Procedura wyboru projektów przewidzianych do finansowania w ramach polityki terytorialnej miała charakter dwuetapowy. Wstępna selekcja (I etap oceny projektów) polegała na ocenie projektów pod kątem ich zgodności z Priorytetami Inwestycyjnymi w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszącymi się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej. Kryterium to miało charakter dostępowy. Tylko projekty, które spełniły to kryterium trafiły na listę projektów poddanych dalszej ocenie. Pozostałe przedsięwzięcia znalazły się na liście komplementarnej.

Wyboru zadań mających największy wpływ na rozwój obszaru w latach 2015-2020 (II etap oceny projektów) dokonano z uwzględnieniem następujących kryteriów szczegółowych:

- Stopień w jakim projekt wpłynie na rozwiązanie problemów danego obszaru
- Stopień przygotowania inwestycji do realizacji
- Termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia do 31 grudnia 2018r.
- Realizacja projektu w partnerstwie
- Wpływ projektu na zwiększenie zatrudnienia
- Liczba problemów, które rozwiązuje projekt
- Stopień w jakim projekt wpłynie na realizację założeń strategii województwa kujawsko-pomorskiego
- Wpływ projektu na rozwój podmiotów działających w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa kujawsko-pomorskiego

Podczas naboru projektów wpłynęły 263 fiszki projektowe o łącznej wartości 604 190 504,78 zł, z czego 22 trafiły na listę podstawową projektów finansowanych w ramach EFRR (41 438 183,45 zł), a 31 trafiło na listę podstawową projektów finansowanych w ramach EFS (16 883 262,11 zł).

W procesie powstawania Strategii ORSG uwzględniono ideę partnerstwa. W prace nad dokumentem zostały włączone podmioty publiczne i prywatne, które miały możliwość przekazywania swoich sugestii, pomysłów i planów związanych z kierunkami rozwoju obszaru. Udział tych podmiotów miał przede wszystkim charakter opiniotwórczy i konsultacyjny, a ich udział był szczególnie ważny na etapie tworzenia diagnozy, w której uwzględniono problemy i potrzeby zarówno mieszkańców, samorządów, instytucji edukacyjnych i opiekuńczych, parafii, organizacji pozarządowych, jak i przedsiębiorców. Podczas tworzenia diagnozy kontakty z wyżej wymienionymi podmiotami miały głównie postać wywiadów pogłębionych oraz ankiet. Gotowa diagnoza została przedstawiona na otwartym spotkaniu, na którym wszyscy zainteresowani mogli wypowiedzieć się odcisnąć swoje uwagi na temat wyników przeprowadzonych analiz, przedstawić

swoje uwagi oraz zdefiniować obszary najbardziej problemowe i cele rozwojowe. Na spotkaniu z mieszkańcami został również zaprezentowany wzór fiszki projektowej, poprzez którą można było wyrazić swoje pomysły projektowe. Fiszka została opublikowana również na stronie internetowej Starostwa Powiatowego. Wszyscy zainteresowani mogli składać fiszki projektowe do dnia 21 kwietnia 2015r.

Projekt Strategii, uwzględniający przedstawione do tej pory sugestie został poddany dwutygodniowym konsultacjom społecznym, które odbywały się drogą elektroniczną w terminie od 19 maja 2015r. do 1 czerwca 2015r. Wszyscy zainteresowani mieli możliwość zgłoszenia swoich uwag i wniosków do dokumentu Strategii za pośrednictwem formularza realizacji konsultacji społecznych, który był dostępny zarówno w wersji elektronicznej na stronie internetowej, jak i w wersji papierowej w siedzibie Starostwa Powiatowego. Na wszystkich etapach pracy nad Strategią Wykonawca pozostawał w stałym kontakcie (spotkania, kontakt mailowy, telefoniczny) z wszystkimi Przedstawicielami Grupy Roboczej ds. Strategii, która składała się z pracowników wszystkich jednostek samorządu terytorialnego tworzących ORSG Powiatu Aleksandrowskiego.

Dokument po konsultacjach społecznych został skierowany do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w celu uzgodnienia odstępstwa od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Gotowa Strategia ma służyć jako skuteczne narzędzie w procesie rozwoju Powiatu. Dzięki powiązaniu jej celów z planowanymi do realizacji działaniami, zapewniona zostanie ich kompleksowość oraz znacznie lepsza efektywność gospodarowania zasobami i środkami finansowymi. Strategia, oprócz wskazania kierunków rozwoju, stanowić ma jeden z instrumentów służących pozyskaniu funduszy unijnych oraz krajowych środków finansowych w perspektywie finansowej 2014 – 2020.

1. Diagnoza

Podział terytorialny i sytuacja demograficzna

ORSG Powiatu Aleksandrowskiego obejmuje 9 gmin, w tym 3 gminy miejskie i 6 gmin wiejskich. W skład powiatu wchodzi:

- Aleksandrów Kujawski, będący miastem powiatowym
- Aleksandrów Kujawski – gmina wiejska
- Bądkowo – gmina wiejska
- Ciechocinek – gmina miejska
- Koneck - gmina wiejska
- Nieszawa - gmina miejska
- Raciążek - gmina wiejska
- Waganiec - gmina wiejska
- Zakrzewo - gmina wiejska

Poniższa mapa obrazuje granice ORSG Powiatu Aleksandrowskiego.

Mapa 1. Gminy wchodzące w skład ORSG Powiatu Aleksandrowskiego

Źródło: www.aleksandrow.pl

Powierzchnia powiatu wynosi 475 km², co plasuje go na 19. – ostatnim miejscu wśród wszystkich powiatów ziemskich województwa. Najmniejszą powierzchnię spośród wszystkich gmin tworzących powiat ma miasto Aleksandrów Kujawski (7 km²), a największą gmina Aleksandrów Kujawski (131 km²).

Powiat Aleksandrowski graniczy z powiatami:

- Toruńskim
- Lipnowskim
- Włocławskim
- Radziejowskim
- Inowrocławskim

Mapa 2. Powiat Aleksandrowski na tle województwa kujawsko - pomorskiego

Źródło: www.aleksandrow.pl

O potencjale danego powiatu w dużej mierze decyduje jego położenie względem strategicznych miejsc województwa. Odległości pomiędzy centrami gmin wchodzących w skład ORSG Powiatu Aleksandrowskiego a czterema największymi miastami Województwa Kujawsko – Pomorskiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Odległości od największych miast województwa kujawsko - pomorskiego

Jednostka terytorialna	Odległość od Bydgoszczy w km	Odległość od Torunia w km	Odległość od Włocławka w km	Odległość od Grudziądza w km
Aleksandrów Kujawski (m.)	63	27	46	82
Aleksandrów Kujawski (w.)	63	27	46	82
Bądkowo	98	55	22	108
Ciechocinek	71	25	45	81
Koneck	71	36	33	90
Nieszawa	79	33	27	89
Raciążek	75	29	34	85
Wąganiec	82	36	24	93
Zakrzewo	72	38	35	95

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.odleglosci.info

Liczba ludności. Gęstość zaludnienia

Teren ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w 2014r. zamieszkiwało ogółem 55 711 osób. Gęstość zaludnienia obszaru wynosiła 117 osób/km². Analiza liczby mieszkańców wykazała, że największy odsetek ludności – 22,41% zamieszkiwał w gminie miejskiej Aleksandrów Kujawski. Miasto charakteryzowało się również najwyższym wskaźnikiem gęstości zaludnienia – 1 784 osoby/km². Gminą o najniższej liczbie mieszkańców była Nieszawa. Odsetek ludności zamieszkującej jej teren wynosił 3,55% ludności całego ORSG.

Tabela 3. Liczba ludności na terenie ORSG w 2014r.

Jednostka terytorialna	Powierzchnia (km ²)	Liczba ludności (osób) 2014r.	Gęstość zaludnienia (l. osób/km ²) w 2014r.
Aleksandrów Kujawski (m.)	7	12 487	1 784
Aleksandrów Kujawski (w.)	131	11 624	89
Bądkowo	80	4 413	55
Ciechocinek	15	10 719	715
Koneck	68	3 226	47
Nieszawa	10	1 975	198
Raciążek	33	3 151	95
Waganiec	55	4 547	83
Zakrzewo	76	3 569	47
ORSG	475	55 711	117
Kujawsko - Pomorskie	17 972	2 089 992	116
Polska	312 679	38 478 602	123

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Spośród wszystkich gmin położonych na terenie ORSG, 4 cechowały się w latach 2004-2014 dodatnią dynamiką przyrostu liczby ludności, a 5 ujemną. Najwięcej, bo aż 939 osób przybyło w tym okresie na terenie gminy wiejskiej Aleksandrów Kujawski, gdzie dynamika wyniosła 8,79%. Największy ujemny wskaźnik przyrostu liczby mieszkańców odnotowano w gminie Koneck (-6,06%). W analizowanym okresie na terenie ORSG liczba ludności wzrosła o 440 osób (0,8%).

Tabela 4. Zmiana liczby ludności na terenie ORSG w latach 2004 i 2014

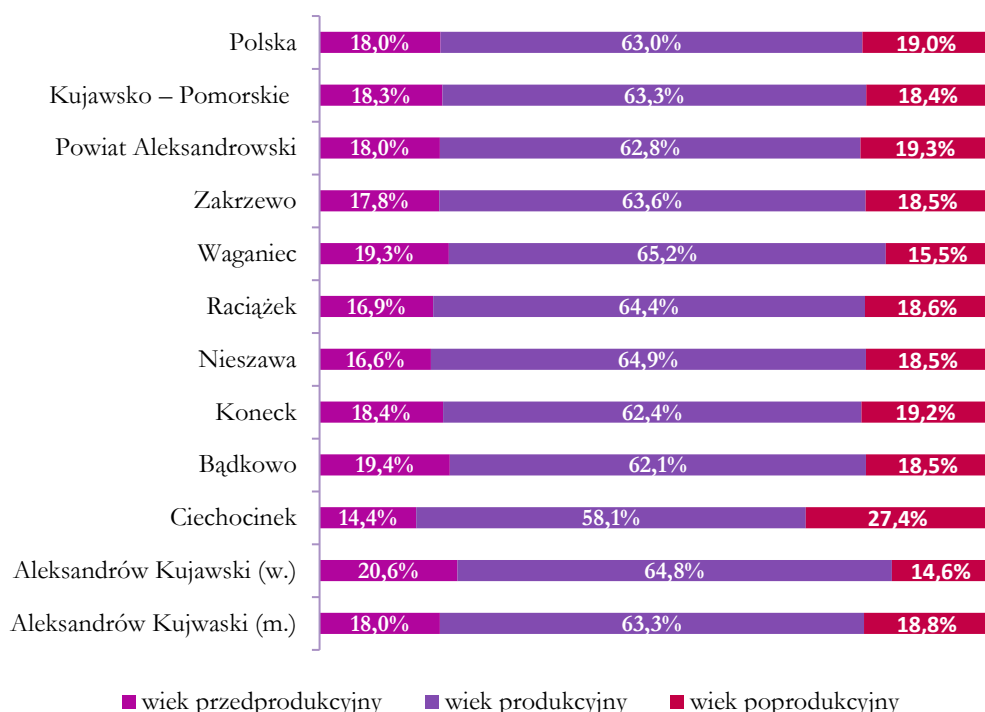
Jednostka terytorialna	Status jednostki	Liczba ludności (2004r.)	Liczba ludności (2014r.)	Dynamika
Aleksandrów Kujawski (m.)	Gmina miejska	12 437	12 487	0,40%
Aleksandrów Kujawski (w.)	Gmina wiejska	10 685	11 624	8,79%
Bądkowo	Gmina wiejska	4 646	4 413	- 5,02%
Ciechocinek	Gmina miejska	10 871	10 719	-1,40%
Koneck	Gmina wiejska	3 434	3 226	-6,06%
Nieszawa	Gmina miejska	2 047	1 975	-3,52%
Raciążek	Gmina wiejska	3 064	3 151	2,84%
Waganiec	Gmina wiejska	4 427	4 547	2,71%
Zakrzewo	Gmina wiejska	3 660	3 569	-2,49%
ORSG	Powiat	55 271	55 711	0,80%
Kujawsko - Pomorskie	Województwo	2 068 258	2 089 992	1,05%
Polska	Kraj	38 173 835	38 478 602	0,80%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura wiekowa ludności

W 2014r. ORSG Powiatu Aleksandrowskiego zamieszkiwało 10 012 osób w wieku przedprodukcyjnym (17,97%), 34 964 osób w wieku produkcyjnym (62,76%) i 10 735 osób w wieku poprodukcyjnym (19,27%). Najwyższym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym (20,58%), a zarazem jednym z niższych wskaźników udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (14,60%) charakteryzuje się gmina wiejska Aleksandrów Kujawski, bardzo podobnie sytuacja przedstawia się w gminie Waganiec. Analiza wykazała, że najbardziej niekorzystnymi wartościami wskaźników cechuje się gmina miejska Ciechocinek, która posiada najniższy udział liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (14,44%) w ogólnej strukturze mieszkańców miasta oraz najwyższy wskaźnik udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (27,44%). Analizując strukturę wiekową osób w poszczególnych gminach ORSG można zauważyć, że najwyższy udział mieszkańców w wieku produkcyjnym występuje w gminie Waganiec (65,19%).

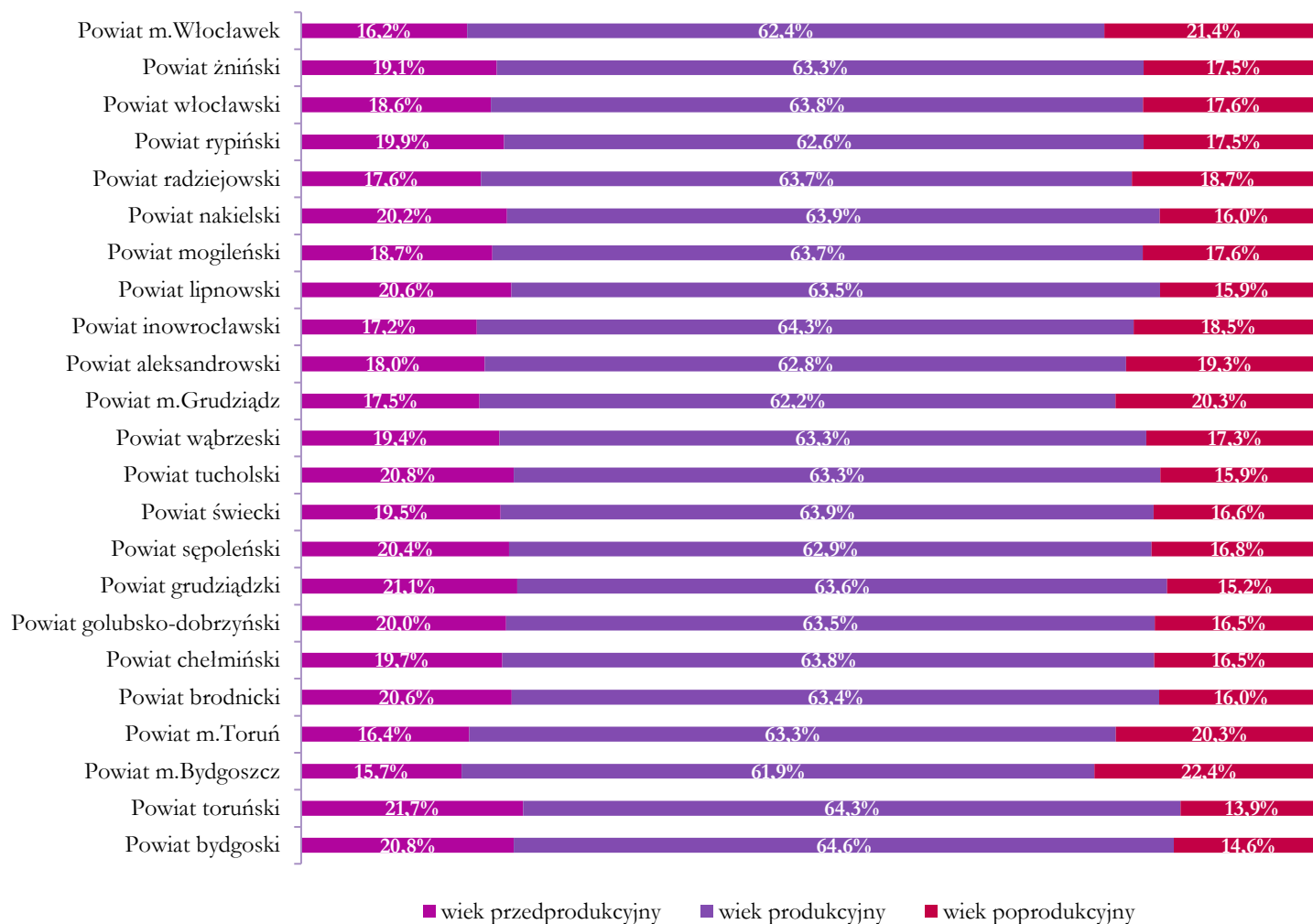
Wykres 3. Struktura wiekowa ludności w 2014r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza Powiatu Aleksandrowskiego w obrębie struktury wiekowej mieszkańców na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego wykazuje, że Powiat ten jest powiatem ziemskim o najwyższym wskaźniku udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców. Gorsza sytuacja pod tym względem występuje jedynie w powiatach grodzkich. Stan ten obrazuje poniższy wykres.

Wykres 4. Struktura wiekowa ludności w Powiecie Aleksandrowskim na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2014r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2004-2014 na terenie ORSG udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności zmniejszył się. Zwiększeniu uległ natomiast udział w strukturze mieszkańców w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Analizując ostatnie lata można zauważyć, że wartość wskaźnika obciążenia demograficznego zmniejszyła się z poziomu 60,6 osób w roku 2004 do 59,3 osób w roku 2014. Wskaźnik ten informuje, ile osób w wieku nieprodukcyjnym przypada na 100 osób będących w wieku produkcyjnym.

Tabela 5. Obciążenie demograficzne i struktura ludności na terenie ORSG w latach 2004 i 2014

Wiek	Obciążenie demograficzne			
	2004		2014	
	Liczba osób	Udział w strukturze (%)	Liczba osób	Udział w strukturze (%)
Przedprodukcyjny	12209	22,1%	10012	18,0%
Produkcyjny	34419	62,3%	34964	62,8%
Poprodukcyjny	8643	15,6%	10735	19,3%
Obciążenie demograficzne	60,6	-	59,3	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najwyższym wskaźnikiem obciążenia demograficznego na terenie ORSG charakteryzuje się gmina Ciechocinek, najniższym zaś gmina Waganiec.

Tabela 6. Obciążenie demograficzne w gminach ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w 2014r.

Jednostka terytorialna	Status jednostki	Obciążenie demograficzne
		2014
		Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym
Aleksandrów Kujawski (m.)	Gmina miejska	58,1
Aleksandrów Kujawski (w.)	Gmina wiejska	54,3
Bądkowo	Gmina wiejska	61,1
Ciechocinek	Gmina miejska	72,1
Koneck	Gmina wiejska	60,2
Nieszawa	Gmina miejska	54,1
Raciążek	Gmina wiejska	55,2
Waganiec	Gmina wiejska	53,4
Zakrzewo	Gmina wiejska	57,2
ORSG	Powiat	59,3
Kujawsko - Pomorskie	Województwo	58,1
Polska	Kraj	58,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Badając wskaźnik obciążenia demograficznego na terenie ORSG na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego można zauważyć, że obszar ten zajmuje 2-gie miejsce wśród powiatów ziemskich z wartością wskaźnika 59,3. Jest to również sytuacja bardzo niekorzystna świadcząca o starzeniu się społeczeństwa.

Tabela 7. Obciążenie demograficzne w Powiecie Aleksandrowskim na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2014r.

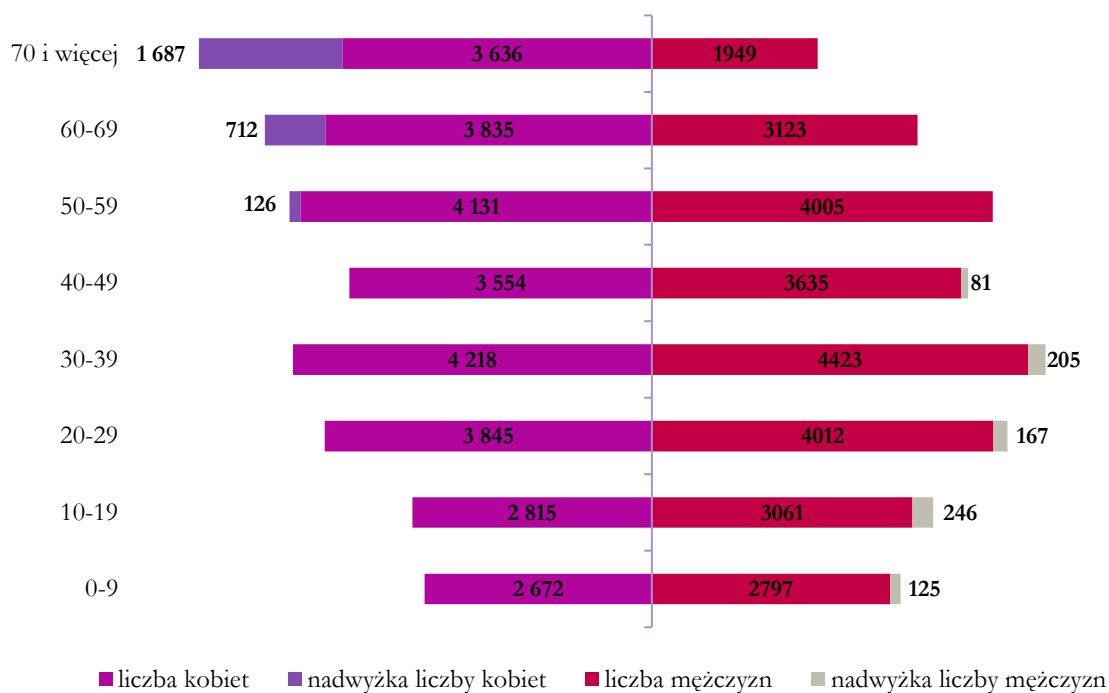
Jednostka terytorialna	Obciążenie demograficzne
	2014
	Liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym
Powiat bydgoski	54,8
Powiat toruński	55,4
Powiat inowrocławski	55,5
Powiat świecki	56,5
Powiat nakielski	56,5
Powiat włocławski	56,6
Powiat chełmiński	56,8
Powiat radziejowski	57,0
Powiat mogileński	57,1
Powiat grudziądzki	57,2
Powiat golubsko-dobrzyński	57,5
Powiat lipnowski	57,5
Powiat brodnicki	57,8
Powiat wąbrzeski	57,9
Powiat żniński	57,9
Powiat m.Toruń	58,0
Powiat tucholski	58,0
Powiat sępoleński	59,0
Powiat aleksandrowski	59,3
Powiat rypiński	59,8
Powiat m.Włocławek	60,3
Powiat m.Grudziądz	60,7
Powiat m.Bydgoszcz	61,5
Kujawsko - Pomorskie	58,1
Polska	58,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura ludności ze względu na płeć

Analiza struktury ludności ORSG ze względu na płeć wykazała, że teren zamieszkuje 27 005 mężczyzn (48,47%) i 28 706 kobiet (51,53%). W przedziałach wiekowych od 0-49 przeważają mężczyźni. Nadwyżka kobiet występuje w przedziałach wiekowych od 50 roku życia.

Wykres 5. Struktura płci i wieku ludności na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w 2014r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ruch naturalny ludności

Na obszarze ORSG Powiatu Aleksandrowskiego od 5 lat utrzymuje się ujemny przyrost naturalny. W analizowanym okresie najgorsza sytuacja miała miejsce w 2014r. Badając ruch naturalny w poszczególnych gminach, można zauważyć, że dodatni przyrost naturalny w 2014r. odnotowano jedynie w gminie Waganiec (4).

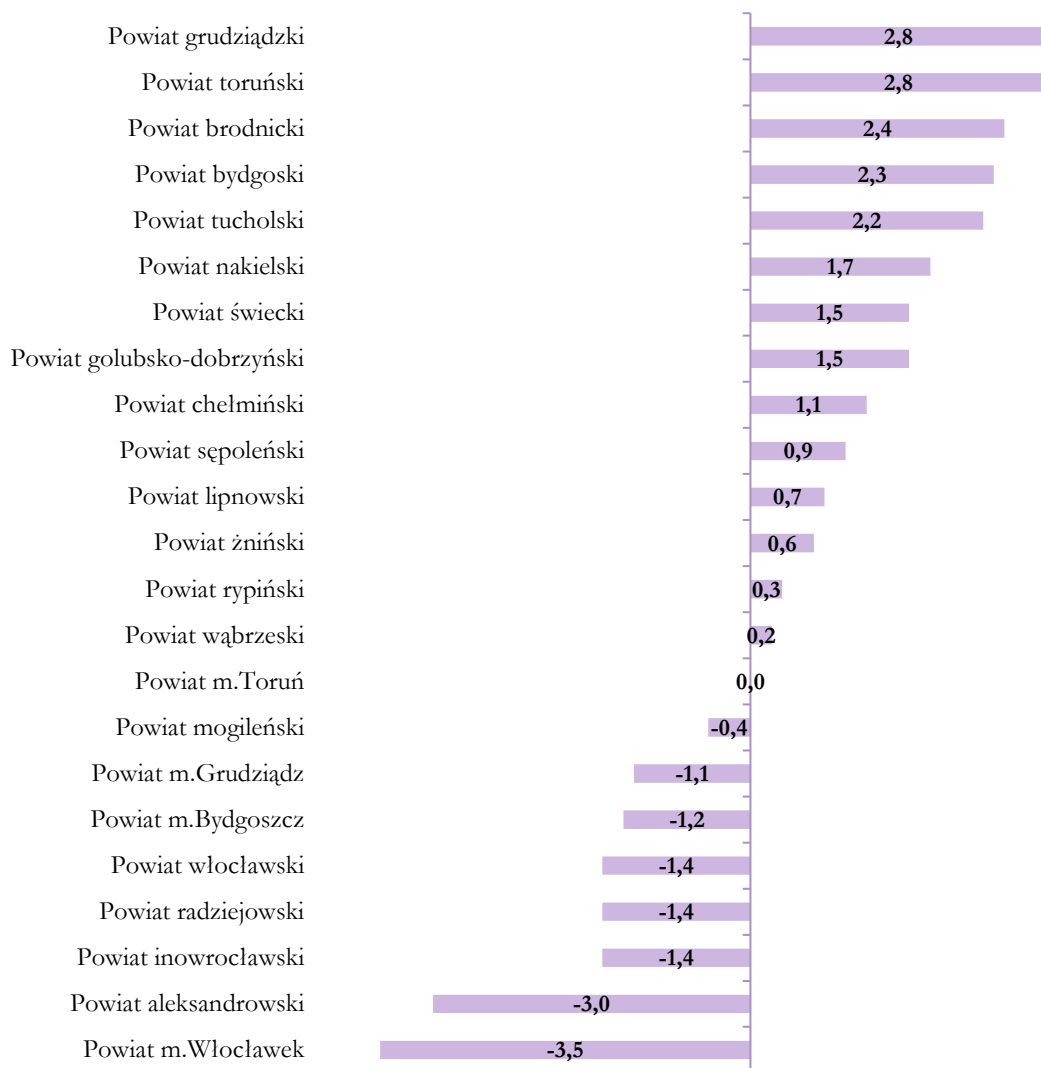
Wykres 6. Ruch naturalny na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w latach 2009 - 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Obszar ORSG Powiatu Aleksandrowskiego wyróżnia się na tle innych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego najniższą wśród powiatów ziemskich wartością współczynnika przyrostu naturalnego (stosunek różnica pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców). Wartość tego wskaźnika dla ORSG wynosi -3,0.

Wykres 7. Współczynnik przyrostu naturalnego na terenie Powiatu Aleksandrowskiego na tle pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2014

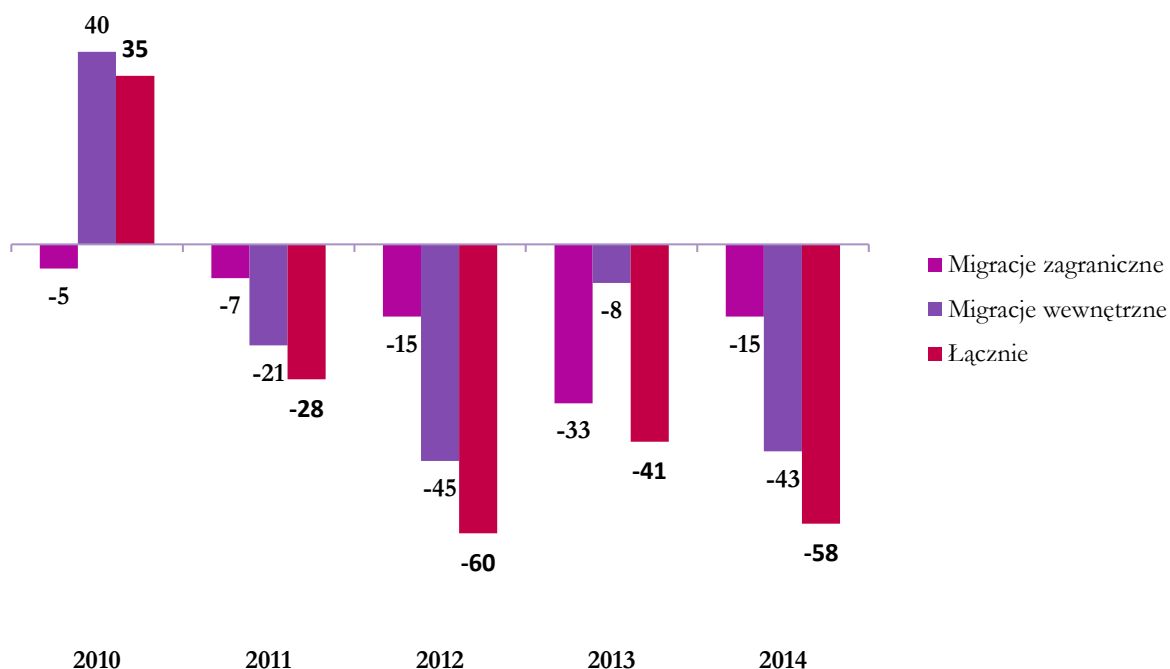

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Migracje ludności

Podobnie jak w przypadku ruchu naturalnego ludności, równie negatywnie przedstawia się sytuacja odnośnie migracji. W okresie ostatnich 5 lat saldo migracji zagranicznych na obszarze ORSG Powiatu Aleksandrowskiego jest nieprzerwanie ujemne, jednak w ciągu ostatnich 4 lat ta sama sytuacja dotyczy także migracji wewnętrznych. Spośród poszczególnych gmin, dodatnie saldo migracji w 2014r. wystąpiło w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski (42), w mieście Nieszawa (16) oraz w gminie Zakrzewo (11). Najgorsza sytuacja w zakresie migracji ludności miała miejsce w gminie Ciechocinek (-42).

Wykres 8. Migracje ludności na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w latach 2010 - 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Prognoza liczby ludności

Prognozy liczby ludności wskazują, że do 2035r. liczba mieszkańców na terenie ORSG zmniejszy się o 6,57%. Najbardziej widoczny spadek będzie dostrzegać się w grupie osób w wieku przedprodukcyjnym, gdzie liczba mężczyzn zmniejszy się o 21,86%, a kobiet o 22,28%. Spadek liczebności odnotuje się także w grupie osób w wieku produkcyjnym. Powszechnie występujący trend „starzenia się” wyrażający się większym udziałem osób starszych w społeczeństwie wpłynie także na strukturę demograficzną ORSG. Dynamika przyrostu osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2014-2035 wyniesie dla mężczyzn aż 48,13%, natomiast dla kobiet 0,71%.

Tabela 8. Prognoza liczby ludności na terenie ORSG

Liczba osób w wieku	2014		2035		Dynamika	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
ORSG						
Przedprodukcyjnym	5 170	4 842	4 040	3 763	-21,86%	-22,28%
Produkcyjnym	18 571	16 393	16 586	15 300	-10,69%	-6,67%
Poprodukcyjnym	3 264	7 471	4 835	7 524	48,13%	0,71%
Województwo Kujawsko - Pomorskie						
Przedprodukcyjnym	196 764	186 413	154 005	145 503	-21,73%	-21,95%
Produkcyjnym	696 880	625 075	618 753	592 563	-11,21%	-5,20%
Poprodukcyjnym	119 234	265 626	176 045	272 815	47,65%	2,71%
Polska						
Przedprodukcyjnym	3 562 650	3 380 346	2 865 162	2 702 787	-19,58%	-20,04%
Produkcyjnym	12 783 738	11 446 424	11 522 258	11 046 970	-9,87%	-3,49%
Poprodukcyjnym	2 273 421	5 032 023	3 275 604	5 063 990	44,08%	0,64%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na tle pozostałych powiatów, zgodnie z przedstawionymi poniżej prognozami, Powiat Aleksandrowski wyróżniał się będzie znaczącą liczbą osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców. Przewiduje, że w 2035 roku udział tej grupy osób w ogólnej liczbie mieszkańców ORSG stanowić będzie aż 26%.

Tabela 9. Prognoza liczby ludności w poszczególnych powiatach województwa kujawsko-pomorskiego

Liczba osób w wieku	2014		2035		Dynamika	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
Powiat bydgoski						
Przedprodukcyjnym	12027	11220	11858	11101	-1,41%	-1,06%
Produkcyjnym	38080	34110	44578	43503	17,06%	27,54%
Poprodukcyjnym	5222	11075	10025	14498	91,98%	30,91%
Powiat toruński						
Przedprodukcyjnym	11378	10817	11483	10635	0,92%	-1,68%
Produkcyjnym	34571	31164	40530	39357	17,24%	26,29%
Poprodukcyjnym	4505	9732	8823	12624	95,85%	29,72%
Powiat m. Bydgoszcz						
Przedprodukcyjnym	28920	27215	21233	20207	-26,58%	-25,75%
Produkcyjnym	114581	106942	92152	93101	-19,57%	-12,94%
Poprodukcyjnym	24805	55189	28827	48901	16,21%	-11,39%
Powiat m. Toruń						
Przedprodukcyjnym	16953	16428	12551	12152	-25,97%	-26,03%
Produkcyjnym	65147	63437	54509	57114	-16,33%	-9,97%
Poprodukcyjnym	12261	28932	15494	27608	26,37%	-4,58%
Powiat brodnicki						
Przedprodukcyjnym	8394	7762	6826	6545	-18,68%	-15,68%
Produkcyjnym	26590	23086	25462	23849	-4,24%	3,31%
Poprodukcyjnym	3881	8684	6556	9397	68,93%	8,21%
Powiat chełmiński						
Przedprodukcyjnym	5323	5031	3800	3586	-28,61%	-28,72%
Produkcyjnym	17793	15737	15836	14809	-11,00%	-5,90%
Poprodukcyjnym	2689	5986	4370	6621	62,51%	10,61%
Powiat golubsko-dobrzyński						
Przedprodukcyjnym	4690	4420	4050	3806	-13,65%	-13,89%
Produkcyjnym	15446	13405	14217	13212	-7,96%	-1,44%
Poprodukcyjnym	2345	5135	3869	5469	64,99%	6,50%
Powiat grudziądzki						
Przedprodukcyjnym	4387	4112	3229	3048	-26,40%	-25,88%
Produkcyjnym	13698	11885	12446	11470	-9,14%	-3,49%
Poprodukcyjnym	2010	4115	3270	4616	62,69%	12,17%
Powiat sępoleński						
Przedprodukcyjnym	4379	4078	3582	3364	-18,20%	-17,51%
Produkcyjnym	14068	12051	12257	11534	-12,87%	-4,29%
Poprodukcyjnym	2261	4705	3493	4905	54,49%	4,25%
Powiat świecki						
Przedprodukcyjnym	9944	9545	8081	7475	-18,73%	-21,69%
Produkcyjnym	34030	29789	30839	29372	-9,38%	-1,40%
Poprodukcyjnym	5239	11305	8641	12676	64,94%	12,13%
Powiat tucholski						
Przedprodukcyjnym	5218	4847	3936	3804	-24,57%	-21,52%
Produkcyjnym	16469	14151	14934	13729	-9,32%	-2,98%

Poprodukcyjnym	2455	5241	4368	5956	77,92%	13,64%
Powiat wąbrzeski						
Przedprodukcyjnym	3446	3315	2601	2422	-24,52%	-26,94%
Produkcyjnym	11855	10219	10391	9266	-12,35%	-9,33%
Poprodukcyjnym	1865	4157	2974	4185	59,46%	0,67%
Powiat m. Grudziądz						
Przedprodukcyjnym	8740	8229	5951	5727	-31,91%	-30,40%
Produkcyjnym	31661	28811	25800	24656	-18,51%	-14,42%
Poprodukcyjnym	5861	13874	8440	13790	44,00%	-0,61%
Powiat aleksandrowski						
Przedprodukcyjnym	5170	4842	4040	3763	-21,86%	-22,28%
Produkcyjnym	18571	16393	16586	15300	-10,69%	-6,67%
Poprodukcyjnym	3264	7471	4835	7524	48,13%	0,71%
Powiat inowrocławski						
Przedprodukcyjnym	14304	13748	10326	9845	-27,81%	-28,39%
Produkcyjnym	22980	49286	45677	42609	98,77%	-13,55%
Poprodukcyjnym	3253	20951	14210	22097	336,83%	5,47%
Powiat lipnowski						
Przedprodukcyjnym	7108	6678	5442	5028	-23,44%	-24,71%
Produkcyjnym	22980	19593	20918	18663	-8,97%	-4,75%
Poprodukcyjnym	3253	7429	5508	7902	69,32%	6,37%
Powiat mogileński						
Przedprodukcyjnym	4418	4271	3185	2954	-27,91%	-30,84%
Produkcyjnym	15724	13819	13418	12509	-14,67%	-9,48%
Poprodukcyjnym	2545	5631	3936	5902	54,66%	4,81%
Powiat nakielski						
Przedprodukcyjnym	8992	8526	7159	6621	-20,38%	-22,34%
Produkcyjnym	29700	25841	27380	24907	-7,81%	-3,61%
Poprodukcyjnym	4370	9507	7195	10672	64,65%	12,25%
Powiat radziejowski						
Przedprodukcyjnym	3691	3610	2781	2735	-24,65%	-24,24%
Produkcyjnym	14342	12103	11498	10252	-19,83%	-15,29%
Poprodukcyjnym	2518	5246	3720	5287	47,74%	0,78%
Powiat rypiński						
Przedprodukcyjnym	4608	4264	3443	3306	-25,28%	-22,47%
Produkcyjnym	15004	12947	13119	11835	-12,56%	-8,59%
Poprodukcyjnym	2464	5365	3857	5483	56,53%	2,20%
Powiat włocławski						
Przedprodukcyjnym	8206	7904	6218	5697	-24,23%	-27,92%
Produkcyjnym	29987	25433	26574	24334	-11,38%	-4,32%
Poprodukcyjnym	4831	10448	7937	11046	64,29%	5,72%
Powiat żniński						
Przedprodukcyjnym	6956	6570	5345	5185	-23,16%	-21,08%
Produkcyjnym	23951	20814	20796	19627	-13,17%	-5,70%
Poprodukcyjnym	4062	8343	6104	8994	50,27%	7,80%
Powiat m. Włocławek						
Przedprodukcyjnym	9512	8981	6886	6487	-27,61%	-27,77%
Produkcyjnym	37018	34059	28818	27552	-22,15%	-19,11%
Poprodukcyjnym	7264	17105	9606	16682	32,24%	-2,47%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Silną stroną Powiatu jest położenie w centralnej części Polski, w niewielkich odległościach od dużych aglomeracji Województwa Kujawsko – Pomorskiego - Bydgoszczy, Torunia, Włocławka, Inowrocławia. Miasta te stanowią ośrodki gospodarcze, akademickie i kulturalne województwa – dzięki powiązaniom funkcjonalno – przestrzennym, Powiat czerpie i korzysta z ich potencjałów.
2	Na terenie ORSG można zaobserwować przyrost liczby ludności w gminach podmiejskich (Aleksandrów Kujawski (w.), Raciążek, Waganiec), co jest odzwierciedleniem ogólnokrajowego trendu wyludniania się miast. Wynika to głównie z większej dostępności na obszarach wiejskich terenów przeznaczonych pod budownictwo jednorodzinne oraz niższych kosztów nabycia tych terenów.
3	Struktura wiekowa mieszkańców w poszczególnych gminach obszaru jest w zasadzie jednolita. Wyjątek stanowi miasto Ciechocinek z ponad 27% udziałem osób w wieku poprodukcyjnym. Jest to odzwierciedleniem uzdrowiskowego charakteru miejscowości, w której chętnie osiedlają się osoby w wieku emerytalnym, wcześniej mieszkające w dużych miastach. Uwagę zwrócić należy także na najniższy odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w gminie Aleksandrów Kujawski (w.) i w gminie Waganiec. Wynika to z osiedlania się na tych terenach głównie ludzi młodych.
4	Z prognoz demograficznych jednoznacznie wynika, że społeczeństwo obszaru się starzeje, co jest też trendem ogólnopolskim. W przeciągu kolejnych 20 lat liczba mieszkańców zmniejszy się o 3 663 osoby, jednocześnie znacząco zwiększy się liczba osób w wieku poprodukcyjnym (o ponad 15%). W związku z powyższym należy podjąć działania zwiększające dostępność do usług opiekuńczych nad osobami starszymi oraz wpływające na poprawę sytuacji demograficznej obszaru.
5	Powiat Aleksandrowski na tle pozostałych powiatów ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego wyróżnia się: ▪ najwyższym wskaźnikiem udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców ▪ wysoką wartością współczynnika obciążenia demograficznego (drugie miejsce wśród powiatów ziemskich) ▪ najniższą wartością współczynnika przyrostu naturalnego Wszystkie te czynniki jednoznacznie wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa ORSG Powiatu Aleksandrowskiego.

Rynek pracy

Podmioty gospodarcze

W 2014r. na terenie ORSG w sektorze publicznym i prywatnym działało łącznie 4 810 podmiotów. Ich liczba wzrosła o 0,6% w porównaniu z rokiem 2010. Najwięcej, bo aż 30,6% podmiotów z całego ORSG prowadzi działalność na terenie gminy miejskiej Ciechocinek. W analizowanym okresie największy przyrost liczby podmiotów gospodarczych odnotowano w gminach Koneck (10,5%) i Zakrzewo (10,58%). W miastach Aleksandrów Kujawski i Ciechocinek liczba przedsiębiorstw zmalała odpowiednio o 35 i 49 podmiotów. Najwyższym wskaźnikiem liczby podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym charakteryzuje się miasto Ciechocinek (236,3), a najniższym gminy Waganiec (83,0) i Zakrzewo (83,3). Wskaźniki wyliczone dla całego ORSG są niższe niż wskaźniki dla województwa i całego kraju.

Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarki narodowej na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego

Jednostka terytorialna	Ogólna liczba				Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym		
	2010	2014	Zmiana ilościowa	Zmiana procentowa	2010	2014	Zmiana procentowa
Aleksandrów Kujawski (m.)	1 173	1 138	-35	-3,08%	142,1	144,1	1,39%
Aleksandrów Kujawski (w.)	827	865	38	4,39%	112,1	114,8	2,35%
Bądkowo	283	298	15	5,03%	101,1	108,8	7,08%
Ciechocinek	1 521	1 472	-49	-3,33%	229,0	236,3	3,09%
Koneck	213	238	25	10,50%	103,2	118,2	12,69%
Nieszawa	160	168	8	4,76%	122,3	131,0	6,64%
Raciążek	188	196	8	4,08%	90,6	96,6	6,21%
Waganiec	247	246	-1	-0,41%	83,2	83,0	-0,24%
Zakrzewo	169	189	20	10,58%	73,4	83,3	11,88%
ORSG	4 781	4 810	29	0,60%	133,6	137,6	2,91%
Kujawsko-Pomorskie	186 007	192 078	6 071	3,16%	137,1	145,3	5,64%
Polska	3 909 802	4 119 671	209 869	5,09%	157,5	170,0	7,35%

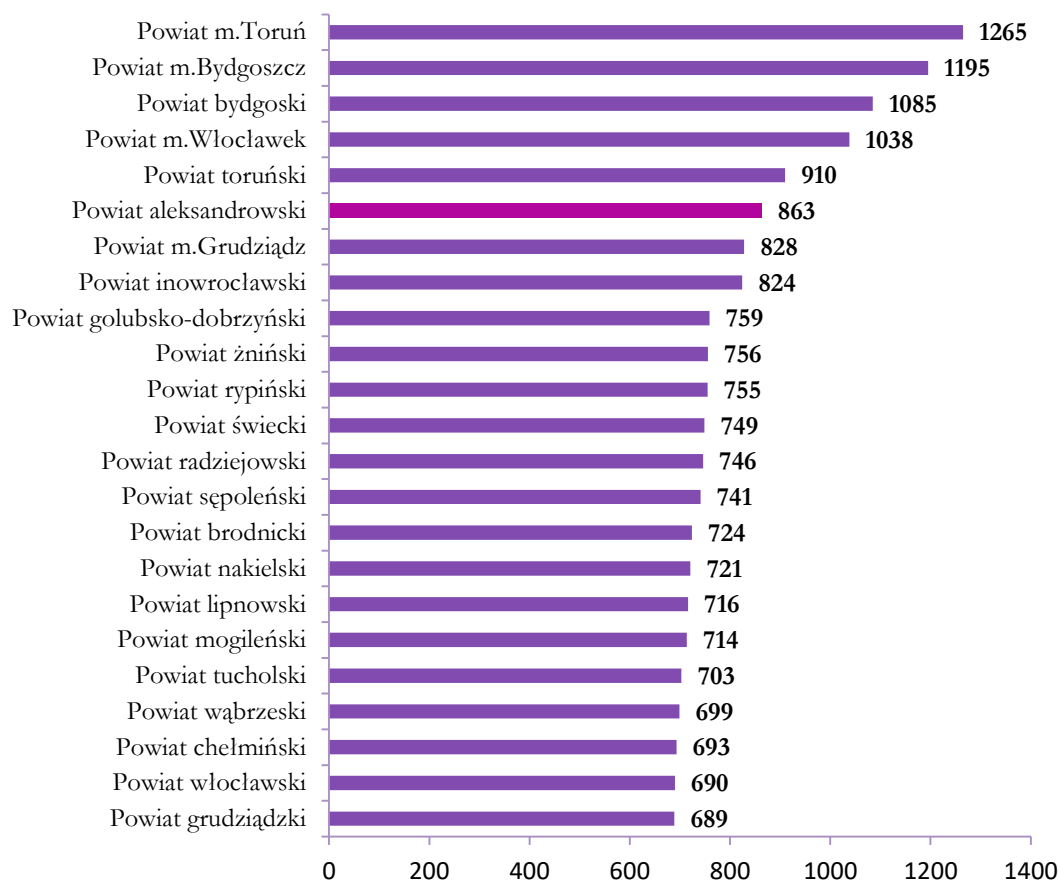
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Poziom aktywności gospodarczej Powiatu można ocenić jako dość wysoki. Analizując wartości wskaźnika liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON przypadających na 10 tys. mieszkańców we wszystkich powiatach województwa kujawsko – pomorskiego, można zauważyć, że Powiat Aleksandrowski zajmuje wysokie szóste miejsce. Wskaźnik ten na koniec 2014 roku wynosił dla Powiatu 863.

Jednakże dokonując porównania liczby podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na terenie ORSG w 2014r. do 2010r. można zauważyć, że dynamika przyrostu liczby przedsiębiorstw jest bardzo niska w porównaniu z analogicznym wskaźnikiem dla pozostałych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego. Pod tym względem Powiat Aleksandrowski zajmuje 16 miejsce wśród 19 powiatów ziemskich.

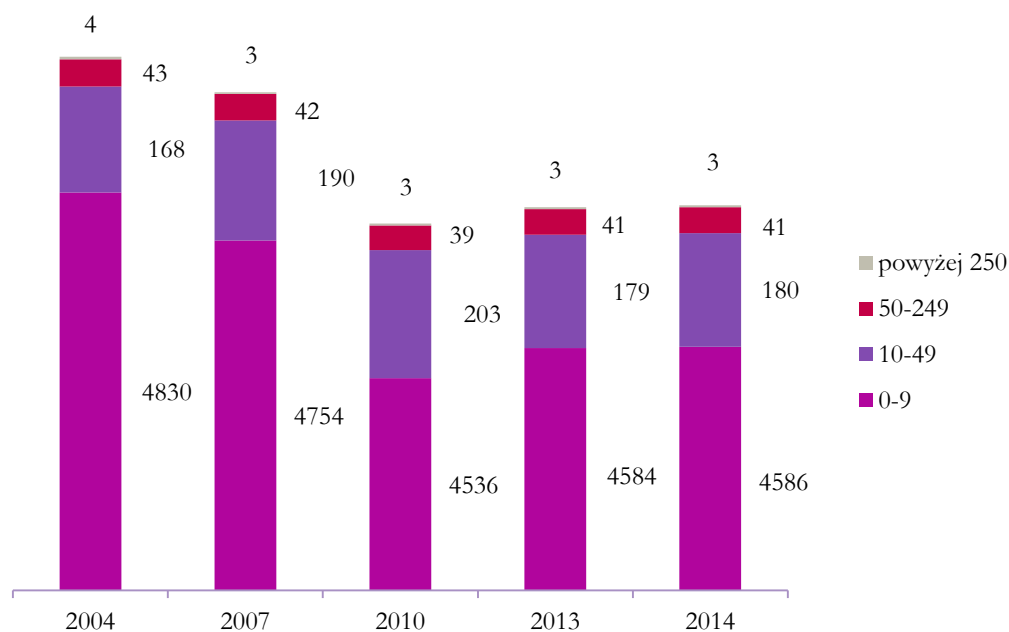
Badając przedsiębiorstwa Powiatu pod względem ich wielkości, można uznać, że od 2004 roku utrzymuje się w zasadzie jednolita struktura. Zdecydowana większość to mikroprzedsiębiorstwa, które w roku 2014 stanowiły aż 95% wszystkich firm. Niespełna 4% stanowiły małe przedsiębiorstwa. Strukturę tę uzupełniają średnie i duże przedsiębiorstwa (odpowiednio 0,85% i 0,06%).

Wykres 9. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w województwie kujawsko-pomorskim

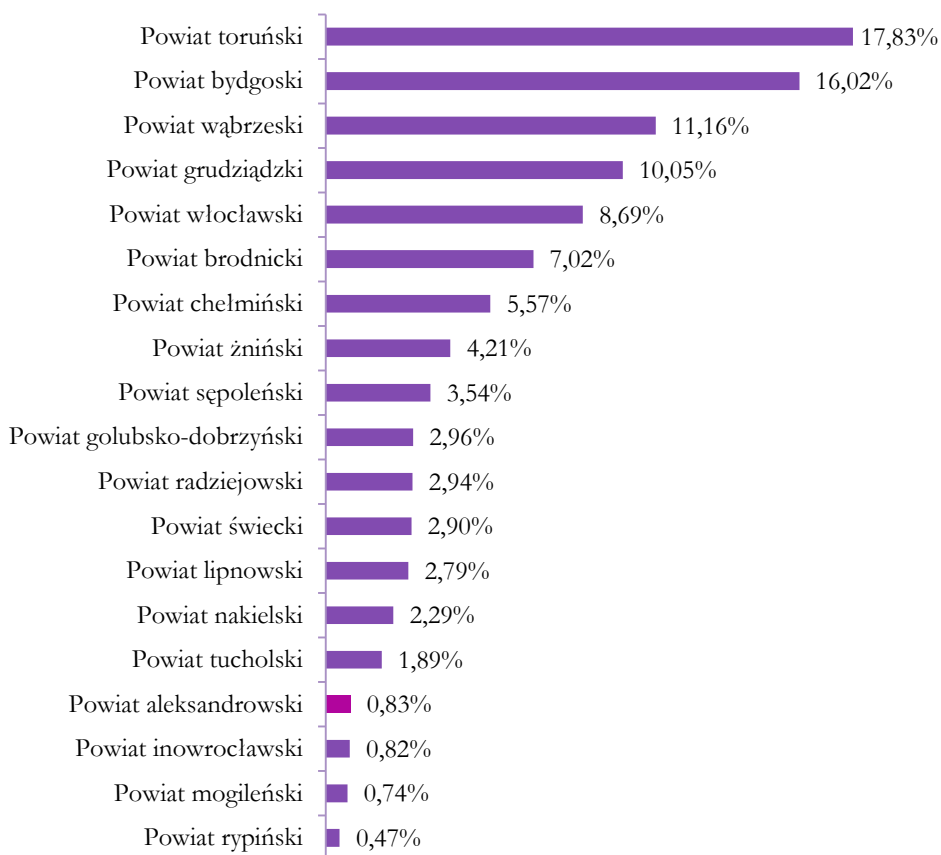
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 10. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego wg wielkości przedsiębiorstwa w latach 2004, 2007, 2010, 2013 i 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 11. Dynamika przyrostu liczby podmiotów gospodarczych w 2014r. w porównaniu do 2010r. na obszarze powiatów ziemskich województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

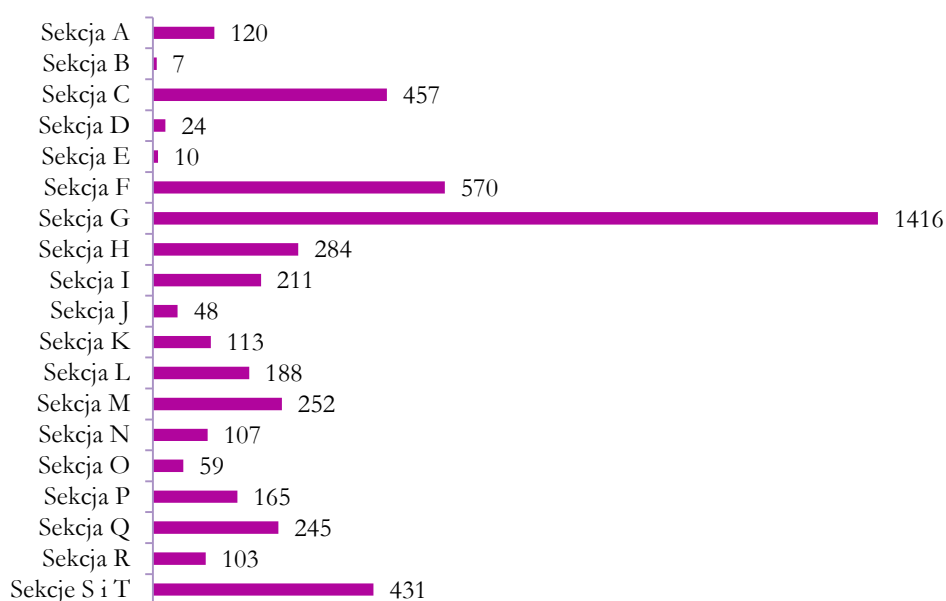
Najważniejsze branże przemysłu i usług

Dokonując analizy podmiotów gospodarki narodowej według sekcji i działów PKD można zauważyć, że najwięcej podmiotów zajmuje się **handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów samochodowych** (sekcja G) - w branży tej działa prawie 30% wszystkich firm funkcjonujących na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego. Drugą branżą, w której działalność gospodarczą prowadzi niespełna 12% przedsiębiorstw jest **budownictwo** (sekcja F), a trzecią w kolejności – **przetwórstwo przemysłowe** 9,5% (sekcja C).

Porównując liczbę podmiotów gospodarczych funkcjonujących na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w latach 2010 i 2014, można zauważyć, że spośród ww. sekcji, jedynie w branży budowlanej (sekcja F) wzrosła liczba podmiotów gospodarczych.

Pozostałe sekcje, które odnotowały największe przyrosty w analizowanym okresie to sekcja N (działalność w zakresie usług administrowania) i sekcja P (edukacja).

Wykres 12. Podmioty gospodarki narodowej na terenie ORSG według sekcji PKD w 2014r.

Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo

Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie

Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe

Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych

Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją

Sekcja F – Budownictwo

Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle

Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa

Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi

Sekcja J – Informacja i komunikacja

Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa

Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości

Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca

Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne

Sekcja P – Edukacja

Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją

Sekcja S – Pozostała działalność usługowa

Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

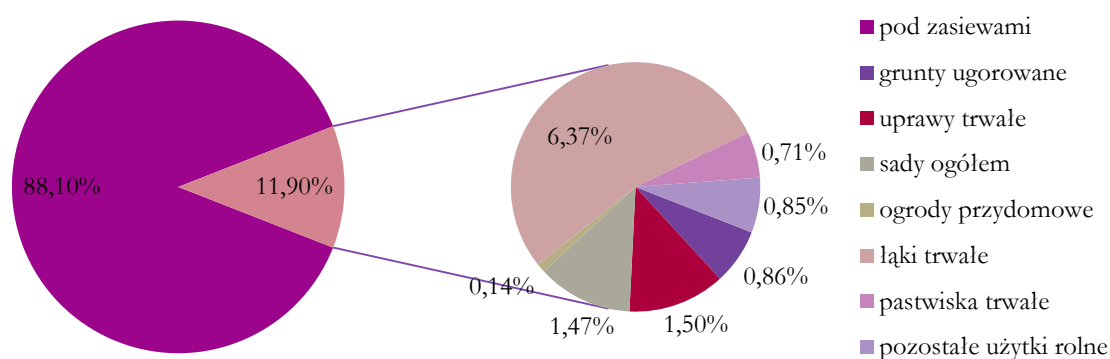
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ważny dział gospodarki powiatu aleksandrowskiego stanowi **rolnictwo**.

Użytki rolne stanowią 80,8% ogólnej powierzchni gruntów rolnych w powiecie. Obszar cechuje się wysokimi walorami przyrodniczymi i predyspozycjami do rozwoju funkcji rolniczej. Warunki przyrodnicze poszczególnych gmin różnią się między sobą - najkorzystniejsze występują w gminie Bądkowo, najmniej korzystne w gminie Koneck. Użytki rolne w 2010 r.² zajmowały w powiecie 36 037 hektarów. Najwięcej użytków rolnych było w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski – 7 945 ha (22% użytków rolnych powiatu), w gminie Bądkowo – 7 564 ha (21%) oraz w gminie Zakrzewo 6 334 ha (17,5%). Spośród gmin wiejskich, najmniej użytków rolnych było w gminie Raciążek – 2 660 ha. Analizując tereny miejskie, najmniej użytków rolnych było w mieście Aleksandrów Kujawski – 125 ha. Strukturę użytkowania gruntów rolnych ORSG przedstawia poniższy wykres.

² Dane z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010r.

Wykres 13. Użytkowanie gruntów rolnych na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zgodnie z danymi Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 r., na terenie ORSG znajdowało się 3 689 gospodarstw rolnych. Najwięcej – 916 gospodarstw znajdowało się w gminie Aleksandrów Kujawski, najmniej w mieście Aleksandrów Kujawski - 41.

Analizując gospodarstwa rolne pod względem wielkości można zauważyć, że w Powiecie Aleksandrowskim największy udział miały gospodarstwa liczące od 1 do 5 ha – 27% oraz gospodarstwa od 5 do 10 ha – 21%. Gospodarstw powyżej 15 ha było 20%. Najmniej gospodarstw to gospodarstwa w przedziale od 10 – 15 ha.

O ważności rolnictwa dla gospodarki obszaru świadczy duża liczba firm wymienianych wśród największych pracodawców tego regionu, które działają właśnie w branży rolniczej bądź też w branżach pochodnych, takich jak chociażby branża spożywcza, czy obsługa rolnictwa (m. in. naprawa sprzętu rolniczego). **Lista największych pracodawców stanowi załącznik nr 1 do niniejszej Strategii.**

Działalność przedsiębiorstw w obszarach inteligentnych specjalizacji

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 zakłada szczególne wsparcie dla branż zgodnych z tzw. inteligentnymi specjalizacjami regionu kujawsko-pomorskiego. Inteligentne specjalizacje są to obszary, które mają szczególnie istotny wpływ na rozwój gospodarczy regionu oraz posiadają silne zaplecze naukowe prowadzące wysoko zaawansowane badania, które mogą stanowić podstawę radykalnego rozwoju innowacyjności przedsiębiorstw³.

W Województwie Kujawsko-Pomorskim wyloniono osiem następujących inteligentnych specjalizacji:

- Najlepsza bezpieczna żywność - przetwórstwo, nawozy i opakowania
- Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna

³ Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014-2020

- Motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa
- Narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych
- Przetwarzanie informacji, multimedia, programowanie, usługi ICT
- Biointeligentna specjalizacja - potencjał naturalny, środowisko, energetyka
- Transport, logistyka, handel - szlaki wodne i lądowe
- Dziedzictwo kulturowe, sztuka, przemysły kreatywne

Analizując największych pracodawców na terenie Powiatu Aleksandrowskiego można wyłonić kilku, którzy prowadzą działalność gospodarczą w branżach zgodnych z inteligentnymi specjalizacjami. Są to m. in. Form – Plastic, P.P.H. PLASTCIECH Wyroby z Foli (Narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych), czy też PlantiCo – Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Zielonki Sp. z o.o. Oddział Zakład Handlowo – Nasienny w Wagańcu i Przedsiębiorstwo Handlowo – Nasienne ZODAR Sp. z o.o. (Najlepsza bezpieczna żywność - przetwórstwo, nawozy i opakowania).

W kontekście rozwoju inteligentnej specjalizacji „Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna”, szczególną uwagę należy zwrócić na prężnie działający sektor sanatoryjno-medyczny w Ciechocinku. W mieście, mającym charakter typowo uzdrowiskowy znajduje się 26 obiektów sanatoryjnych i 10 obiektów hotelowych. Są to m.in. szpitale uzdrowiskowe, sanatoria, prewentorium, ośrodki wypoczynkowe (wczasowo-turystyczne), zakłady przyrodolecznicze, pijalnia wód mineralnych, hotele, restauracje, warzelnia soli.

Podstawą rozwoju lecznictwa sanatoryjnego są wody lecznicze: chlorkowo-sodowe, bromkowe, jodkowe, żelaziste, borowe, które pochodzą z licznych na tym terenie źródeł solankowych. Leczy się tutaj choroby narządów ruchu, reumatyczne, ortopedyczno-urazowe, kobiece, układu oddechowego, nerwowego i krążenia. W tym celu stosuje się wiele zabiegów m.in. kąpiele solankowe, jodobromowe, siarkowe, zawijania borowinowe, balneoterapie (fizykoterapia, inhalacja, irygacja, klimatoterapia, kuracja pitna), gimnastykę i masaże. W północnej części uzdrowiska znajduje się Park Zdrojowy. Ciechocinek posiada również oryginalny rezerwat florystyczny⁴.

Powyżej scharakteryzowana infrastruktura i walory środowiska naturalnego stanowią największy, nie tylko w Powiecie Aleksandrowskim, ale także w całym Województwie Kujawsko – Pomorskim, potencjał do rozwoju turystyki zdrowotnej.

Innowacyjność przedsiębiorstw

Istotną kwestią jest stan innowacyjności w przedsiębiorstwach i ich wola zwiększania konkurencyjności poprzez wprowadzanie nowych produktów, usług czy sposobów produkcji. W latach 2007-2013 Program Innowacyjna Gospodarka był programem skierowanym przede wszystkim do przedsiębiorców, którzy zamierzają realizować innowacyjne projekty związane z badaniami i rozwojem, nowoczesnymi technologiami, inwestycjami o dużym znaczeniu dla gospodarki lub wdrażaniem i stosowaniem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Jeśli pominąć miasta na prawach powiatu ze względu na ich specyfikę i liczbę funkcjonujących w nich przedsiębiorstw, Powiat Aleksandrowski pod względem liczby podpisanych umów zajmuje 5 pozycję (27 umów) wśród 19 powiatów ziemskich. Jednak biorąc pod uwagę wartość całkowitą podpisanych umów jest to miejsce 10 (z kwotą 17,72 mln zł), zaś pod względem wartości całkowitej projektów zamkniętych do dnia 30 czerwca 2014r. – również miejsce 10.

⁴ <http://www.miaستociechocinek.com>

Tabela 11. Innowacyjność przedsiębiorstw na bazie projektów zrealizowanych w ramach POIG 2007-2013

Jednostka terytorialna	Podpisane umowy o dofinansowanie	Wartość całkowita podpisanych umów o dofinansowanie	Wartość całkowita projektów zakończonych
		Wartość ogółem (wydatki kwalifikowalne + niekwalifikowalne)	Wartość ogółem (wydatki kwalifikowalne + niekwalifikowalne)
	szt.	mln zł	mln zł
Woj. kujawsko-pomorskie	917	2543,59	966,01
Powiat bydgoski	72	204,28	78,18
Powiat toruński	47	28,76	11,06
Powiat m.Bydgoszcz	217	851,43	189,21
Powiat m.Toruń	167	624,87	230,39
Powiat brodnicki	24	12,59	0,90
Powiat chełmiński	22	22,25	16,66
Powiat golubsko-dobrzyński	17	2,86	0,23
Powiat grudziądzki	13	66,13	25,01
Powiat sępoleński	21	18,82	4,70
Powiat świecki	22	4,04	2,40
Powiat tucholski	16	48,82	29,18
Powiat wąbrzeski	17	15,02	11,87
Powiat m.Grudziądz	16	47,08	33,64
Powiat aleksandrowski	27	17,72	7,47
Powiat inowrocławski	65	125,39	40,25
Powiat lipnowski	11	4,59	0,02
Powiat mogileński	17	17,58	0,18
Powiat nakielski	25	169,21	176,52
Powiat radziejowski	17	17,10	4,82
Powiat rypiński	10	11,48	4,78
Powiat włocławski	33	29,27	27,01
Powiat żniński	14	14,04	4,36
Powiat m.Włocławek	24	143,83	65,18

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Instytucje otoczenia biznesu

Na obszarze ORSG od 2011 roku działa Rada Przedsiębiorczości Powiatu Aleksandrowskiego. Celem jej działania jest promowanie przedsiębiorczości lokalnej, jako społecznie docenianej formy aktywności. Rada jest ciałem doradczym Starosty Aleksandrowskiego. Do jej zadań należy także organizacja Forum Gospodarczego Powiatu Aleksandrowskiego.

Ponadto Powiat podejmuje ścisłą współpracę z instytucjami otoczenia biznesu funkcjonującymi w większych miastach regionu kujawsko – pomorskiego. Współpracuje m. in. z Toruńską Agencją Rozwoju Regionalnego oraz z Punktem Informacyjnym dla przedsiębiorców przy delegaturze Urzędu Marszałkowskiego we Włocławku w zakresie organizacji spotkań konsultacyjnych z doradcą. Przedsiębiorców z terenu Powiatu wspiera także Kujawsko – Pomorski Fundusz Pożyczkowy w Toruniu.

Oferta terenów inwestycyjnych

O potencjale gospodarczym danego obszaru w dużej mierze decyduje dostępność terenów inwestycyjnych dla nowych inwestorów. Powiat Aleksandrowski nie dysponuje szeroką ofertą takich terenów. Jedyny potencjał w tym zakresie wykazuje gmina wiejska Aleksandrów Kujawski, na której terenie

znajdują się działki inwestycyjne o powierzchni ok. 70 ha (+3,27 ha stanowią drogi lokalne i dojazdowe) w miejscowości Ośno, gdzie planuje się stworzenie Specjalnego Obszaru Gospodarczego Ośno (SOGO). Wszystkie grunty są aktualnie własnością prywatną. Dla terenów tych jest opracowany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, z którego zapisów wynika, że grunty te przeznaczone są pod rozwój funkcji produkcyjnych i usługowych.

Na obszarze tym miałyby funkcjonować klaster (regionalne centrum) przetwórstwa rolno-spożywczego z udziałem przetwórstwa biomasy. Klaster miałby działać poprzez łączenie zasobów majątkowych, wymianę informacji, przepływ nowoczesnych technologii i wspólne wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w sektorze rolnictwa, przetwórstwa i produkcji wysokiej jakości produktów żywnościowych.

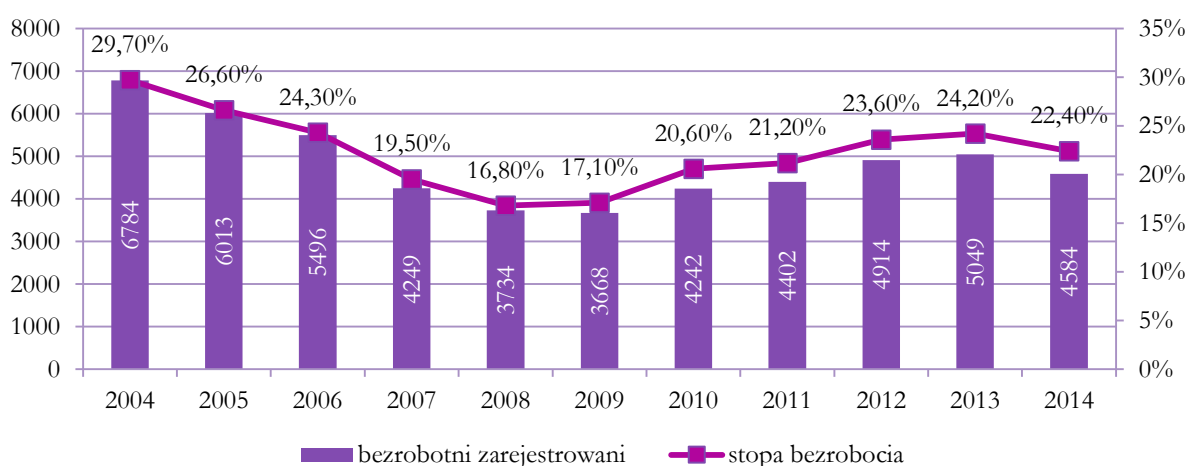
Obecnie teren, na którym miałyby powstać Specjalny Obszar Gospodarczy nie jest własnością gminy Aleksandrów Kujawski. Ponadto teren ten nie jest uzbrojony, dlatego też stworzenie i rozwój klastra będzie wymagał podjęcia działań inwestycyjnych związanych w pierwszej kolejności z wykupem gruntów, a następnie z zapewnieniem niezbędnej infrastruktury technicznej. W celu dynamicznego rozwoju klastra konieczne stanie się także zainicjowanie współpracy w oparciu o formułę PPP oraz przeprowadzenie aktywnej kampanii promocyjnej, która przyciągnie funkcjonujące już przedsiębiorstwa na teren SOGO oraz zachęci do tworzenia nowych firm i lokowania ich w strefie.

Bezrobocie

Dokonując diagnozy lokalnego rynku pracy, bardzo ważnym aspektem wymagającym wnikliwej analizy jest temat bezrobocia.

W 2014r. na terenie ORSG odnotowano stopę bezrobocia na poziomie 22,4%. Była ona znacznie wyższa od stopy bezrobocia w województwie (15,71%) oraz w kraju (11,5%). Analizując lata 2004-2014 można zauważyć, że najniższą stopę bezrobocia odnotowano w roku 2008 (16,8%). Był to czas stosunkowo dobrej koniunktury gospodarczej, zarówno w Polsce, jak i na świecie. Pogorszenie sytuacji ekonomicznej polskiej gospodarki na skutek globalnego kryzysu wpłynęło na wzrost liczby bezrobotnych nie tylko w kraju, ale także na terenie ORSG. W latach 2009-2014 stopa bezrobocia oscylowała w granicach 17-24%.

Wykres 14. Bezrobotni zarejestrowani oraz stopa bezrobocia na terenie ORSG

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W 2014r. na terenie ORSG na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 13 osób bezrobotnych – w kraju było to 7 osób, a w województwie 10.

Wykres 15. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie ORSG

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba osób bezrobotnych zamieszkujących teren ORSG w 2014r. wyniosła 4 584, z czego 49% to kobiety. W grupie mieszkańców pozostających bez pracy przeważały osoby pozostające bez pracy przez okres poniżej roku. Długotrwale bezrobotni stanowili 46% ludności obszaru pozostającej bez zatrudnienia. 66% wszystkich bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz zasadniczym zawodowym. Najwięcej osób pozostających bez pracy to osoby w przedziale wiekowym 25-34 lata.

Tabela 12. Bezrobotni wg płci, wieku, wykształcenia i czasu pozostawania bez pracy w 2014r.

Jednostka terytorialna	Liczba osób bezrobotnych			Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy		Bezrobotni wg wykształcenia					Bezrobotni wg wieku				
	ogółem	mężczyźni	kobiety	do roku	pow. roku	wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej	18-24	25-34	35-44	45-54	55 i więcej
Aleksandrów Kujawski (m.)	1090	545	545	598	492	73	195	120	369	333	154	307	283	179	167
Aleksandrów Kujawski (w.)	1071	524	547	599	472	55	175	114	385	342	205	329	233	190	114
Bądkowo	657	368	289	375	282	69	110	80	181	217	80	171	131	137	138
Ciechocinek	289	129	160	139	150	23	56	25	110	75	51	99	69	45	25
Koneck	295	143	152	148	147	19	51	28	111	86	69	83	63	50	30
Nieszawa	223	117	106	116	107	11	25	35	76	76	24	69	46	50	34
Raciążek	258	134	124	147	111	17	48	26	95	72	54	84	45	54	21
Waganiec	417	203	214	228	189	21	60	41	160	135	87	121	84	69	56
Zakrzewo	284	140	144	142	142	22	55	23	94	90	60	99	52	47	26
ORSG	4 584	2303	2 281	2 492	2 092	310	775	492	1581	1 426	784	1 362	1006	821	611
Kujawsko - Pomorskie	127 111	57033	70 078	73 411	53 700	10 390	24 473	12 341	38 653	41 254	22 156	35 099	27 784	24 014	18 058
Polska	1 825 180	885532	939 648	1 065 124	760 056	225 441	401 041	191 855	504 267	502 576	301 952	509 411	382 125	339 614	292 078

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP

Potrzeby rynku pracy – zawody deficytowe⁵

Rynek pracy jest jednym z podstawowych odbiorców efektów systemu edukacji. Wchodzenie młodych osób na ten rynek jest uwarunkowane wielkością i strukturą popytu na pracę, a on zależy od wielu czynników, takich jak zmiany gospodarcze, postęp technologiczny czy rozwój gospodarki opartej na wiedzy.

Poziom bezrobocia w Województwie Kujawsko – Pomorskim, jak i w Powiecie Aleksandrowskim jest dużo wyższy niż średnia krajowa. Także pod względem innowacyjności województwo znajduje się poniżej średniej krajowej.

Analizując potrzeby lokalnego rynku pracy, Powiatowy Urząd Pracy w Aleksandrowie Kujawskim zwraca się z pisemnymi wnioskami do instytucji i przedsiębiorstw o opinie i sugestie pod kątem zapotrzebowania na pracowników. Tworząc zestawienie zawodów deficytowych i nadwyżkowych, w celu uzyskania pełnego obrazu istniejącej sytuacji, prowadzone analizy oparte są także na wynikach przeprowadzonych monitoringów lokalnego (powiat) i regionalnego (województwo) rynku pracy w roku poprzednim. Ponadto uwzględniają one stosowne zapisy dokumentów strategicznych regionu.

Zgodnie z powyższym, raport zawodów deficytowych i nadwyżkowych na rok 2015 wykonany przez PUP Aleksandrów Kujawski wskazał, że **zawodami, na które lokalny rynek pracy wyraża największe zapotrzebowanie są:** barman, glazurnik, kierowca samochodu ciężarowego, księgowy, magazynier, malarz konstrukcji i wyrobów metalowych, opiekun osoby starszej, opiekunka dziecięca, pomoc kuchenna, technolog żywności, pracownik centrum obsługi telefonicznej, pracownik kancelaryjny, pracownik ochrony, przedstawiciel handlowy, robotnik drogowy, robotnik gospodarczy, sekretarka, spawacz MIG, sprzątaczką oraz technolog robót wykończeniowych w budownictwie.

Zgodnie z powyższym, potrzeby lokalnego rynku pracy pokazują, że istniejące zapotrzebowanie na zawody tylko w niewielkim stopniu dotyczy tych, o wysokiej specjalizacji. Największym zainteresowaniem cieszy się zatrudnienie w branży produkcyjnej – 31,8%, handlu hurtowym i detalicznym – 18,3% oraz administracji publicznej – 15,4%.

Aby przeciwdziałać wzrostowi bezrobocia w Powiecie, dążyć do rozwoju obszaru oraz sprostać wymaganiom lokalnych pracodawców, niezwykle ważne jest dbanie o właściwy poziom edukacji młodzieży i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych w szkołach powiatowych. Działania, które mają zapewnić osiągnięcie tego celu zakładają przede wszystkim ścisłą współpracę środowisk lokalnych, tj. szkół, rodziców, dzieci, władz powiatowych, gminnych, Powiatowego Urzędu Pracy i pracodawców, tak aby system edukacji przygotował młodzież, zarówno do podjęcia pracy, jak i kontynuowania nauki.

Kondycja przedsiębiorstw. Bariery i potrzeby rozwojowe

Aby poznać aktualną kondycję finansową lokalnych firm oraz ich potrzeby i bariery rozwojowe, wpływające w ogromnym stopniu na rozwój gospodarczy obszaru, przeprowadzono ankietę wśród przedsiębiorstw. **Wzór ankiety stanowi załącznik nr 2 do niniejszej Strategii.**

Największą grupę respondentów, bo aż 38% stanowiły mikroprzedsiębiorstwa. W ankiecie wzięły udział także osoby samozatrudnione (24%), małe przedsiębiorstwa (24%), średnie firmy (10%) i jedno duże przedsiębiorstwo. 30% ankietowanych rozpoczęło działalność gospodarczą przed 2000 rokiem, a 70% po 2000 roku.

Osoby biorące udział w badaniu ankietowym, jako dominującą branżę, w której działają najczęściej wskazywali:

⁵ Podrozdział opracowany na podstawie „Analizy lokalnego rynku pracy” sporządzonej przez PUP w Aleksandrowie Kujawskim

- Działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi (23% ankietowanych)
- Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (23% ankietowanych)
- Opiekę zdrowotną i pomoc społeczną (10% ankietowanych)
- Działalność związaną z kulturą, rozrywką i rekreacją (10% ankietowanych)
- Transport i gospodarkę magazynową (10% ankietowanych).

Analizując sytuację finansową ankietowanych przedsiębiorstw, zauważyć można tu pewną stagnację. Większość respondentów zarówno na pytanie o sprzedaż, jak i o wynik finansowy, odpowiedziała, że w przeciągu ostatnich dwóch lat nie uległy one zmianie.

Jako najważniejsze bariery rozwojowe wskazywano w kolejności:

- Wysokie koszty pracy
- Biurokrację centralną
- Ograniczony dostęp do środków finansowych
- Brak rynków zbytu
- Niską rentowność
- Braki w infrastrukturze lokalnej – przede wszystkim zły stan dróg lokalnych
- Brak pracowników o odpowiednich kwalifikacjach
- Biurokrację lokalną
- Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
- Braki w infrastrukturze przedsiębiorstwa (np. budynki, maszyny)

Wśród potrzeb inwestycyjnych ankietowani wskazali:

- Zakup maszyn i urządzeń – 41% respondentów
- Budowę/rozbudowę zakładu – 28% respondentów
- Zatrudnienie pracowników – 18% respondentów (zawody, na które ankietowani wyrazili największe zapotrzebowanie to: kucharz, kelner, recepcjonista, fizjoterapeuta, pracownik technologiczny, pracownik produkcyjny, mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych, mechanik - monter maszyn i urządzeń, operator obrabiarek skrawających, technik mechanizacji rolnictwa, technik organizacji reklamy, technik hotelarstwa, technik architektury krajobrazu)
- Zakup nowoczesnych technologii – 13% respondentów

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Powiat Aleksandrowski nie jest obszarem dynamicznie rozwijającym się gospodarczo. Dynamika przyrostu nowych podmiotów gospodarczych jest dużo niższa niż średnia dla Województwa. W ogólnym rozrachunku w latach 2010 – 2013 przybyło jedynie 26 podmiotów gospodarczych, przy jednoczesnym spadku liczby podmiotów w dwóch największych miastach tego obszaru. Główne bariery, które w największym stopniu hamują rozwój gospodarczy to: wysokie koszty pracy, biurokracja centralna oraz ograniczony dostęp do środków finansowych.
2	Większość podmiotów gospodarczych to mikroprzedsiębiorstwa, w dużym stopniu będące firmami rodzinnymi. Tego typu przedsiębiorstwa charakteryzują się dużą zachowawczością pod względem wprowadzania innowacyjnych rozwiązań i tworzenia nowych miejsc pracy. W związku z tym, obszar nie wykazuje znacznego potencjału prorozwojowego (w tym proinnowacyjnego). Wśród potrzeb inwestycyjnych, przedsiębiorcy wskazują przede wszystkim zakup maszyn i urządzeń, dużo mniejsze potrzeby widzą w zakresie zakupu nowoczesnych technologii.
3	W kontekście rozwoju inteligentnych specjalizacji w województwie kujawsko – pomorskim, zdefiniowanych w Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2014 – 2020, znaczącą rolę odgrywa potencjał infrastrukturalny i środowiskowy miasta Ciechocinek, których wykorzystanie i dalszy

	rozwój stanowić będzie podstawę komponentu specjalizacji „Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna”, dotyczącego turystyki zdrowotnej.
4	Kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru ma rolnictwo. Wśród wymienionych największych pracodawców połowa zajmuje się rolnictwem bądź jego obsługą, dlatego też w tej branży tkwi największy potencjał rozwoju gospodarczego. W celu wykorzystania tego potencjału zasadnym byłaby realizacja projektu polegającego na utworzeniu Specjalnego Obszaru Gospodarczego Ośno w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski oraz klastra rolno – spożywczego, funkcjonującego na jego obszarze.
5	Obszar charakteryzuje się bardzo wysokim bezrobociem, znacznie wyższym niż średnia dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego i kraju. Ciekawym zjawiskiem wyróżniającym obszar na tle województwa i kraju jest wyższe bezrobocie wśród mężczyzn niż wśród kobiet. Szczególnie widoczne jest to w gminach Ciechocinek oraz Raciążek i Nieszawa, sąsiadujących bezpośrednio z Ciechocinkiem. W związku z powyższym można pokusić się o stwierdzenie, że zjawisko to jest wynikiem uzdrowskiego charakteru miejscowości, w której znajduje się wiele obiektów sanatoryjnych i pensjonatów oferujących zatrudnienie głównie kobietom pracującym jako opiekunki i pomoc dla kuracjuszy.
6	Największe bezrobocie występuje wśród osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym, jednocześnie zawodami najbardziej deficytowymi są zawody nie wymagające wysokich specjalizacji. Można z tego wnioskować, że współpraca pracodawców z wszystkimi instytucjami pośrednictwa pracy nie jest do końca skorelowana bądź oferta szkoleń doszkalających nie jest dopasowana do faktycznych potrzeb rynku pracy.

Pomoc społeczna

W obszarze zadań z zakresu pomocy społecznej istnieje obowiązek udzielania pomocy osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej.

Na ORSG w 2013r. z pomocy społecznej korzystały 3 322 rodziny. Łączna liczba osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej wynosiła 8 223. W poszczególnych gminach zauważalne jest zróżnicowanie stopnia korzystania z pomocy społecznej. Najwięcej osób w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców gminy korzystało z pomocy w Konecku (23%) i w Nieszawie (22,5%), najmniej w Bądkowie (10,2%) i Ciechocinku (10,6%).

Tabela 13. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej w latach 2010 i 2013

Jednostka terytorialna	2010		2013	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Aleksandrów Kujawski (m.)	661	1 498	693	1 540
Aleksandrów Kujawski (w.)	564	1 612	770	2 251
Bądkowo	187	502	146	455
Ciechocinek	452	887	588	1 142
Koneck	356	1 558	233	749
Nieszawa	195	415	191	444
Raciążek	284	654	342	613
Waganiec	179	517	183	534
Zakrzewo	408	892	176	495
ORSG	3 286	8 535	3 322	8 223
Kujawsko - Pomorskie	89 735	242 461	92 153	240 362
Polska	1 229 371	3 338 703	1 240 697	3 204 830

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Również przyczyny korzystania z pomocy społecznej są zróżnicowane. Główne to bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała choroba oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela 14. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej (stan na 2013r.)

Przyczyny korzystania z pomocy społecznej za 2013r. w poszczególnych gminach (liczba osób)															
Jednostka terytorialna	Ubóstwo	Bezdomność	Potrzeba ochrony macierzyństwa	Bezrobocie	Niepełnosprawność	Długotrwała choroba	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	Przemoc w rodzinie	Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	Alkoholizm	Narkomania	Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	Zdarzenie losowe	Klęska żywiołowa lub ekologiczna
Aleksandrów Kujawski (m.)	629	11	0	492	167	133	35	0	0	67	3	10	0	1	0
Aleksandrów Kujawski (w.)	1 009	4	293	1 731	257	380	323	0	0	9	0	14	0	3	0
Bądkowo	114	1	40	104	32	44	60	0	0	16	0	0	0	0	0
Ciechocinek	936	13	16	812	372	69	64	13	0	62	1	19	0	8	0
Koneck	699	0	152	481	168	131	118	0	0	5	0	2	0	3	37
Nieszawa	361	3	97	378	107	72	27	0	0	25	0	2	0	0	0
Raciążek	44	0	11	432	112	31	104	0	0	3	0	0	0	0	0
Waganiec	480	0	33	469	105	18	76	0	0	3	0	6	0	0	0
Zakrzewo	127	0	9	116	42	26	30	0	0	8	0	2	0	1	0
Razem	4 399	32	651	5 015	1 362	904	837	13	0	198	4	55	0	16	37

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Formy aktywizacji społecznej

Bardzo ważną rolę w pomocy społecznej pełnią wszelkie formy aktywizacji osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem, które wymagają odzyskania lub zwiększenia zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie.

Jednostki pomocy społecznej na ORSG w latach 2008 – 2014 realizowały tego typu pomoc w postaci:

- Kursów i szkoleń w zakresie rozwoju kompetencji i umiejętności społecznych (np. warsztaty zarządzania gospodarstwem domowym)
- Kursów zawodowych (np. fryzjer, manicure, spawacz, kelner, florysta, kierowca)
- Indywidualnego doradztwa zawodowego
- Poradnictwa psychologicznego
- Prac społecznie użytecznych/robót publicznych (np. porządkowanie zieleni)

Powyższe formy aktywizacji w dużej mierze spełniły swoje zadanie. Część osób objętych tą formą pomocy poprawiła swoją sytuację życiową - znalazła zatrudnienie i tym samym przestała korzystać z usług pomocy społecznej bądź ograniczyła korzystanie do niezbędnego minimum. Nie zmienia to jednak faktu, że nadal wiele osób potrzebuje pomocy, w związku z czym instytucje pomocy społecznej w poszczególnych gminach Obszaru wyrażają zapotrzebowanie na kontynuowanie ww. form aktywizacji.

Usługi opiekuńcze

Ważną formą pomocy społecznej są także usługi opiekuńcze. Pomoc w formie tego typu usług przysługuje osobom samotnym, które z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności lub innej przyczyny wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Wśród tych osób liczną grupę stanowią osoby niepełnosprawne. W powiecie mieszka ich 1 338⁶, z czego 275 to dzieci i młodzież do 16 roku życia.

Na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego usługi opiekuńcze świadczone są przede wszystkim w postaci:

- Usług opiekunek zatrudnionych przez GOPS/MOPS
- Pomocy sąsiedzkiej

Usługi opiekuńcze świadczone są w mieszkaniu osoby, która potrzebuje pomocy lub w ośrodkach wsparcia. Najważniejsze instytucjonalne formy pomocy społecznej na ORSG to:

- Środowiskowy Dom Samopomocy w Aleksandrowie Kujawskim
- Warsztaty Terapii Zajęciowej w Aleksandrowie Kujawskim
- Warsztaty Terapii Zajęciowej w Karczemce
- Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci i Młodzieży w Grabiu
- Dom Pomocy Społecznej w Zakrzewie
- Samodzielny Publiczny Zakład Leczniczo – Opiekuńczy w Raciążku

Najważniejsze zdiagnozowane potrzeby w zakresie rozwoju usług opiekuńczych to przede wszystkim dalsze zatrudnianie opiekunek i świadczenie pomocy sąsiedzkiej, a także tworzenie nowych placówek zarówno dziennego pobytu, jak i pobytu stałego dla osób wymagających opieki, rozwijanie aktywnych form spędzania czasu wolnego oraz zaspakajanie potrzeb kulturalno-społecznych tych osób.

⁶ Dane dotyczące liczby osób niepełnosprawnych w Powiecie stanowią sumę osób niepełnosprawnych wskazanych przez poszczególne gminy wchodzące w skład ORSG.

Szczegółowe informacje na temat form aktywizacji społecznej oraz usług opiekuńczych stanowią załącznik nr 3 do niniejszej Strategii.

Pieczka zastępcza

Korzystanie z pomocy społecznej często powiązane jest z problemami socjalnymi. Problemom tym z kolei w znacznym stopniu towarzyszą problemy związane z wychowaniem dzieci, w tym ich problemy w szkole, braki w umiejętnościach społecznych i życiowych, choroba alkoholowa. W rodzinach z problemami socjalnymi najczęściej występuje także problem długotrwałego pozostawania bez pracy. Ponadto pojawiają się również dezorganizacja życia rodzinnego i niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, gdzie biologiczni rodzice nie mogą lub nie potrafią wypełnić swoich obowiązków rodzicielskich. W konsekwencji dzieci z takich rodzin trafiają do rodzin zastępczych, adopcyjnych oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w 2013 roku w rodzinach zastępczych i w placówkach opiekuńczo – wychowawczych łącznie znajdowało się 136 dzieci.

Tabela 15. Funkcjonowanie rodzinnej pieczy zastępczej i ośrodków opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży (stan na 2015r.)

Jednostka terytorialna	Liczba rodzin sprawujących rodzinną pieczę zastępczą	Liczba dzieci w rodzinach	Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży	Liczba dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo-wychowawczych
Aleksandrów Kujawski (m.)	14	18	*1	30
Aleksandrów Kujawski (w.)	**15	27	0	5
Bądkowo	4	11	0	0
Ciechocinek	15	19	0	0
Koneck	1	1	0	0
Nieszawa	10	10	0	0
Raciążek	3	5	0	0
Waganiec	5	8	0	0
Zakrzewo	2	2	0	0
ORSG	69	101	1	35

* Placówka socjalizacyjna

** w tym 1 rodzinny dom dziecka

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Aleksandrowie Kujawskim

Istotną rzeczą jest potrzeba wsparcia osób opuszczających placówki opiekuńczo - wychowawcze i rodziny zastępcze. W 2013r. na ORSG było 12 takich osób. Znacznym problemem z jakim borykają się osoby usamodzielnione jest brak mieszkania. Po opuszczeniu całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej nie mają one w większości swojego miejsca, co wydatnie uniemożliwia im spokojne wejście w dorosłość i samodzielność. Obecnie na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego nie funkcjonuje żadne mieszkanie chronione. Należy zatem podjąć działania mające na celu polepszenie warunków mieszkaniowych poprzez zapewnienie mieszkań chronionych. Spośród wszystkich gmin powiatu trzy (Aleksandrów Kujawski (w.), Waganiec i Zakrzewo) zgłosiły zapotrzebowanie na tego typu mieszkania.

Tworzenie tej formy wsparcia to wyrównywanie szans młodzieży usamodzielnionej względem młodzieży wychowującej się w pełnych rodzinach biologicznych. Mieszkania te mogą być również przeznaczone dla osób bezdomnych przygotowując je do prowadzenia samodzielnego życia.

Asystentura rodziny

Asystentura rodziny to nowa forma pracy z rodzinami dysfunkcyjnymi wprowadzona od 2012 roku zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁷. Na mocy tej regulacji prawnej wprowadzono na poziomie samorządu gminnego obowiązek zapewnienia wsparcia rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Asystent rodziny to osoba prowadząca zindywidualizowaną pracę z rodziną ukierunkowaną na poprawę jej funkcjonowania, przezwyciężenie życiowych trudności i zmianę niekorzystnej dla niej sytuacji, związanej zwłaszcza z umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej lub zagrożeniem tego rodzaju konsekwencjami.

W 2014r. w województwie kujawsko-pomorskim zatrudnionych było 212 asystentów rodziny, którzy swoją pracę świadczyli dla 2 293 rodzin. Jednakże w Powiecie Aleksandrowskim ta forma usług społecznych jest bardzo słabo upowszechniona, gdyż wśród gmin ORSG asystenci rodziny zatrudnieni byli jedynie w gminie i mieście Aleksandrów Kujawski, mieście Ciechocinek i mieście Nieszawa. Należy więc zauważyć, że skala realizacji asystentury rodziny jest niewystarczająca⁸.

Opieka nad dziećmi do lat 3

Na terenie ORSG funkcjonuje jeden Niepubliczny Żłobek „Akademia Malucha” w Aleksandrowie Kujawskim. Placówka ta działa od września 2014r. i uczęszcza do niej obecnie 15 dzieci. Dzieci te pochodzą głównie z terenu miasta Aleksandrów Kujawski i jego okolic, jednakże do żłobka mogą uczęszczać również dobrze dzieci z całego powiatu.

Zainteresowanie mieszkańców gmin wiejskich usługami żłobkowymi jest podobne, jak zainteresowanie mieszkańców miast. Jednakże podstawowym powodem korzystania przez mieszkańców wsi z usług żłobka w Aleksandrowie Kujawskim w bardzo niewielkim stopniu, jest dość duża odległość od miasta. Dlatego też z usług żłobka korzystają głównie rodziny zamieszkujące obszary miejskie i podmiejskie, które nie prowadzą własnego gospodarstwa rolnego i pracują zawodowo. Obecnie żłobek w Aleksandrowie Kujawskim ma pełne obłożenie i nie jest w stanie przyjąć nowych dzieci. W związku z dużym i wciąż rosnącym zainteresowaniem mieszkańców usługami żłobkowymi, bierze się pod uwagę możliwość tworzenia nowych placówek.

Społeczeństwo obywatelskie – działalność organizacji pozarządowych

Na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego zarejestrowanych jest 9 fundacji, 7 stowarzyszeń zwykłych, 56 stowarzyszeń zarejestrowanych w Krajowym Rejestrze Sądowym, 29 Ochotniczych Straży Pożarnych, 33 Uczniowskie Kluby Sportowe i stowarzyszenia kultury fizycznej nieprowadzące działalności gospodarczej oraz jedna Komenda Hufca ZHP.

Poniższa tabela zawiera zestawienie najprężniej działających organizacji pozarządowych z terenu Powiatu.

Tabela 16. Organizacje pozarządowe z terenu ORSG Powiatu Aleksandrowskiego

Organizacja pozarządowa	Zakres działalności
Aleksandrowskie Stowarzyszenie „Amazonki”	Celem działalności stowarzyszenia jest pomoc kobietom po leczeniu raka piersi, integracja środowiska kobiet po chorobie, a także propagowanie badań profilaktycznych, wszechstronne działania na rzecz edukacji prozdrowotnej w zakresie profilaktyki onkologicznej. Działania prowadzone są również w obrębie rehabilitacji psychicznej i fizycznej.

⁷ Ustawa z 09.06.2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. 2015 r. poz. 332), art. 11.

⁸ Ocena zasobów pomocy społecznej w województwie kujawsko-pomorskim za 2014 rok

Miejski Związkowy Klub Sportowy „Orleń” w Aleksandrowie Kujawskim	Celem działalności klubu jest popularyzacja zadań z zakresu kultury fizycznej i sportu ze szczególnym uwzględnieniem działania wychowawczego na młodzież we współpracy z funkcjonującymi na terenie Powiatu Aleksandrowskiego podmiotami realizującymi zadania w tym zakresie.
Stowarzyszenie „Bądźmy Razem” w Aleksandrowie Kujawskim	Celem działania stowarzyszenia jest udzielanie pomocy rodzinom dzieci i osób niepełnosprawnych, inicjowanie społecznych ruchów osób zainteresowanych wychowaniem i niesieniem pomocy dzieciom, integrowanie dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w środowisku zdrowych rówieśników. Stowarzyszenie organizuje turnusy rehabilitacyjne, pikniki, wyjazdy dla podopiecznych.
Ośrodek Sportów Konnych w Nowym Ciechocinku	Celem działania stowarzyszenia jest prowadzenie działań w zakresie rozwoju sportu jeździeckiego, rozwoju rekreacji ruchowej, prowadzenie hipoterapii, działań na rzecz osób niepełnosprawnych, wypoczynku dzieci i młodzieży. Ośrodek prowadzi m.in. zajęcia rekreacyjne w zakresie sportu jeździeckiego, szkolenie sportowe młodzieży.
Towarzystwo Przyjaciół Ciechocinka	Stowarzyszenie jest współorganizatorem licznych imprez kulturalnych i sportowych organizowanych w mieście oraz promujących Uzdrowisko Ciechocinek. Towarzystwo prowadzi galerię sztuki, w której organizowane są wystawy.
Stowarzyszenie Przyjaciół Publicznego Gimnazjum w Ciechocinku	Celem stowarzyszenia jest pomoc w realizacji działalności statutowej szkoły, integrowanie wokół spraw szkoły rodziców, absolwentów, instytucji i samorządu lokalnego, działania mające na celu promocję szkoły, organizowanie imprez dla młodzieży. Stowarzyszenie wspiera i propaguje działalność kulturalną i artystyczną wśród dzieci i młodzieży, wspiera działania nauczycieli i samorządu uczniowskiego.
Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej” w Aleksandrowie Kujawskim	Stowarzyszenie prowadzi działania na rzecz promocji oraz rozwoju obszaru gmin powiatu aleksandrowskiego, działania aktywizujące ludność powiatu. Stowarzyszenie jest organizatorem festiwalu promujących tradycje i kulturę regionu, lokalne produkty i folklor.
Gminny Międzyzakładowy Ludowy Klub Sportowy „Orzeł” w Służewie	Klub prowadzi działania w zakresie upowszechniania kultury fizycznej, sportu i turystyki. Jest organizatorem zawodów sportowych promujących aktywność fizyczną.
Stowarzyszenie Przyjaciół Zespołu Szkół Nr 2 im. mjr H. Dobrzańskiego „Hubala” w Aleksandrowie Kujawskim	Stowarzyszenie organizuje konkursy muzyczne, festyny sportowe, prowadzi wśród młodzieży działania w zakresie profilaktyki uzależnień.
Stowarzyszenie „Wspólnie dla Ośny Drugiego”	Stowarzyszenie inicjuje i wspiera działania na rzecz rozwoju obszaru wiejskiego i sołectwa Ośno Drugie, w szczególności w zakresie aktywizacji społeczności lokalnej, rozwiązywania problemów mieszkańców, wspieranie i organizowanie działalności kulturalnej i oświatowej. Stowarzyszenie m.in. organizuje dla dzieci wyjazdy turystyczno-edukacyjne, zabawy i zajęcia w ramach letnich wakacji.
Stowarzyszenie Kulturalne „Serpentyna” w Raciążku	Stowarzyszenie prowadzi działalność na rzecz kultury, sztuki, aktywizacji i integracji mieszkańców gminy, rozwoju gminy oraz upowszechniania tradycji. Zakres działalności jest szeroki i obejmuje organizację imprez, zabaw, spotkań kulturalnych, szkoleń oraz wycieczek. Przedstawiciele stowarzyszenia biorą udział w konkursach i przeglądach. Stowarzyszenie organizuje również zajęcia dla dzieci w ramach letnich i zimowych ferii.
Stowarzyszenie „Aleksandrowska Kultura”	Głównym celem stowarzyszenia jest upowszechnianie kultury poprzez organizację wydarzeń i imprez kulturalnych mających charakter otwarty. Stowarzyszenie kształtuje wzory aktywnego uczestnictwa w kulturze, kreując różnorodne formy edukacji kulturalnej, wspólnej organizacji imprez, koncertów, wystaw, konkursów. Wspiera również działania na rzecz turystyki i krajoznawstwa, promując szczególnie walory środowiska lokalnego.
Stowarzyszenie „Aktywni Na Wsi” z/s w Wołuszewie	Stowarzyszenie prowadzi działalność w zakresie rozwoju i upowszechniania kultury, sztuki, tradycji, edukacji, turystyki, ochrony zdrowia, działalność wspomagającą rozwój wspólnot i społeczności lokalnych, działalność na rzecz osób w podeszłym wieku. Stowarzyszenie organizuje przedsięwzięcia skierowane do dzieci i młodzieży, w tym do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, wspiera aktywizację

	seniorów, bierze udział w projektach i przedsięwzięciach w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.
--	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji ze Starostwa Powiatowego

Działalność podmiotów ekonomii społecznej

Na poprawę sytuacji społeczno-zawodowej mieszkańców województwa coraz większy wpływ mają podmioty ekonomii społecznej. Wpływają one na kształtowanie lokalnej polityki społecznej przyczyniając się do aktywizacji i integracji mieszkańców oraz do tworzenia miejsc pracy (głównie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy). Ideą ekonomii społecznej jest przede wszystkim integracja społeczna i aktywizacja zawodowa osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym i marginalizacją⁹.

W poniższej tabeli zobrazowano działalność podmiotów ekonomii społecznej na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego.

Jednostka terytorialna	Działalność podmiotów ekonomii społecznej
Aleksandrów Kujawski (m.)	Na terenie miasta funkcjonuje Spółdzielnia Socjalna „Kujawianka”, której celem działania jest przywrócenie na rynek pracy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, prowadzenie działalności edukacyjno-kulturalnej oraz realizacja celów o charakterze społecznym, takich jak: tworzenie więzi międzyludzkich oraz reintegracja społeczna. Działalność gospodarcza Spółdzielni prowadzi się do: pielęgnacji terenów zielonych, sprzątania, prowadzenia drobnych prac remontowo-budowlanych, profilaktyki uzależnień, roznoszenia korespondencji urzędowej, przygotowywania cateringu, sprzedaży prac wykonanych na terapii zajęciowej.
Aleksandrów Kujawski (w.)	Na terenie gminy działa od marca 2013r. Spółdzielnia Socjalna „Spizarnia Kujawska”, której przedmiot działalności to przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (catering). Usług kierowane są zarówno do odbiorców indywidualnych, jak i instytucjonalnych. Spółdzielnia zatrudnia 5 osób, przyjmuje także stażystów (obecnie 3 osoby).
Bądkowo	-
Ciechocinek	-
Koneck	-
Nieszawa	-
Raciążek	-
Waganiec	-
Zakrzewo	-

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Z pomocy społecznej na ORSG korzysta prawie 15% mieszkańców. Wielkość ta jest znacząco wyższa od średniej dla województwa wynoszącej 11,5% oraz od średniej krajowej wynoszącej 8,5%. Podstawowym powodem korzystania z pomocy społecznej jest bezrobocie. Bezrobotni stanowią 61% wszystkich osób korzystających z pomocy. Jednocześnie niespełna 1% bezrobotnych zarejestrowanych w PUP nie korzysta z usług pomocy społecznej.
2	Formy wsparcia dla osób wykluczonych społecznie w postaci szerokiego wachlarza kursów i szkoleń oraz doradztwa zawodowego i psychologicznego były realizowane szeroko ze wsparciem funduszy unijnych z perspektywy finansowej 2007 – 2013. Przeszłość w dostępności pieniędzy z UE spowodował, że formy aktywizacji osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem zostały bardzo ograniczone bądź zaniechane zupełnie. Patrząc na efekty działań można zauważyć, że kontynuowanie ich w zbliżonych formach jest jak najbardziej zasadne i konieczne.

⁹ Kujawsko-Pomorski Program na Rzecz Ekonomii Społecznej do roku 2020

3	Z uwagi na fakt, że społeczeństwo ORSG jest społeczeństwem starzejącym się, poszczególne gminy będą w najbliższym czasie odczuwały silną potrzebę rozwoju usług opiekuńczych dla osób starszych. W związku z powyższym istnieje potrzeba tworzenia nowych domów pomocy społecznej oraz zwiększania liczby miejsc w istniejącym DPS w Zakrzewie. Ponadto będzie wymagała rozbudowy oferta usług opiekuńczych świadczonych w domach.
4	Szczególną grupę osób zagrożonych wykluczeniem społecznym stanowią osoby przebywające/opuszczające rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo – wychowawcze. Dlatego niezmiernie ważne jest zapewnienie wsparcia rozwoju wszystkich form pieczy zastępczej, a następnie wsparcie w postaci mieszkań chronionych przygotowujących osoby opuszczające pieczę zastępczą do prowadzenia samodzielnego życia w społeczeństwie.
5	Opieka żłobkowa świadczona jest na ORSG przez jedną placówkę prywatną, z usług której korzystają przede wszystkim mieszkańcy miasta Aleksandrów Kujawski. Placówka ma obecnie pełne obłożenie, a zainteresowanie mieszkańców usługami żłobkowymi jest duże. Należy więc uznać, że jeden pełnowymiarowy żłobek jest obecnie niewystarczający. Ze względu na dość duże odległości między miejscowościami, stanowiące główną przyczynę rezygnacji ze żłobków przez mieszkańców obszarów wiejskich znacznie oddalonych od Aleksandrowa, należy rozważyć możliwość tworzenia nowych żłobków lub organizacji małych klubów dziecięcych przy przedszkolach lub oddziałach przedszkolnych zlokalizowanych na tych obszarach.

Ochrona zdrowia

Na podstawie analizy przeciętnego trwania życia stan zdrowia mężczyzn w Województwie Kujawsko-Pomorskim jest średni w skali ogólnopolskiej, zaś kobiet - nieznacznie gorszy. Województwo cechuje najwyższy w Polsce poziom umieralności niemowląt. W porównaniu z resztą kraju województwo wyróżnia się dużą umieralnością dorosłych z powodu chorób układu oddechowego. Również wysoka jest częstość hospitalizacji z tego powodu osób w wieku poprodukcyjnym, ale dla osób w wieku produkcyjnym nie różni się ona od przeciętnej dla ogółu województwa¹⁰. O takim stanie rzeczy decyduje w dużej mierze jakość opieki zdrowotnej, zarówno w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej (POZ), jak i opieki specjalistycznej oferowanej przez przychodnie lekarskie i szpitale.

Tabela 17. Ambulatoryjna opieka zdrowotna w 2014 r. na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego

Jednostka terytorialna	Przychodnie ogółem	Porady w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej*	Porady ogólnodostępne razem - porady POZ i lekarza rodzinnego
Aleksandrów Kujawski (m.)	10	142 794	90 184
Aleksandrów Kujawski (w.)	1	15 575	14 814
Bądkowo	1	18 247	17 249
Ciechocinek	9	115 974	77 006
Koneck	1	15 863	15 250
Nieszawa	1	13 081	13 081
Raciążek	1	7 417	7 417
Waganiec	1	15 175	15 175
Zakrzewo	1	15 038	14 621
ORSG	26	359 164	264 797
Kujawsko - Pomorskie	775	14 982 217	9 247 148
Polska	20 052	271 701 342	159 733 890

* dotyczy porad w podstawowej i specjalistycznej opiece zdrowotnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

¹⁰ Zał. Nr 1 do Politycy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 Krajowe Strategiczne Ramy

Na terenie ORSG funkcjonuje 26 przychodni lekarskich, które w głównej mierze prowadzą podstawową opiekę zdrowotną. Potrzeby rozwoju POZ sprowadzają się przede wszystkim do:

- Poprawy jakości świadczonych usług medycznych
- Prowadzenia szkoleń mających na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych lekarzy
- Doposażenia przychodni w nowoczesny sprzęt medyczny
- Przeszkolenia personelu medycznego w zakresie obsługi zakupionego sprzętu
- Zapewnienia dostępu do usług opieki zdrowotnej w szkołach

Opieka specjalistyczna w gminach wiejskich realizowana jest w bardzo niewielkim stopniu bądź wcale. Właściwie cała specjalistyka skupia się wokół Powiatowego Szpitala w Aleksandrowie Kujawskim.

W szpitalu funkcjonuje:

- 10 poradni specjalistycznych (otolaryngologiczna, neurologiczna, ginekologiczno – położnicza, okulistyczna, dermatologiczna, reumatologiczna, chirurgiczna, kardiologiczna, rehabilitacyjna i urazowo – ortopedyczna)
- 8 oddziałów (Chirurgii Ogólnej i Onkologicznej, Intensywnej Terapii, Wewnętrzny z Intensywną Opieką Kardiologiczną, Ginekologiczno – Położniczy, Pediatriczno – Neonatologiczny, Rehabilitacyjny, Psychiatryczny i Zakład Opiekuńczo – Leczniczy)
- 8 pracowni (Laboratorium Analityczne, Pracownia RTG i TK, Pracownia USG, Pracownia Kinezyterapii, Pracownia Fizykoterapii, Pracownia Endoskopowa, Pracownia Diagnostyki Kardiologicznej, Pracownia Histopatologiczna)
- Apteka szpitalna

Szpital zgłasza szereg potrzeb inwestycyjnych, z których najważniejsze to:

- Przystosowanie szpitala do wymogów Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej
- Zakup nowego sprzętu i urządzeń w celu podniesienia i udoskonalenia jakości usług medycznych w kontekście przyszłego kontraktowania z NFZ
- Zakup nowych technologii medycznych i informatycznych oraz wdrożenie i certyfikacja Systemów Zarządzania Jakością w branży medycznej

Na terenie ORSG bardzo ważną rolę odgrywa **lecznictwo uzdrowiskowe** skupione w mieście Ciechocinek. Uzdrowiskowy charakter miasta jest podkreślony bogatą zielenią, licznymi parkami, skwerami i dywanami kwiatowymi. Istnieją tam cztery parki uzdrowiskowe: Zdrojowy, Tężniowy, Sosnowy i Tysiąclecia. Ciechocinek to klasyczne uzdrowisko nizinne. Podstawowe czynniki uzdrowiskowe to naturalne wody mineralne, borowiny i klimat. O uzdrowiskowej sile miasta stanowią przede wszystkim źródła solanki.

W Ciechocinku leczy się m.in.:

- Choroby układu ruchu (stany pourazowe, reumatoidalne zapalenia stawów, zaniki mięśniowe, skrzywienie kręgosłupa, choroba zwyrodnieniowa stawów, stany po zabiegach ortopedycznych stawów i kości)
- Choroby układu krążenia (choroba niedokrwienna serca, nadciśnienie tętnicze, miażdżyca, stany po zawałach mięśnia sercowego, stany po operacjach kardiochirurgicznych)
- Choroby górnych dróg oddechowych (przewlekła obturacyjna choroba płuc, przewlekłe nieżyty: zatok, nosa, gardła, krtani, oskrzeli)
- Choroby układu nerwowego (niedowłady, porażenia, udary, nerwobóle, stany pourazowe i po operacjach neurochirurgicznych, stwardnienie rozsiane, choroba Parkinsona)
- Choroby metaboliczne (cukrzyca, otyłość, niedoczynność tarczycy)

Ciechocinek ma również tradycje w uzdrowiskowym leczeniu dzieci¹¹.

W ramach świadczenia usług opieki zdrowotnej równie ważne jak leczenie zdiagnozowanych chorób jest zapobieganie im, a także prowadzenie działań edukacyjnych w obszarze zdrowia.

Na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego istnieje duże zapotrzebowanie na programy profilaktyczne w szczególności w zakresie:

- Wczesnego wykrywania nowotworów (w szczególności rak prostaty, piersi i szyjki macicy)
- Wczesnego wykrywania chorób serca
- Wczesnego wykrywania cukrzycy
- Wczesnego wykrywania chorób układu oddechowego
- Przeciwdziałania osteoporozie
- Zapobiegania otyłości
- Profilaktyki uzależnień

Szczegółowe zapotrzebowanie na programy profilaktyczne w poszczególnych gminach stanowi załącznik nr 4 do Strategii.

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Usługi w zakresie ochrony zdrowia w poszczególnych gminach sprowadzają się właściwie jedynie do podstawowej opieki zdrowotnej. Dostęp do specjalistyki na poziomie gminnym ogranicza się (i to tylko w niektórych jednostkach) do stomatologii i ginekologii. Szersza oferta badań specjalistycznych dostępna jest na poziomie powiatu w ramach oferty Szpitala Powiatowego w Aleksandrowie Kujawskim. W związku z tym konieczne jest wsparcie dla szpitala, które będzie przyczyniać się do podnoszenia jakości świadczonych usług specjalistycznych.
2	Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, niezmiernie ważne w najbliższych latach będzie dostosowanie oferty w zakresie usług ochrony zdrowia w szczególności do potrzeb osób starszych. Szeroką ofertę już dziś posiada Ciechocinek. Miasto i jego uzdrowiskowy charakter stanowią znaczący potencjał do dalszej rozbudowy oferty usług prozdrowotnych, w tym sanatoryjnych dla osób starszych.
3	Stopniowy wzrost liczby osób starszych w ogólnej liczbie mieszkańców ORSG ma również wpływ na konieczność opracowania programów profilaktycznych mających na celu zachowanie sprawności fizycznej i psychicznej ludności do późnego wieku oraz ograniczenie kosztów opieki medycznej i usług opiekuńczych. Pojawia się również potrzeba zapewnienia szkoleń dla lekarzy w zakresie geriatrii oraz popularyzacji tej specjalizacji.

Edukacja

Analiza wykształcenia mieszkańców Województwa Kujawsko-Pomorskiego w roku 2012 wskazuje, iż społeczeństwo charakteryzuje się niskim poziomem wykształcenia. Mieszkańcy z wykształceniem wyższym stanowią jedynie 16,4% mieszkańców regionu, co lokuje województwo na 14 pozycji w kraju. Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym stanowią najliczniejszą grupę mieszkańców regionu (28,6%). Druga najliczniejsza grupa to osoby z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym i niższym (23,6% osób)¹². Aby poprawić te statystyki niezbędne jest zdiagnozowanie stanu istniejącego oraz potrzeb edukacyjnych **na wszystkich poziomach kształcenia**, a następnie inwestowanie w kształcenie, szkolenie (w tym zawodowe) na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie.

¹¹ www.e-kurort.pl

¹² Statystyczne Vademecum Samorządowca 2013, GUS, Warszawa 2013.

Edukacja przedszkolna

Wskaźnik upowszechnienia wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-4 lat w roku szkolnym 2012/2013 w województwie wyniósł 48,4%, co plasuje region kujawsko-pomorski na przedostatnim miejscu w kraju (wskaźnik dla kraju wynosił 59,3%)¹³.

Podstawowe statystyki dotyczące edukacji przedszkolnej na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego zawiera poniższa tabela.

Tabela 18. Edukacja przedszkolna na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego (stan na 2013r.)

Jednostka terytorialna	Liczba placówek wychowania przedszkolnego			Liczba miejsc w przedszk. i punktach przedszk.	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym			Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszk.
	Przedszk.	Oddziały przedszk. w SP	Punkty przedszk.			Przedszk.	Oddziały przedszk. w SP	Punkty przedszk.	
Aleksandrów Kujawski (m.)	4	2	0	382	544	364	105	0	86,2
Aleksandrów Kujawski (w.)	4	6	0	245	529	201	142	0	64,8
Bądkowo	1	1	0	24	211	23	98	0	57,3
Ciechocinek	2	1	0	227	419	226	44	0	64,4
Koneck	1	1	1	67	132	32	17	18	50,8
Nieszawa	1	1	0	45	87	44	23	0	77
Raciążek	1	0	0	66	110	70	0	0	63,6
Waganiec	2	1	0	107	205	101	34	0	65,9
Zakrzewo	1	3	0	50	177	50	70	0	67,8
ORSG	17	16	1	1 213	2 414	1 111	533	18	68,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Jednym z głównych wyzwań i potrzeb w zakresie rozwoju edukacji przedszkolnej wynikających z RPO WK-P na lata 2014 -2020 jest podniesienie stopnia jej upowszechniania oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej. W tym celu dokonano zdiagnozowania potrzeb rozwoju edukacji przedszkolnej na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w zakresie generowania nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych, a także w zakresie wsparcia nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych ukierunkowanych na podniesienie kompetencji lub kwalifikacji.

Podstawowe potrzeby placówek w zakresie generowania nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych to przede wszystkim:

- Zakup nowoczesnych pomocy dydaktycznych, stolików multimedialnych i tablic interaktywnych, sprzętu audiowizualnego itp.
- Utworzenie i/lub wyposażenie placów zabaw
- Stworzenie nowych sal dydaktycznych i/lub remont istniejących
- Rozszerzenie oferty zajęć ruchowych i językowych
- Organizacja spotkań ze specjalistami (logopeda, psycholog, terapeuta)

¹³ Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2012/2013, GUS, Warszawa 2013.

Najważniejsze potrzeby w zakresie wsparcia nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych ukierunkowane na podniesienie kompetencji lub kwalifikacji to:

- Podniesienie kwalifikacji w zakresie umiejętności pracy z dziećmi autystycznymi, głuchoniemymi, niepełnosprawnymi itp.
- Szkolenia w zakresie prowadzenia zajęć gimnastycznych/ruchowych
- Nabycie umiejętności w zakresie wczesnego nauczania języków obcych
- Nabycie umiejętności w zakresie innowacyjnych metod pracy z małym dzieckiem, w tym umiejętności korzystania z nowoczesnych pomocy dydaktycznych
- Podnoszenie kompetencji w zakresie diagnostyki psychologiczno – pedagogicznej i w zakresie wczesnego wykrywania opóźnień rozwojowych

Szczegółowe informacje na temat potrzeb rozwoju edukacji przedszkolnej na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego znajdują się w załączniku nr 5 do Strategii.

Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

Poniższa tabela zawiera podstawowe statystyki dotyczące szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego.

Tabela 19. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w latach 2005, 2010 i 2013

Jednostka terytorialna	szkoły podstawowe			l. uczniów w szkołach podst.			gimnazja			l. uczniów w gimnazjach		
	2005	2010	2013	2005	2010	2013	2005	2010	2013	2005	2010	2013
Aleksandrów Kujawski (m.)	3	3	3	1 039	950	940	3	3	3	617	543	555
Aleksandrów Kujawski (w.)	7	7	6	719	609	576	2	2	2	321	309	261
Bądkowo	5	5	1	337	301	273	1	1	1	200	166	143
Ciechocinek	2	2	2	609	484	480	2	2	2	410	273	234
Koneck	3	3	3	307	248	226	1	1	2	150	142	111
Nieszawa	1	1	1	141	112	90	1	1	1	94	66	53
Raciążek	1	1	1	190	191	175	1	1	1	100	100	97
Waganiec	4	3	3	436	319	282	2	2	2	233	201	149
Zakrzewo	3	3	3	312	225	184	1	1	1	181	154	131
ORSG	29	28	23	4 090	3 439	3 226	14	14	15	2 306	1 954	1 734

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie ORSG w 2013 roku znajdowały się w sumie 23 szkoły podstawowe i 15 gimnazjów. Do szkół tych uczęszczało łącznie 4 960 uczniów. W latach 2005-2013 można zaobserwować spadek liczby uczniów na obu poziomach kształcenia. Liczba uczniów szkół podstawowych zmalała o 26% z 4 090 w roku 2005 do 3 226 w roku 2013. Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku gimnazjów – spadek wyniósł aż 33% (z 2 306 do 1 734 uczniów). Zmiana ta była uwarunkowana w dużym stopniu niższym demograficznym. Spadek liczby uczniów wpłynął na zmniejszenie liczby szkół podstawowych – na przełomie 8 analizowanych lat ubyło 6 szkół – 1 w gminie Aleksandrów Kujawski, 4 w gminie Bądkowo i 1 w gminie Waganiec.

Niż demograficzny nie jest jedynym problemem, z którym boryka się obecnie szkolnictwo w całym kraju, w tym szkolnictwo regionu kujawsko – pomorskiego. Kolejnym problemem istotnym dla rozwoju regionu jest niska jakość edukacji, przejawiająca się m.in. niskim poziomem wyników edukacyjnych uczniów,

który plasuje region w grupie województw osiągających niższe niż przeciętne w Polsce wyniki sprawdzianów w szkołach podstawowych i egzaminów gimnazjalnych.

Analiza wyników sprawdzianów w Województwie Kujawsko - Pomorskim w latach 2011-2013 (OKE w Gdańsku) pokazuje, iż uczeń szkoły podstawowej w regionie uzyskał w 2013 roku wynik niższy (59,0%) od swojego rówieśnika w kraju (60,1%)¹⁴. Analogiczna tendencja miała miejsce także w latach 2011-2012. Analiza wyników egzaminów gimnazjalnych w 2013 roku pokazuje, że statystyczny uczeń z Województwa Kujawsko-Pomorskiego również i tu uzyskał wynik niższy od swojego rówieśnika w kraju we wszystkich częściach egzaminu. Analiza wyników potwierdza również występujące dysproporcje między wynikami gimnazjalistów ze szkół wiejskich, a wynikami gimnazjalistów ze szkół wielkomiejskich¹⁵.

Duży wpływ na osiąganie wysokich efektów kształcenia ma między innymi jakość i dostępność infrastruktury edukacyjnej, oferta zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, a także poziom kwalifikacji nauczycieli.

Obecnie niezwykle ważne jest położenie odpowiedniego nacisku na **rozwijanie kompetencji kluczowych** uczniów na wszystkich poziomach kształcenia, co wynika z Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.

Kompetencje kluczowe to:

- Porozumiewanie się w języku ojczystym
- Porozumiewanie się w językach obcych
- Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne
- Kompetencje informatyczne
- Umiejętność uczenia się
- Kompetencje społeczne i obywatelskie
- Inicjatywność i przedsiębiorczość
- Świadomość i ekspresja kulturalna

Kompetencje kluczowe stanowią połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji. Są one szczególnie niezbędne do samorealizacji i rozwoju osobistego, integracji społecznej, bycia aktywnym obywatelem i zatrudnienia. Kompetencje te mają istotne znaczenie w społeczeństwie wiedzy i gwarantują większą elastyczność siły roboczej, umożliwiając jej szybsze dostosowanie się do stałych zmian w świecie, w którym zachodzą coraz liczniejsze wzajemne powiązania. Stanowią również ważny czynnik innowacji, produktywności i konkurencyjności, a ponadto mają wpływ na motywację i zadowolenie. Zdobywanie kluczowych kompetencji jest spójne z zasadami równości i dostępu dla wszystkich¹⁶.

Szkoły podstawowe i gimnazjalne funkcjonujące na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego prowadzą zajęcia dodatkowe z zakresu rozwijania kompetencji kluczowych, takie jak:

- Zajęcia dodatkowe i koła zainteresowań z zakresu matematyki i informatyki
- Zajęcia z zakresu przyrody, krajoznawstwa i ekologii
- Zajęcia językowe (przede wszystkim angielski, niemiecki)
- Zajęcia sportowe i artystyczne (taneczno – wokalne, teatralne)

¹⁴ Wyniki sprawdzianów w latach 2011-2013 w województwach kujawsko-pomorskim i pomorskim oraz w kraju, Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku (<http://www.oke.gda.pl>)

¹⁵ Wyniki egzaminu gimnazjalnego w województwie kujawsko-pomorskim i w kraju w 2013 roku - zestawienie, OKE w Gdańsku

¹⁶ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie [Dz.U. L 394 z 30.12.2006]

W znacznie mniejszym stopniu bądź wcale szkoły nie oferują zajęć w zakresie umiejętności uczenia się, kompetencji społecznych i obywatelskich, inicjatywności i przedsiębiorczości oraz świadomości i ekspresji kulturalnej.

Dokonując diagnozy potrzeb w zakresie rozwoju kompetencji kluczowych, szkoły wskazały przede wszystkim na konieczność nieograniczania aktualnie funkcjonującej oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych. Niemniej jednak istotne jest również aby szkoły poszerzyły ofertę w zakresie tych kompetencji kluczowych, które wskazano wyżej jako nierozwijane w ogóle bądź rozwijane w bardzo ograniczonym stopniu.

Aby prawidłowo realizować zajęcia z uczniami, niezmiernie ważne jest posiadanie wysokich kwalifikacji przez nauczycieli. Wśród głównych potrzeb w zakresie podniesienia kompetencji i kwalifikacji nauczycieli ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i indywidualnego podejścia do ucznia wskazano:

- Doksztalcanie nauczycieli w zakresie nowoczesnych metod nauczania
- Szkolenia z zakresu oligofrenopedagogiki oraz pracy z dziećmi autystycznymi
- Kursy z zakresu technik efektywnego nauczania i uczenia się
- Doksztalcanie w obszarze pracy z uczniami z problemami wychowawczymi
- Szkolenia w zakresie korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno – komunikacyjnych

W załączniku nr 6 do Strategii przedstawiono zestawienie aktualnej oferty poszczególnych szkół w zakresie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dotyczących rozwijania kompetencji kluczowych, zdiagnozowano potrzeby z zakresu rozwoju tych kompetencji oraz potrzeby w zakresie podniesienia kompetencji i kwalifikacji nauczycieli ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i indywidualnego podejścia do ucznia.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne

Poziom jakości nauczania przejawiający się w wynikach egzaminów końcowych w przypadku szkół ponadgimnazjalnych przedstawia się znacznie lepiej niż w przypadku szkół niższych szczebli. Spośród 16 661 absolwentów w 2013 roku w Województwie Kujawsko - Pomorskim, którzy przystąpili do wszystkich egzaminów obowiązkowych, 81,51% otrzymało świadectwa dojrzałości, czyli zdało egzamin maturalny (w kraju odsetek ten wyniósł 80,10%)¹⁷.

Poniższa tabela zawiera podstawowe statystyki dotyczące szkolnictwa ponadgimnazjalnego na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego.

Tabela 20. Szkolnictwo ponadgimnazjalne na ORSG (stan na 30.09.2014r.)

Jednostka terytorialna	Liczba placówek			Liczba uczniów		
	Licea ogólnokształcące	Technika	Zasadnicze szkoły zawodowe (wraz ze specjalnymi)	Licea ogólnokształcące	Technika	Zasadnicze szkoły zawodowe
Aleksandrów Kujawski (m.)	4	2	4	353	417	261
Ciechocinek	1	0	0	128	0	0
ORSG	5	2	4	481	417	261

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji ze Starostwa Powiatowego w Aleksandrowie Kujawskim

¹⁷ Sprawozdanie z egzaminu maturalnego przeprowadzonego w 2013 roku w województwie kujawsko-pomorskim, OKE w Gdańsku

Na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego działają:

- Liceum Ogólnokształcące im. Stanisława Staszica w Ciechocinku
- Zespół Szkół nr 1 Centrum Kształcenia Praktycznego w Aleksandrowie Kujawskim, w skład którego wchodzi:
 - Liceum Ogólnokształcące
 - Technikum
 - Zasadnicza Szkoła Zawodowa
 - Liceum dla dorosłych
 - Technikum uzupełniające dla dorosłych (funkcjonujące ostatni rok)
 - Szkoła policealna (w roku szkolnym 2014/2015 nie było naboru do tej szkoły)
- Zespół Szkół nr 2 im. mjr H. Dobrzańskiego Hubala w Aleksandrowie Kujawskim, w skład którego wchodzi:
 - Liceum Ogólnokształcące
 - Technikum
 - Zasadnicza Szkoła Zawodowa
 - Szkoła Zawodowa Specjalna
 - Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy
 - Szkoła policealna (w roku szkolnym 2014/2015 nie było naboru do tej szkoły)
- Liceum Ogólnokształcące Towarzystwa Salezjańskiego w Aleksandrowie Kujawskim

Szkoły ponadgimnazjalne, podobnie jak szkoły niższych szczebli również muszą położyć duży nacisk na rozwijanie kompetencji kluczowych.

Oferta szkół w zakresie doskonalenia tych kompetencji sprowadza się do realizacji zajęć z zakresu matematyki, języka polskiego i języków obcych, informatyki oraz przedsiębiorczości. Szkoły te, podobnie jak podstawówki i gimnazja, nie mają oferty w zakresie zajęć doskonalących miękkie kompetencje kluczowe.

Wśród potrzeb rozwoju kompetencji kluczowych uczniów wskazano głównie na konieczność udoskonalania umiejętności informatycznych, językowych, matematycznych i artystycznych. Natomiast potrzeby w zakresie podnoszenia kwalifikacji nauczycieli sprowadzają się do szkoleń i kursów uczących indywidualnego podejścia do ucznia oraz prowadzenia zajęć w sposób maksymalnie angażujący ucznia.

W załączniku nr 7 do Strategii przedstawiono zestawienie aktualnej oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych dotyczących rozwijania kompetencji kluczowych, zdiagnozowano potrzeby z zakresu rozwoju tych kompetencji oraz potrzeby w zakresie podniesienia kompetencji i kwalifikacji nauczycieli.

Kształcenie zawodowe

Kształcenie zawodowe cieszy się stosunkowo dużą popularnością, co jednak nie przekłada się na sytuację na rynku pracy. Absolwenci szkół zawodowych stanowią w regionie największą grupę bezrobotnych - w okresie do 12 miesięcy od ukończenia nauki średnio co trzeci absolwent w końcu 2011 roku pozostawał w ewidencji powiatowych urzędów pracy¹⁸.

Bardzo istotny wpływ na nieadekwatną w stosunku do potrzeb rynku pracy ofertę kształcenia ma niski poziom współpracy szkół zawodowych i pracodawców, czego przejawem jest m.in. duży

¹⁸ Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2011/2012. Informacje i opracowania statystyczne, Warszawa 2012.

rozdźwięk między oczekiwaniami pracodawców względem kwalifikacji jakie ich zdaniem powinien posiadać absolwent szkoły zawodowej a realizowanymi w tych szkołach programami nauczania¹⁹.

Na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego kształcenie zawodowe prowadzą Zespół Szkół nr 1 Centrum Kształcenia Praktycznego w Aleksandrowie Kujawskim oraz Zespół Szkół nr 2 im. mjr H. Dobrzańskiego Hubala w Aleksandrowie Kujawskim.

Zespół Szkół nr 1 Centrum Kształcenia Praktycznego prowadzi kształcenie zawodowe w technikum i w zasadniczej szkole zawodowej. Technikum kształci na następujących kierunkach: agrobiznes, informatyka, obsługa turystyczna, mechanizacja rolnictwa, technologia żywności, architektura krajobrazu, ogrodnictwo, organizacja reklamy. W zasadniczej szkole zawodowej uczniowie mogą zdobyć zawód mechanika – operatora pojazdów i maszyn rolniczych.

Zespół Szkół nr 2 im. mjr H. Dobrzańskiego Hubala w Aleksandrowie Kujawskim kształci obecnie na kierunkach: technik ekonomista, technik elektryk, technik mechanik, technik żywienia i usług gastronomicznych, technik hotelarstwa, kelner, kucharz, monter suchej zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie, mechanik pojazdów samochodowych, sprzedawca, inne w klasach wielozawodowych (ciastkarz, piekarz, blacharz samochodowy, fryzjer, elektromechanik, elektryk, murarz).

Szkoły dostosowują kierunki kształcenia do potrzeb rynku, analizując dane PUP o zawodach deficytowych i nadwyżkowych oraz zwracając uwagę na kierunki rozwoju regionu i potrzeby pracodawców.

Aby zapewnić najwyższą jakość kształcenia zawodowego szkoły muszą ciągle rozwijać infrastrukturę edukacyjną, w szczególności pracowni i warsztatów kształcenia praktycznego, rozbudowywać ofertę zajęć pozalekcyjnych oraz podnosić kwalifikacje i kompetencje nauczycieli przedmiotów zawodowych.

Potrzeby szkół zawodowych w zakresie rozwoju infrastruktury to przede wszystkim stworzenie nowych pracowni dydaktycznych bądź doposażenie istniejących w sprzęt pozwalający na zwiększenie udziału praktycznego kształcenia zawodowego oraz nowoczesny sprzęt multimedialny (w tym tablice interaktywne). Szkoły widzą także potrzebę rozwoju oferty zajęć pozalekcyjnych, w związku z czym planują zajęcia umożliwiające uzyskanie nowych kwalifikacji i umiejętności zawodowych, potwierdzonych stosownym certyfikatem (np. obsługa wózków widłowych, prawo jazdy kategorii B, T, C, obsługa koparko-ladowarek). Równie ważne jest podnoszenie kompetencji nauczycieli. W tym zakresie odczuwana jest bardzo duża potrzeba organizacji staży dla nauczycieli w zakładach pracy, czyli w rzeczywistych warunkach wykonywania zawodu.

Szczegółowe zestawienie potrzeb w zakresie rozwoju kształcenia zawodowego znajduje się w załączniku nr 8 do Strategii.

Doradztwo edukacyjno – zawodowe na wszystkich poziomach kształcenia

Doradztwo edukacyjno – zawodowe ma na celu wspieranie uczniów w planowaniu własnej ścieżki kształcenia i kariery zawodowej. Zadaniem doradztwa jest także wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia.

Doradztwo edukacyjno – zawodowe na terenie ORSG prowadzi Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Aleksandrowie Kujawskim we współpracy ze szkołami z obszaru Powiatu. Poradnia organizuje szereg spotkań z uczniami, mających na celu badanie ich predyspozycji zawodowych. Doradztwo w mniejszym stopniu prowadzą poszczególne szkoły ponadpodstawowe. Bardzo słabo jest ono rozwinięte w gimnazjach. Sprowadza się głównie do rozmów uczniów z pedagogiem szkolnym na temat przyszłej

¹⁹ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 - 2020

ścieżki edukacyjnej/kariery zawodowej oraz do udziału w dniach otwartych szkół ponadgimnazjalnych. Szkoły ponadgimnazjalne oferują dodatkowo staże i praktyki w zakładach pracy, mające na celu zapoznanie ucznia z rzeczywistymi warunkami pracy w zawodzie.

Główną potrzebą w zakresie rozwoju doradztwa edukacyjno – zawodowego jest zwiększenie jakości świadczonych usług (przede wszystkim w gimnazjach) poprzez zatrudnienie specjalistów zajmujących się wyłącznie tym tematem.

Oferta i potrzeby doradztwa edukacyjno – zawodowego na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego zostały przedstawione w załączniku nr 9 do Strategii.

Kształcenie ustawiczne dorosłych

Strategia Europa 2020 uznaje uczenie się przez całe życie i rozwijanie umiejętności za kluczowe elementy odpowiedzi na szeroko pojętą gospodarczą i społeczną strategię Unii Europejskiej, a także obecny kryzys gospodarczy oraz starzenie się społeczeństwa. Uczenie się dorosłych daje osobom, które dotknęło bezrobocie lub restrukturyzacja oraz które stanęły przed koniecznością transformacji zawodowej, możliwość podniesienia kwalifikacji lub przekwalifikowania, w istotny sposób przyczyniając się także do włączenia społecznego, aktywności obywatelskiej i rozwoju osobistego.²⁰

Odsetek osób w wieku 25-64 lata, które kształcą lub doksztalcają się, wyniósł w 2012 roku dla 27 krajów Unii Europejskiej 9,0%. W Polsce wskaźnik ten osiągnął poziom znacznie niższy – 4,5%. W Województwie Kujawsko – Pomorskim sytuacja przedstawiała się jeszcze gorzej – wartość wskaźnika to 3,8%. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego zakłada podniesienie wartości tego wskaźnika do 10% w 2020 roku. Dlatego niezwykle ważne jest podniesienie we wszystkich regionach stopnia upowszechnienia uczenia się przez całe życie.

Dorośli najchętniej i najefektywniej doksztalcają się, gdy potrzeba podniesienia ich kwalifikacji wynika bezpośrednio z zapotrzebowania zgłaszanego przez rynek pracy. Powiatowy Urząd Pracy w Aleksandrowie Kujawskim prowadzi zestawienie/a zapotrzebowań/ni na usługi szkoleniowe. Opracowując taki dokument/y zwraca się corocznie o opinie i sugestie do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, doradców zawodowych oraz pośredników pracy.

Szkolenia, na które jest obecnie największe zapotrzebowanie na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego to:

- Szkolenia sprzedażowe – kasjer, fakturzysta
- Prawo jazdy kategorii C oraz C+E
- Kursy komputerowe; podstawy obsługi komputera, grafika komputerowa, Word, Excel, Power Point, Photoshop, Corel Draw, Autocad
- Kwalifikacje zawodowe kierowców: przewóz rzeczy, osób
- Kurs na operatora koparki, koparko – ładowarki, spycharki
- Kurs na opiekuna dziecięcego oraz opiekuna osób starszych
- Szkolenia z zakresu pisania projektów unijnych
- Szkolenia z zakresu robót budowlanych – murarz, tynkarz

²⁰ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 - 2020

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Niespełna 70% dzieci w wieku 3-6 lat jest objętych edukacją przedszkolną. Dzieci korzystają z usług 34 placówek wychowania przedszkolnego, w tym z 17 przedszkoli, 16 oddziałów przedszkolnych i 1 punktu przedszkolnego. Biorąc pod uwagę obecną sytuację demograficzną i prognozy w tym zakresie, należy stwierdzić, że liczba placówek jest wystarczająca do potrzeb, niemniej jednak niektóre placówki wymagają rozbudowy o nowe sale dydaktyczne. Bardzo istotnym jest także doposażenie większości placówek i dostosowanie ich do standardów europejskich.
2	Jednym z celów rozwoju edukacji przedszkolnej powinno być jej upowszechnianie oraz podniesienie świadomości rodziców na temat korzyści płynących dla dziecka z jego uczęszczania do przedszkola.
3	Problemem systemu edukacji na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego na wszystkich poziomach kształcenia jest niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych. Aktualna oferta ogranicza się do zajęć stanowiących kontynuację podstawowego programu nauczania (matematyka, język ojczysty, język obcy, przyroda). Szkoły nie oferują rozwijania kompetencji kluczowych w zakresie umiejętności uczenia się czy zwiększania kreatywności ucznia. Po części jest to wynikiem braku odpowiedniego przygotowania nauczycieli do prowadzenia tego typu zajęć. Dlatego też istnieje potrzeba podnoszenia kwalifikacji kadry nauczycielskiej, co w efekcie pozwoli rozbudować ofertę zajęć podnoszących kompetencje kluczowe uczniów.
4	Analizując ofertę kierunków kształcenia szkół zawodowych funkcjonujących na ORSG i porównując ją z listą zawodów deficytowych sporządzaną corocznie przez PUP w Aleksandrowie Kujawskim, można odnieść wrażenie, że szkoły znają potrzeby rynku pracy i do nich dostosowują swoją ofertę kształcenia. Niemniej jednak najwyższe bezrobocie występuje w grupie osób z wykształceniem zawodowym i gimnazjalnym. Przyczyn takiej sytuacji można upatrywać m. in. w odpływie ludzi młodych z terenu ORSG i szukaniu przez nich pracy w większych miastach oraz zagranicą, w mało atrakcyjnych warunkach pracy i płacy oferowanych przez lokalnych przedsiębiorców, bądź też w niedostatecznej jakości wyposażenia pracowni nauki zawodu, co może mieć przełożenie na niższą jakość zdobywanych kwalifikacji.
5	Doradztwo edukacyjno – zawodowe prowadzone przez szkoły funkcjonujące na ORSG jest bardzo słabo rozwinięte. Szczególnie na poziomie gimnazjalnym uczniowie pozbawieni są profesjonalnego wsparcia i pomocy w zakresie wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej. W związku z tym wielu uczniów kształci się dalej w kierunkach nieodpowiednich do ich predyspozycji. Dlatego też zasadnym i koniecznym jest zatrudnienie bądź ścisła współpraca gimnazjów z profesjonalnymi doradcami edukacyjno – zawodowymi. Ważnym elementem przy wyborze ścieżki zawodowej są staże i praktyki u pracodawców organizowane przez szkoły ponadgimnazjalne. Dlatego też należy zacieśniać współpracę z przedsiębiorcami, tak aby oferta staży i praktyk była ciągle poszerzana.
6	Dorośli najchętniej korzystają ze szkoleń, które pozwalają nabyć nowe umiejętności „twarde”. Największym zainteresowaniem cieszą się te, które kończą się certyfikatem lub nabyciem uprawnień. Ukończenie tego typu szkoleń pozwala na umocnienie swojej pozycji na rynku pracy bądź na zdobycie nowego zatrudnienia.

Kultura

Współcześnie kultura jest jednym z podstawowych czynników rozwoju regionu w odniesieniu do kapitału intelektualnego, wyrównywania szans, rozwoju ekonomicznego, w tym szczególnie zwiększenia atrakcyjności jednostek terytorialnych dla wspólnoty terytorialnej oraz inwestorów i turystów²¹.

Poniższa tabela zawiera zestawienie instytucji kultury, zlokalizowanych w powiecie aleksandrowskim, w podziale na biblioteki, domy kultury, kina, muzea, teatry i instytucje muzyczne.

²¹ Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2007 - 2013

Tabela 21. Zestawienie instytucji kultury w powiecie aleksandrowskim (stan na 2013r.)

Jednostka terytorialna	Biblioteki i filie	Domy i ośrodki kultury	Kina	Muzea z oddziałami	Teatry	Instytucje muzyczne
Aleksandrów Kujawski (m.)	1	1	0	0	0	0
Aleksandrów Kujawski (w.)	4	0	0	0	0	0
Bądkowo	1	1	0	0	0	0
Ciechocinek	1	1	1	0	1	0
Koneck	1	1	0	0	0	0
Nieszawa	1	0	0	1	0	0
Raciążek	1	1	0	0	0	0
Waganiec	1	0	0	0	0	0
Zakrzewo	1	1	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych oraz informacji i materiałów z urzędów gmin

Z powyższego zestawienia wynika, że w powiecie nie występuje duża liczba instytucji kultury. Funkcjonuje tu najwięcej bibliotek (13 placówek wraz z filiami) oraz kilka domów kultury (6 placówek). Poza tym na obszarze działa jedno kino i jedno muzeum. Brak jest natomiast teatru oraz instytucji muzycznych.

Poza ww. instytucjami w gminach funkcjonują świetlice wiejskie, będące miejscem odbywania się m. in. zebrań wiejskich, imprez okolicznościowych, spotkań kół gospodyń wiejskich.

Instytucje kultury mają szczególne znaczenie dla przekazu wartości kulturowych, istotnych z punktu widzenia funkcjonowania całego społeczeństwa. W tym kontekście ważne jest odpowiednie finansowanie tych instytucji, aby mogły one właściwie realizować powierzoną im misję publiczną²².

Załącznik nr 10 do niniejszej Strategii zawiera zestawienie najważniejszych instytucji kultury, zlokalizowanych na terenie powiatu aleksandrowskiego, opisując jednocześnie stan techniczny infrastruktury i dokonując identyfikacji najważniejszych potrzeb w zakresie ich odnowy, w celu ochrony dziedzictwa kulturowego i właściwego wypełniania misji publicznej.

Równie ważne jak prawidłowe funkcjonowanie instytucji kultury, jest także podjęcie odpowiednich działań mających na celu wsparcie w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego. W tym kontekście szczególnie ważne jest położenie nacisku na właściwe gospodarowanie wszelkimi zasobami materialnymi i niematerialnymi regionu, posiadającymi wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne, mające znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju społecznego i kulturalnego, które należy przekazać następnym pokoleniom.

Liczbowe zestawienie obiektów dziedzictwa kulturowego powiatu aleksandrowskiego, ujętych w rejestrze zabytków nieruchomych przedstawia się następująco:

²² Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 -2020

Tabela 22. Obiekty dziedzictwa kulturowego, ujęte w rejestrze zabytków nieruchomości

Typ obiektu	Aleksandrów Kujawski (m.)	Aleksandrów Kujawski (w.)	Bądkowo	Ciechocinek	Koneck	Nieszawa	Raciążek	Waganiec	Zakrzewo
Zabytki sakralne									
a. kościoły rzymsko- katolickie	1	4	2	1	2	1	1	2	2
b. klasztory	1					1			
c. cerkwie				1					
d. cmentarze	2	1	2	1					
e. inne (plebanie, kaplice)	1					1			
Zabytki świeckie									
a. ruiny zamkowe							1		
b. pałace i dworki				3					
c. ratusze						1			
d. zespoły folwarczne						1			
e. zespoły dworsko - parkowe	1	2	1					1	2
f. historyczne założenia urbanistyczne miasta						1			
g. wille				3					
h. szkoły	1			1					
i. budynki mieszkalne		1		3		14	2		
j. zespoły tętni i łazienek				2					
k. teatry letnie				1					
l. parki				3					1
Zabytki techniki									
a. zabytki kolejnictwa	1			1				1	
b. wiatraki i młyny					1			1	
Łącznie	8	8	5	20	3	20	4	5	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu

Poniższa tabela zawiera zestawienie najważniejszych zasobów kulturowych powiatu aleksandrowskiego oraz potrzeby w zakresie zachowania, rozwoju, wsparcia i renowacji obiektów zabytkowych.

Tabela 23. Zasoby i potencjały kulturowe powiatu aleksandrowskiego

Jednostka terytorialna	Główne zasoby i potencjały kulturowe	Potrzeby w zakresie zachowania, rozwoju, wsparcia i renowacji obiektów zabytkowych
Aleksandrów Kujawski (m.)	Zespół Dworca Kolejowego, Ukraiński Cmentarz Wojskowy, Pałac Trojanowskich (obecnie mieści się tu Zespół Szkół nr 1 Centrum Kształcenia Praktycznego), Kościół Parafialny pw. Przemienienia Pańskiego Kolegium Kujawskiego X.X. Salezjanów, Wieża Ciśnień, Willa Radwan, Kaplica Prawosławna pw. Aleksandra Newskiego, Budynek Klasztoru Zgromadzenia Sióstr Służebniczek Niepokalanego Poczęcia NMP, Plac 3 Maja, Park Miejski przy ul. Parkowej, Park im. Jana Pawła II	Dalsze prace renowacyjne i konserwatorskiego Zespołu Dworca Kolejowego

Aleksandrów Kujawski (w.)	Kościół parafialny p.w. św. Wacława i dwór obronny Pomianów Grabskich w Grabiu, Zespół dworsko – parkowy i zespół kościoła parafialnego p.w. NMP w Ostrowasie, zespół kościoła parafialnego p.w. Najświętszego Serca Jezusowego w Otłoczynie, park podworski w Polaczkowie, kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela i park dworski w Służewie, zespół dworsko – parkowy w Zdunach	Odnowienie starodrzewu przy zespole kościoła parafialnego w Otłoczynie, rewitalizacja: parku podworskiego w Polaczkowie, parku dworskiego w Służewie, parku dworskiego w Zdunach, kościoła parafialnego p.w. św. Wacława w Grabiu
Bądkowo	Murowany kościół p.w. Św. Mateusza, murowana kaplica w Wysocinie, częściowo drewniany, częściowo murowany kościół w Łowiczku p.w. Św. Krzyża, cmentarz ewangelicki	Odnowienie kościoła p.w. Św. Mateusza
Ciechocinek	Zespół tężni termalnosolankowych, Muszla Koncertowa, parki Zdrojowy, Tężniowy i Sosnowy, fontanna Grzybek, zespół zabytkowych Łazienek	Najważniejsze obiekty zabytkowe zostały odnowione
Koneck	Kościół p.w. Świętego Prokopa w Konecku, Kościół p.w. Świętego Marcina w Straszewie, Wiatrak paltrak	Każdy z wymienionych obiektów wymaga renowacji i wsparcia
Nieszawa	Historyczne założenie urbanistyczne miasta, kościół parafialny p.w. św. Jadwigi, zespół klasztorny Franciszkanów, ratusz	Odnowienie historycznych założeń urbanistycznych Miasta, kościoła parafialnego p.w. św. Jadwigi, zespołu klasztoru Franciszkanów
Raciążek	Kościół parafialny p.w. św. Hieronima i Wszystkich Świętych, ruiny zamku w Raciążku	Wykonanie inwentaryzacji oraz zabezpieczenie ruin zamku. Wykonanie prac remontowo – budowlanych na obiekcie kościoła parafialnego w Raciążku
Waganiec	XVII-wieczny drewniany kościół filialny rzymskokatolicki p.w. św. Stanisława Biskupa i Marii Magdaleny w Przypuszcie – usytuowany na miejscu grodziska z IX wieku, zespół kościoła parafialnego z XIX wieku w Zbrachlinie, zespół dworsko-parkowy w Wagańcu, zespół dworca kolejowego z XIX wieku z układem zieleni w Wagańcu, młyn elektryczny w Wagańcu, zespół parkowo-palacowy w Sierzchowie z platanem wpisanym do rejestru pomników przyrody	Potrzeba odrestaurowania zespołu parkowo-palacowego w Sierzchowie. Istnieje pomysł stworzenia tam ośrodka/centrum dydaktyczno – rehabilitacyjno – terapeutycznego lub przedszkola
Zakrzewo	Kościół klasztorny karmelitów bosych, obecnie Kościół Parafialny p.w. św. Józefa i zespół dworsko - parkowy w Zakrzewie, Kościół Parafialny p.w. św. Mateusza w Sędzinie, Kaplica drewniana podworska i zespół dworsko – parkowy w Seroczkach, Zespół parkowo – dworski w Siniarzewie	Potrzeba odrestaurowania polichromii i podłóg w kościołach w Sędzinie i Zakrzewie oraz zabytków ruchomych w tych kościołach (ołtarze boczne, figury, obrazy, organy), renowacji stawu w zespole dworsko – parkowym w Siniarzewie, potrzeba przeprowadzenia prac restauratorskich i konserwatorskich dworu murowanego w Zakrzewie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Obiekty zabytkowe, których zestawienie zostało zawarte w powyższej tabeli, w dużej mierze sprzyjają rozwojowi turystyki na terenie ORSG. Ma to miejsce w szczególności w odniesieniu do miast zlokalizowanych na tym obszarze. Duży potencjał sprzyjający rozwojowi turystyki krajoznawczej i leczniczej drzemie w zabytkach Ciechocinka i Aleksandrowa Kujawskiego. Turyści odwiedzając te miasta bardzo chętnie zwiedzają Zespół Dworca Kolejowego i zabytkowe kościoły w Aleksandrowie Kujawskim, a w Ciechocinku szczególnym zainteresowaniem cieszą się Zespół tężni termalnosolankowych, Muszla Koncertowa, parki Zdrojowy, Tężniowy i Sosnowy, fontanna Grzybek i zespół zabytkowych Łazienek.

Oprócz opisanych powyżej walorów kulturowych, sprzyjających rozwojowi turystyki krajoznawczej i leczniczej, powiat posiada również walory naturalne, których zestawienie zostało zawarte w podrozdziale Środowisko przyrodnicze.

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Przyczyną niewielkiej liczby placówek kulturalnych w powiecie może być mała odległość od Torunia (ok. 27 km), którego oferta kulturalna w dużej mierze zaspokaja potrzeby kulturalne mieszkańców całego powiatu aleksandrowskiego.
2	Życie kulturalne mieszkańców Powiatu Aleksandrowskiego skupia się głównie wokół gminnych ośrodków kultury oraz gminnych bibliotek, które w głównej mierze są organizatorami imprez i wydarzeń kulturalnych. Większość tych wydarzeń ma charakter lokalny i sezonowy (np. dożynki, impreza na powitanie lata itp.). Niemniej jednak organizowane są również imprezy o randze krajowej i międzynarodowej. Można zauważyć dużą świadomość lokalnej społeczności o istniejących potencjałach kulturowych (głównie w odniesieniu do zabytków), promowanych poprzez organizowane imprezy kulturalne (Międzynarodowy Festiwal Dwoch Cesarzy, promujący miasto Aleksandrów Kujawski na bazie historycznego spotkania Cara Aleksandra II i Cesarza Wilhelma I, Festiwal Piosenki Kultury Romów, promujący uzdrowski charakter miasta Ciechocinek).
3	Instytucje kultury, jak i obiekty zabytkowe wymagają wsparcia finansowego, zarówno w odniesieniu do samej infrastruktury, jak i do prowadzonej działalności. Takie wsparcie pozwoli na jeszcze większe wykorzystanie posiadanych potencjałów lokalnych.

Obszary problemowe wymagające rewitalizacji

Rewitalizacja jest ważną częścią myślenia o rozwoju miasta czy gminy i powinna stać się kluczowym programem społecznym i gospodarczym w odniesieniu do zidentyfikowanych tam obszarów problemowych. Służy podniesieniu atrakcyjności danego obszaru dla podmiotów gospodarczych i potencjalnych nowych jego mieszkańców, jak również wsparciu rozwoju kapitału społecznego oraz podniesieniu jakości życia mieszkańców. Rewitalizacja obszarów zdegradowanych powinna mieć charakter złożony i interdyscyplinarny, dlatego kluczowe jest prowadzenie zintegrowanych, czyli równoległych i wzajemnie uzupełniających się działań w wielu sferach²³.

Zidentyfikowanie obszarów problemowych o negatywnych zjawiskach natury społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej i funkcjonalnej oraz wskazanie potencjalnych sposobów ich zniwelowania w kontekście nadania tym obszarom nowej jakości funkcjonalnej i zapewnienia warunków do ich zrównoważonego rozwoju nastąpi w Lokalnych/Gminnych Programach Rewitalizacji, do opracowania których będą zobowiązane wszystkie jednostki samorządu terytorialnego, chcące prowadzić procesy rewitalizacyjne.

Programy Rewitalizacji muszą powstać zgodnie z wytycznymi, których aktualnie brak. Wytyczne te powinny określić, w jaki sposób należy wyznaczyć obszary problemowe wymagające przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych. W chwili obecnej, przy braku ww. Wytycznych, przedstawiono obszary problemowe wskazane przez przedstawicieli wszystkich JST tworzących ORSG Powiatu Aleksandrowskiego. Jednocześnie należy nadmienić, że ze środków przewidzianych na realizację niniejszej strategii będzie finansowana jedynie rewitalizacja obszarów miejskich. Środki na rewitalizację obszarów wiejskich będą przewidziane w ramach realizacji mechanizmu RLKS.

²³ Krajowa Polityka Miejska (projekt wersja I), Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 2014.

Tabela 24. Obszary problemowe wskazane do rewitalizacji

Jednostka terytorialna	Obszary problemowe
Aleksandrów Kujawski (m.)	Zamierzeniem władz miasta jest kontynuacja działań rewitalizacyjnych prowadzonych w latach 2008 – 2015 na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich Aleksandrowa Kujawskiego na lata 2008 - 2015, w którym jako obszar problemowy wskazano obszar ograniczony ulicami: Dworcową, Parkową, Osiedlową, Wspólną i Słowackiego.
Aleksandrów Kujawski (w.)	Na terenie Gminy znajdują się osiedla z budynkami komunalnymi, które zamieszkują osoby z problemami, korzystające w dużej mierze z usług pomocy społecznej. Budynki te rozproszone są po terenie całej Gminy. Znajdują się m.in. w miejscowościach: Otłoczyn, Grabie, Opoki, Ostrowąs, Służewo, Wygoda, Zduny, Wilkostowo, Przybranowo.
Bądkowo	Do rewitalizacji planowany jest obszar parku znajdującego się w Bądkowie.
Ciechocinek	Zamierzeniem władz miasta jest kontynuacja działań rewitalizacyjnych prowadzonych w latach 2008 – 2013 na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Ciechocinka 2008 – 2013, w którym jako obszary problemowe wskazano: Park Sosnowy, Park Zdrojowy oraz Park Tężniowy.
Koneck	Zespoły dworsko – parkowe w miejscowościach Koneck i Straszewo, pozostałe po sprzedaży nieruchomości zabudowanych
Nieszawa	Obszar centrum miasta w rejonie ulic Plac Kazimierza Jagiellończyka i ulicy 3 Maja, Bulwary Nadwiślańskie
Raciążek	Ulice Zamkowa, Wysoka, Rynkowa, Nadgórna i Winniczna w Raciążku
Waganiec	Obszar, na którym znajduje się budynek dworca PKP
Zakrzewo	Miejscowości gdzie istniały zakłady rolne Państwowego Ośrodka Hodowli Zagrodowej w Osięcinach – dawne PGR-y

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

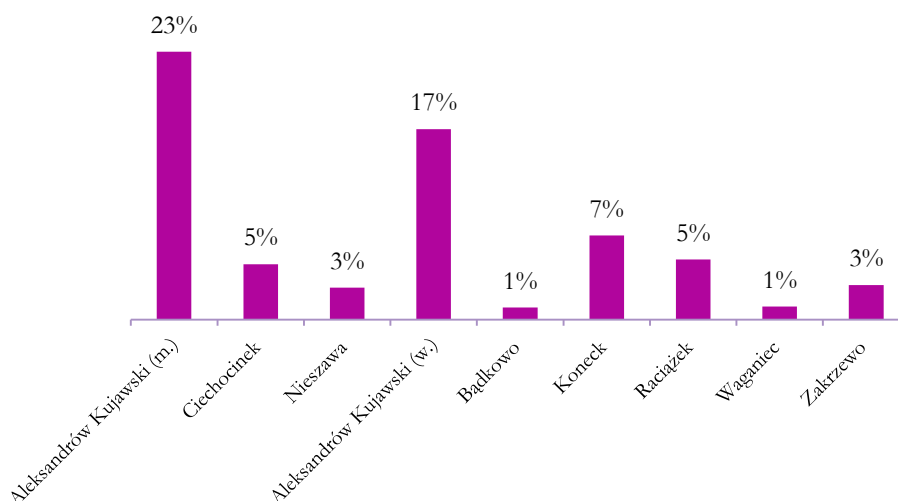
Środowisko przyrodnicze

O atrakcyjności Powiatu Aleksandrowskiego decydują walory przyrodniczo-geograficzne oraz położenie w środkowej części Polski. Przebiegają tutaj graniczne zasięgi dużych jednostek fizyczno-geograficznych, klimatycznych, fito- i zoogeograficznych. Ogromną rolę w kształtowaniu walorów przyrodniczo-geograficznych odgrywa rzeka Wisła²⁴.

Powiat nie jest obszarem, na którym występują duże skupiska leśne. Największy udział gruntów leśnych w odniesieniu do powierzchni gminy występuje w mieście Aleksandrów Kujawski (23%) i w gminie Aleksandrów Kujawski (17%). W pozostałych gminach udział lasów w ogólnej powierzchni obszaru nie przekracza 7%.

²⁴ www.aleksandrow.pl

Wykres 16. Udział lasów w obszarze gmin ORSG

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na terenie ORSG występuje wiele form ochrony przyrody. Są to przede wszystkim 2 rezerваты przyrody (Ciechocinek, Uroczysko Koneck), 4 obszary NATURA 2000, obszary chronionego krajobrazu (9 622 ha) i użytki ekologiczne (43 ha). Poniższa tabela zawiera zestawienie obszarów NATURA 2000 na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego.

Tabela 25. Wykaz obszarów Natura 2000 na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego

Obszar Natura 2000	Łączna powierzchnia obszaru w ha	Obszar na terenie powiatu	Opis
Ciechocinek	13,23	Ciechocinek, Aleksandrów Kujawski (w.)	Jest to jedyne stanowisko śródlądowe w Polsce soliroda zielnego i astra solnego, zasilane naturalną solanką. Płaty soliroda tworzą siedlisko, określane jako błotniste solniska z solirodem. Obok nich, na mikrowyniesieniach tworzą się płaty astra solnego z udziałem świbki morskiej, reprezentujące słone łąki ze świbką morską i mlecznikiem nadmorskim. Poza tym, dość licznie występują fragmenty murawy z mannica odstającą i muchotrzewem solniskowym. Słonoroślom towarzyszy specyficzna, typowa dla tych siedlisk fauna bezkręgowców.
Dolina Dolnej Wisły	33 559,04	Aleksandrów Kujawski (w.) Ciechocinek, Nieszawa, Raciążek, Waganiec	Obszar Dolina Dolnej Wisły jest krajową ostoją ptaków o randze międzynarodowej PL028. Ostoja jest ważnym miejscem dla ptaków wodno-błotnych podczas migracji i zimowania, ale także podczas lęgów.
Nieszawska Dolina Wisły	3 891,72	Aleksandrów Kujawski (w.) Ciechocinek, Nieszawa, Raciążek	Obszar ma znaczenie przede wszystkim dla ochrony mozaiki siedlisk nadrzecznych, charakterystycznych dla doliny dużej rzeki nizinnej oraz fauny związanej z rzeką i środowiskami dna jej doliny. Obszar stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i poddanych ochronie związanych ze środowiskiem wodnym – występują tu liczne i zróżnicowane siedliska przyrodnicze. stanowi korytarz ekologiczny, wykorzystywany w szczególności przez gatunki ryb i minogów. Stanowi ponadto korytarz migracji zwierząt, w tym ptaków. Znajduje się również w granicach korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadlokalnym, wykorzystywanych przez duże ssaki.

Włocławska Dolina Wisły	4 763,76	Nieszawa, Waganiec	Obszar ma znaczenie przede wszystkim dla ochrony lasów łęgowych i siedlisk przyrodniczych, charakterystycznych dla doliny dużej rzeki nizinnej, oraz związanej z nią fauny. W granicach obszaru znajdują się reliktywne stanowiska cennych gatunków kserotermicznych roślin obejmujących gatunki psammofilne. Inną grupę o dużym znaczeniu dla ochrony przyrody tego obszaru stanowią gatunki typowe dla nadrzecznych siedlisk. Obszar jest również ważny z punktu widzenia ochrony ptaków. Obszar obejmuje część ekologicznego korytarza Wisły, który został identyfikowany jako teren priorytetowy dla ochrony w sieciach ECINET i IBA, ważnego dla migracji wielu gatunków.
----------------------------	----------	-----------------------	--

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Natura 2000 <http://natura2000.gdos.gov.pl/datafiles>

W celu poprawy stanu środowiska naturalnego, bezpieczeństwa publicznego, a także warunków społecznych, na terenie ORSG planuje się w najbliższych latach budowę tamy na Wiśle. Ma to mieć miejsce w ramach realizacji projektu Energa Wisła. W ramach projektu przewiduje się budowę drugiego stopnia na Wiśle z elektrownią wodną o mocy ok. 80 MW. Za najlepszą lokalizację dla projektu uznano miejscowość Siarzewo w gminie Raciążek. Projekt zlokalizowany będzie na obszarze chronionym Natura 2000. Dlatego musi umożliwić wędrówkę ryb, zapobiec erozji wglębnej w rzece oraz zapewnić kompensację wpływu inwestycji na środowisko²⁵.

Walory turystyczne środowiska

W północno-wschodniej części Powiatu Aleksandrowskiego przebiega rzeka Wisła. Dolina rzeki Wisły z uwagi na walory mikroklimatyczne Ciechocinka oraz nadwiślańskiego krajobrazu stała się podstawą utworzenia obszaru chronionego krajobrazu „Nizina Ciechocińska” obejmującego ok. 36 tys. ha.

Dolina Wisły jest ważnym szlakiem rozprzestrzeniania się i wędrówek zwierząt. Występują tu coraz rzadsze obecnie gatunki ptaków (mewa pospolita, siweczka obrożna, rybitwa zwyczajna, rybitwa białoczelna i trzczyk nurogęś).

Atrakcyjną pod względem krajobrazowym i florystycznym jest także płynąca na granicy z powiatem toruńskim w bezpośredniej bliskości Aleksandrowa Kujawskiego rzeczka Tażyna. Zboczowy las liściasty, przez który płynie, jest miejscem wielu wędrówek, obozowisk oraz pełni funkcję dydaktyczną dla okolicznych szkół.

W gminie Koneck wysoką wartość przyrodniczą, naukową i dydaktyczną stanowi kompleks leśny.

Bogactwem powiatu są również wody mineralne Ciechocinka i jego okolic. Szczególną rolę odgrywają ponadto piękne parki wypoczynkowe, licznie odwiedzane przez kuracjuszy i turystów w Ciechocinku.

Niewątpliwą atrakcją turystyczną obszaru jest także Jezioro Ostrowąs, zlokalizowane na terenie gminy wiejskiej Aleksandrów Kujawski. Jezioro stanowi kąpielisko, a ponadto jest atrakcyjnym miejscem dla wędkarzy. Nad jeziorem znajduje się ośrodek wypoczynkowy oferujący turystom kompleksowe zaplecze gastronomiczne, namioty i przyczepy campingowe.

Na terenie powiatu aleksandrowskiego występują ponadto pomniki przyrody w postaci pojedynczych lub skupisk drzew głównie dębów i lip²⁶. W poniższej tabeli zamieszczono informacje o pomnikach przyrody w poszczególnych gminach ORSG.

²⁵ www.torun.naszemiasto.pl

²⁶ www.aleksandrow.pl

Tabela 26. Pomniki przyrody na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego (2014r.)

Jednostka terytorialna	Liczba pomników przyrody
Aleksandrów Kujawski (m.)	13
Aleksandrów Kujawski (w.)	8
Bądkowo	-
Ciechocinek	1
Koneck	-
Nieszawa	-
Raciążek	1
Waganiec	1
Zakrzewo	2
ORSG	26

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Edukacja ekologiczna

Na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego edukacja ekologiczna prowadzona jest za pośrednictwem jednostek oświatowych, samorządów i organizacji pozarządowych.

Jednostki oświatowe prowadzą edukację ekologiczną na poziomie przedszkolnym, podstawowym i gimnazjalnym.

W większości przypadków działania edukacyjne realizowane są poprzez:

- Autorskie programy edukacji ekologicznej
- Uczestnictwo w programach edukacyjnych przygotowanych i prowadzonych przez organizacje pozarządowe
- Wycieczki krajoznawcze
- Akcje i działania incydentalne (akcja sprzątania śmieci bądź organizacja okazjonalnych festynów)

Edukacja ekologiczna przybiera najczęściej formę zajęć lekcyjnych, konkursów, wystaw i prezentacji, czy zajęć terenowych.

Edukacja ekologiczna realizowana przez jednostki oświatowe ogranicza się w głównej mierze do przekazywania wiedzy. Działania edukacyjne realizowane poza szkołą mają natomiast charakter doraźny i incydentalny.

Działania edukacyjne samorządów sprowadzają się przede wszystkim do:

- Wspierania finansowego inicjatyw ekologicznych realizowanych przez jednostki oświatowe – zakup nagród w konkursach ekologicznych itp.
- Działań edukacyjnych mających na celu podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców, np. akcja promocyjno-informacyjna w zakresie nowych zasad organizacji gospodarki odpadami, czy systemów recyklingu.

Organizacje pozarządowe posiadają szeroką i różnorodną ofertę programową. Zakres prowadzonych działań ekoedukacyjnych obejmuje m.in. tematy: przyrodnicze, odpadowe, energetyczne, rozwoju obszarów wiejskich.

Powyższy zakres działań edukacji ekologicznej nie jest wystarczający. Jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład ORSG Powiatu Aleksandrowskiego zgłaszają potrzeby w zakresie konieczności tworzenia ośrodków edukacji ekologicznej, zielonych szkół, ścieżek edukacyjnych oraz prowadzenia szerokich kampanii promujących działania propagujące wśród mieszkańców postawy prośrodowiskowe.

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	ORSG Powiatu Aleksandrowskiego jest atrakcyjnym regionem turystycznym posiadającym ciekawą ofertę rekreacyjną i uzdrowiskową. Główne walory przyrodnicze, na bazie których można rozwijać ofertę turystyczną obszaru, skupiają się przede wszystkim wokół solanek i wód mineralnych Ciechocinka oraz malowniczej doliny Wisły i rzeki Tażyny. Istniejący potencjał regionu należy wobec powyższego rozwijać poprzez inwestycje w odpowiednią infrastrukturę turystyczno-wypoczynkową.
2	Wśród form edukacji ekologicznej przeważają formy bierne, polegające przede wszystkim na przekazaniu „suchej” wiedzy na temat korzyści płynących z zachowań prośrodowiskowych. Co więcej wiedza ta przekazywana jest przede wszystkim za pośrednictwem jednostek oświatowych, w związku z czym jej głównymi odbiorcami są uczniowie. Stosunkowo rzadko edukacja ekologiczna nosi znamiona działań skierowanych do całej społeczności lokalnej. Tego typu działania samorządy realizowały w odniesieniu do nowych rozwiązań systemu gospodarki odpadami. Jednakże działania te były niewystarczające. Nadal znaczna część społeczeństwa nie widzi korzyści płynących z segregacji odpadów i likwidacji nielegalnych wysypisk śmieci.

Infrastruktura techniczna

Gospodarka wodno – ściekowa

Zgodnie z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 – 2020, główne wyzwania i potrzeby województwa odnośnie organizacji gospodarki wodno – ściekowej sprowadzają się do ograniczenia negatywnego oddziaływania ścieków komunalnych na jakość wód, poprzez rozbudowę sieci kanalizacyjnej i budowę nowoczesnych oczyszczalni ścieków oraz modernizację istniejących oczyszczalni.

Poniżej przedstawiono podstawowe statystyki odnośnie gospodarki wodno – ściekowej na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego.

Ponadto zdiagnozowano problemy i potrzeby, których rozwiązanie docelowo będzie wpisywać się w założenia wojewódzkie i będzie dążyć do poprawy stanu środowiska naturalnego. **Diagnoza ta stanowi załącznik nr 11 do Strategii.**

Tabela 27. Korzystający z sieci wodnej i kanalizacyjnej w latach 2008 i 2013

Jednostka terytorialna	Ogółem			
	Wodociąg		Kanalizacja	
	2008	2013	2008	2013
	%	%	%	%
Aleksandrów Kujawski (m.)	96,6	96,6	66,6	68,1
Aleksandrów Kujawski (w.)	90	91	10,2	13,1
Bądkowo	86,7	87	22	27,6
Ciechocinek	96,4	96,4	82,9	83,3
Koneck	76,7	76,7	0,1	13,7
Nieszawa	88,1	88,5	55,5	57,4
Raciążek	82,6	86,1	0	10,9
Waganiec	81,1	81,4	26,1	33,9
Zakrzewo	83,1	83,3	20,6	31,6
ORSG	90,0	90,5	40,3	44,5
Kujawsko – Pomorskie	90,5	91,2	63,1	66,1
Polska	87,0	88,00	61,0	65,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Polska przystępując do Unii Europejskiej zobowiązała się do wypełnienia wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych zgodnie z określonymi w negocjacjach i zapisanymi w Traktacie Akcesyjnym terminami i okresami przejściowymi. Aby zidentyfikować faktyczne potrzeby w zakresie uporządkowania gospodarki ściekowej oraz uszeregować ich realizację w taki sposób, aby wywiązać się ze zobowiązań traktatowych, utworzono Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK).

Program ten zawiera wykaz aglomeracji o Równoważnej Liczbie Mieszkańców RLM > 2 000, wraz z jednoczesnym wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach.

Poniższa tabela przedstawia wykaz aglomeracji z ORSG Powiatu Aleksandrowskiego, ujętych w KPOŚK.

Tabela 28. Aglomeracje z terenu ORSG ujęte w KPOŚK

Nazwa aglomeracji	RLMa*	RLMrz**	Nazwa oczyszczalni
Aleksandrów Kujawski	20 117	20 353	Aleksandrów Kujawski
Ciechocinek	16 000	25 210	Ciechocinek
Bądkowo	2 023	2 012	Kujawka
Waganiec	2 202	2 202	Wójtówka***

* RLMa – RLM z aglomeracji zgodnie z rozporządzeniem ustanawiającym aglomerację

** RLMrz – RLM rzeczywiste - rzeczywista równoważna liczba mieszkańców obliczona na podstawie sumy: liczby mieszkańców aglomeracji, wartości RLM pochodzącej od osób czasowo przebywających na terenie aglomeracji (zarejestrowane miejsca noclegowe) oraz wartości RLM pochodzącej z przemysłu występującego na obszarze aglomeracji

*** Aglomeracja Waganiec została wyznaczona uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego nr IV/89/15 z dnia 02.03.2015r. jednakże nie jest ujęta w KPOŚK.

Źródło: Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych

Gospodarka odpadami

W zakresie gospodarki odpadami wyzwaniem, jakie stawia sobie województwo na najbliższe lata jest zapobieganie i minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów, wykorzystanie właściwości materiałowych i energetycznych odpadów, zmniejszenie ilości odpadów unieszkodliwianych poprzez składowanie.

Organizacja gospodarki odpadami uległa zmianie, kiedy to weszła w życie Ustawa z dnia 1 lipca 2011r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw. Nowe rozwiązania w tym zakresie na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego oraz problemy i potrzeby, których rozwiązanie pozwoli sprostać wyzwaniom regionalnym, zostały przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 29. Organizacja gospodarki odpadami na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego

Jednostka terytorialna	Problemy i potrzeby związane z systemem gospodarki odpadami	Sortownie i składowiska odpadów
Aleksandrów Kujawski (m.)	Jednym z głównych problemów systemu gospodarki odpadami jest niska świadomość mieszkańców, dotycząca sposobu segregacji obowiązującego na terenie miasta. Zbyt mała liczba wywozów przedmiotów wielkogabarytowych oraz sprzętu elektronicznego doprowadza do pozostawiania ich w miejscach niedozwolonych, co można zaobserwować na terenie spółdzielni mieszkaniowej. Edukacja ekologiczna powinna stanowić stały element programu funkcjonowania gospodarki odpadami komunalnymi.	Odpady składowane są na Międzygminnym Składowisku Odpadów w Służewie (Gmina Aleksandrów Kujawski). Zadania w zakresie sortowania i składowania odpadów w imieniu gmin wykonują wyspecjalizowane firmy.
Aleksandrów Kujawski (w.)	Potrzeby związane z systemem gospodarki odpadami sprowadzają się do konieczności ograniczenia ilości odpadów oraz zwiększenia zbieralności odpadów w sposób selektywny, a co za tym idzie zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców.	
Bądkowo	Brak	
Ciechocinek	Brak	
Koneck	Głównym problemem związanym z systemem gospodarki odpadami jest mała świadomość ekologiczna mieszkańców czego objawem są pojawiające się wciąż nielegalne wysypiska śmieci. Istnieje więc potrzeba zwiększenia świadomości ekologicznej poprzez programy edukacyjne zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży w wieku szkolnym.	
Nieszawa	Istnieje potrzeba wykonania Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych.	
Raciążek	Problemy z egzekucją opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi. Istnieje potrzeba wykonania Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, co ułatwiłoby mieszkańcom bezpośrednie dostarczanie odpadów do punktu zbiórki.	
Waganiec	Problemy z egzekucją opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi.	
Zakrzewo	Podstawowym problemem z systemem gospodarki odpadami są wysokie koszty funkcjonowania systemu ponoszone przez mieszkańców gminy objętych tym systemem. Na terenie gminy Zakrzewo planuje się budowę Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, by ułatwić mieszkańcom segregację odpadów.	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Zaopatrzenie w gaz

O potencjale obszaru, w szczególności w odniesieniu do oferty terenów inwestycyjnych w bardzo dużym stopniu decyduje dostępność podstawowych mediów – nie tylko wody i prądu, ale także gazu.

Jak wynika z poniższej tabeli poziom zgazyfikowania powiatu jest bardzo niewielki, choć możliwości w tym zakresie są dość znaczne z uwagi na fakt przebiegania przez ten obszar linii gazowych wysokiego ciśnienia.

Tabela 30. Zaopatrzenie w gaz na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego

Jednostka terytorialna	Zaopatrzenie w gaz
Aleksandrów Kujawski (m.)	Miasto nie posiada sieci gazowej. Aktualnie trwają rozmowy z przedstawicielami m.in. firmy SIME Polska Sp. z o.o.
Aleksandrów Kujawski (w.)	Obszar Gminy nie posiada sieci gazowej komunalnej, chociaż przez Gminę przebiega rurociąg magistralny. Zaopatrzenie w gaz projektuje się z istniejącej sieci magistralnej. Przez obszar Gminy przebiegają ponadto gazociągi wysokoprężne.
Bądkowo	Gmina nie jest zgazyfikowana, jednak posiada opracowany program gazyfikacji. Istnieje możliwość zgazyfikowania gminy poprzez budowę stacji redukcyjno – pomiarowej od gazociągu regionalnego jako połączenia z gazociągiem DN 500 Gustorzyn – Gdańsk.
Ciechocinek	Na terenie miasta istnieje sieć gazowa. Budowa przyłączy od nieruchomości realizowana jest na podstawie umów pomiędzy właścicielem nieruchomości a przedsiębiorstwem gazowniczym.
Koneck	Gmina nie jest zgazyfikowana. W przyszłości planuje się zaopatrzenie miejscowości gminy w gaz poprzez budowę systemu sieci gazowej z podłączeniem do magistrali gazowej z gazociągu przesyłowego wysokiego ciśnienia relacji Włocławek-Wybrzeże.
Nieszawa	Na terenie miasta brak sieci gazowej. Nie planuje się jej budowy.
Raciążek	Na terenie gminy nie jest dostępny gaz przewodowy. Przez teren gminy przebiega gazociąg tranzytowy wysokoprężny DN 400 Włocławek – Gdańsk i DN 500 Gustorzyn – Gdańsk.
Waganiec	Gmina nie jest zgazyfikowana i nie ma na jej terenie stacji redukcyjnej. Przez teren gminy Waganiec przebiegają duże linie gazowe wysokiego ciśnienia DN 500, PN 8,4 MPa relacji Gustorzyn Reszki i DN 400 PN 6,3 MPa relacji Gustorzyn –Pruszcz Gdański. Ze względu na ochronę środowiska tj. zmniejszenie emisji zanieczyszczeń zasadne byłoby zgazyfikowanie obszarów o zwartej zabudowie: Waganiec, Plebanka, Zbrachlin, Nowy Zbrachlin i Kaźmierzyn.
Zakrzewo	Gmina nie jest zgazyfikowana.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Infrastruktura drogowa

Przez teren Powiatu Aleksandrowskiego przebiegają ważne szlaki komunikacyjne o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym. Są to:

- A1 (przebieg w granicach województwa kujawsko-pomorskiego: Włocławek-Toruń-Grudziądz)
- 91 (przebieg w granicach woj. Kujawsko-Pomorskiego: od granicy woj. Pomorskiego i Kujawsko-Pomorskiego – węzeł Przechowo – Toruń – Włocławek do granicy woj. Kujawsko-Pomorskiego i Łódzkiego)
- 266 (Ciechocinek - Aleksandrów Kujawski - Służewo - Radziejów - Konin)
- 250 (Suchatówka - Służewo)
- 252 (Włocławek - Bądkowo - Zakrzewo - Inowrocław)
- 267 (Piotrków Kujawski - Ujma Duża)
- 291 (1 - Stacja PKP Otłoczyn)
- 301 (1 - Bądkowo - Osiecin)

Obszar generalnie cechuje rozwinięta sieć komunikacyjna (drogowa, kolejowa). Istnieją również możliwości rozwinięcia transportu wodnego.

Poniższa tabela zawiera zestawienie długości dróg przebiegających przez teren Powiatu.

Tabela 31. Drogi na obszarze ORSG Powiatu Aleksandrowskiego

Jednostka terytorialna	Długość dróg w km			
	Długość dróg gminnych	Długość dróg powiatowych	Długość dróg wojewódzkich	Długość dróg krajowych
Aleksandrów Kujawski (m.)	34,76	5,46	3,24	0,00
Aleksandrów Kujawski (w.)	127,97	32,03	19,29	19,18
Bądkowo	101,53	34,97	16,50	0,00
Ciechocinek	51,92	0,00	1,83	0,00
Koneck	82,00	45,74	2,60	0,00
Nieszawa	20,00	5,70	0,00	0,00
Raciążek	74,00	19,00	0,00	3,20
Waganiec	84,49	36,14	0,00	14,08
Zakrzewo	119,60	22,92	23,46	0,00
ORSG	696,27	201,96	66,92	36,46

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Przez teren ORSG Powiatu Aleksandrowskiego przebiegają drogi powiatowe, zapewniające bezpośrednie połączenia z transeuropejską siecią transportową (TEN-T). Są to:

- Droga powiatowa nr 2601C relacji Otłoczyn - Ciechocinek
- Droga powiatowa nr 2612C relacji Nieszawa – Ujma Duża
- Droga powiatowa nr 2610C relacji Turzno - Seroczki
- Droga powiatowa nr 2605C relacji Stara Wieś - Nieszawa

Właściwie wszystkie samorządy zgłaszają potrzeby w zakresie modernizacji dróg gminnych i powiatowych. Niewiele dróg zostało przebudowanych ze środków zewnętrznych w poprzednich okresach programowania, dlatego wiele jeszcze wymaga remontów.

W załączniku nr 12 do niniejszej Strategii przedstawiono zestawienie tych dróg gminnych, których zły stan stanowi problem pod względem społecznym i/lub gospodarczym, tzn. stanowią one dojazd do zakładów pracy, jedyny dojazd do miejscowości, dojazd do terenów rozwojowych, bądź też nie zapewniają bezpieczeństwa np. w drodze do szkoły.

Ponadto samorządy zgłaszają zapotrzebowanie na budowę nowych linii oświetlenia drogowego, jak również na modernizację już istniejących linii – władze widzą korzyści płynące z wykorzystywania instalacji energooszczędnych, które będą miały przełożenie nie tylko na wymierne korzyści finansowe, ale ich wprowadzenie wpłynie także m. in. na zwiększenie bezpieczeństwa mieszkańców (poprawa widoczności po zmroku) oraz zmniejszenie zużycia energii elektrycznej. W Powiecie Aleksandrowskim istnieje problem wysokiej energochłonności oświetlenia ulicznego, co ma bezpośrednie przełożenie na wysokie koszty ich utrzymania. Poniższe zestawienie obrazuje stan obecny odnośnie oświetlenia w poszczególnych gminach ORSG.

Tabela 32. Oświetlenie uliczne w poszczególnych gminach ORSG

Jednostka terytorialna	Oświetlenie uliczne
Aleksandrów Kujawski (m.)	Na terenie Gminy Miejskiej Aleksandrów Kujawski, zainwentaryzowano 1 173 szt. opraw oświetleniowych. Długość linii oświetlenia ulicznego wynosi około 33 km. Około 70%

	opraw wymaga wymiany na oprawy energooszczędne – ledowe, natomiast 40% słupów oświetleniowych wymaga pilnej wymiany. 20 km linii wymaga modernizacji – likwidacja linii napowietrznych i ich zakopanie w gruncie wraz z wymianą sterowników oświetlenia.
Aleksandrów Kujawski (w.)	Na terenie gminy zlokalizowanych jest 1 436 lamp, z czego 16 bardzo przestarzałych. Długość linii oświetlenia drogowego to 5,07 km linii kablowej i 95,17 km linii napowietrznej. Modernizacji wymaga 5,25 km.
Bądkowo	Lamp ulicznych na terenie Gminy Bądkowo jest około 610, z czego przynajmniej 10% wymaga modernizacji. Długość linii to około 54 km.
Ciechocinek	Na terenie miasta znajdują się 2384 punkty świetlne, w tym 905 należy do Energa Oświetlenie, a 1479 stanowi mienie miasta. Modernizacji wymaga około 600 sztuk lamp.
Koneck	Na terenie Gminy Koneck znajduje się 148 opraw świetlnych będących własnością zakładu energetycznego oraz 137 opraw świetlnych będących własnością gminy. Są to głównie przestarzałe lampy sodowe, które pochłaniają znaczne ilości energii oraz ulegają częstym awariom, modernizacji wymaga więc 285 lamp. Długość linii oświetlenia ulicznego stanowiącego własność zakładu energetycznego wynosi 18,328 km, stan linii nie wymaga modernizacji.
Nieszawa	Długość linii oświetlenia ulicznego – 13,651 km, liczba opraw – 325, długość linii oświetlenia ulicznego do modernizacji – około 5km, liczba opraw do wymiany – około 50%.
Raciążek	Liczba lamp ulicznych: 660 szt., w tym liczba lamp przestarzałych 100 szt. Długość linii – 29 km, w tym długość linii przestarzałej – 10 km
Waganiec	Łączna liczba punktów oświetleniowych na terenie gminy Waganiec wynosi 523 (w tym 36 punktów oświetleniowych wybudowanych w roku 2015). Gmina za priorytet założyła podniesienie standardu oświetlenia na jej terenie, przez co należy rozumieć rozbudowę istniejącej infrastruktury oświetleniowej oraz modernizację lamp na energooszczędne np. lampy led. Przewiduje się modernizację ok.50% opraw oświetleniowych. Gmina planuje budowę ok.10 km linii oświetleniowych na majątku Energa Operator SA. Linie napowietrzne stanowią aktualnie 46,684 km.
Zakrzewo	Liczba lamp ulicznych - 420 sztuk, długość linii oświetlenia ulicznego - 38,57 km

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Ścieżki rowerowe

Długość ścieżek rowerowych na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego wynosi 18,78 km. Lokalizacja ścieżek została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 33. Długość ścieżek rowerowych

Jednostka terytorialna	Długość ścieżek rowerowych w km	Lokalizacja
Aleksandrów Kujawski (m.)	4,40	ul. Kochanowskiego, ul. Słoneczna, ul. Tęczowa, ul. Graniczna, ul. Słowackiego, ul. Przemysłowa, ul. Wojska Polskiego, Al. M. Danilewicz-Zielińskiej (droga wojewódzka nr 266)
Aleksandrów Kujawski (w.)	3,80	Stawki, Odolion, Nowy Ciechocinek
Bądkowo	-	-
Ciechocinek	1,62	Droga wojewódzka nr 266, Al. 700-lcia, ul. Nieszawska
Koneck	-	-
Nieszawa	2,38	ul. Ciechocińska, ul. Starościńska, ul. Noakowskiego
Raciążek	5,57	Raciążek: Al. 700-lecia (Serpentyna), ul. Nieszawska; Podole; Siarzewo
Waganiec	1,01	Nowy Zbrachlin
Zakrzewo	-	-
Łącznie	18,78	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Długość ścieżek rowerowych na terenie ORSG jest niewystarczająca. Dlatego też budowę dalszych ich odcinków należy uznać jako jedno z priorytetowych zadań inwestycyjnych Obszaru w latach 2015 – 2020. Wszystkie ścieżki rowerowe mają za zadanie przede wszystkim usprawnienie komunikacji pomiędzy gminami, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń i ruchu samochodowego, a także poprawę bezpieczeństwa rowerzystów na drogach.

Wszystkie odcinki pieszo-rowerowe planowane do budowy na terenie Miasta Aleksandrów Kujawski stanowią dojazd do miejsc pracy, edukacji i innych podmiotów użyteczności publicznej.

Budowa ścieżek na terenie Miasta Ciechocinek ma na celu przede wszystkim ograniczenie zatłoczenia miasta i ruchu drogowego w jego centrum.

Ciągi pieszo-rowerowe na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski stanowiąc będą ułatwienie dojazdu do obiektów wymienionych poniżej:

- Stawki-Ośno 1650 mb planowany do budowy odcinek ścieżki rowerowej stanowiąc będzie dojazd do pracy, szkoły, przychodni rodzinnej, szpitala, kościoła, urzędów, sklepów itp.
- ul. Przemysłowa – Ośno – 1300 mb planowany do budowy odcinek ścieżki rowerowej stanowiąc będzie dojazd do pracy, świetlicy
- Ośno – Zazdromin – 4800 mb planowany do budowy odcinek ścieżki rowerowej stanowiąc będzie dojazd do pracy i sklepów
- Rudunki – Straszewo 8900 mb planowany do budowy odcinek ścieżki rowerowej stanowiąc będzie dojazd do pracy i sklepów
- Przybranowo – Opoczki 8500 mb planowany do budowy odcinek ścieżki rowerowej stanowiąc będzie dojazd do pracy, szkoły, kościoła, sklepów
- Grabie – Zduny – 4500 mb planowany do budowy odcinek ścieżki rowerowej stanowiąc będzie dojazd do pracy i sklepów
- Otłoczyn – Wołuszewo – 7000 mb planowany do budowy odcinek ścieżki rowerowej stanowiąc będzie dojazd do pracy, szkoły, sklepów
- Wołuszewo – Słońsk Dolny – 5300 mb planowany do budowy odcinek ścieżki rowerowej stanowiąc będzie dojazd do pracy i sklepów
- Otłoczyn – Białe Błota – 3300 mb planowany do budowy odcinek ścieżki rowerowej stanowiąc będzie dojazd do pracy i sklepów
- Wołuszewo – Wygoda – 2500 mb planowany do budowy odcinek ścieżki rowerowej stanowiąc będzie dojazd do pracy i sklepów
- Rożno-Parcele – Aleksandrów Kujawski 2200 mb planowany do budowy odcinek ścieżki rowerowej stanowiąc będzie dojazd do pracy, szkoły, przychodni rodzinnej, szpitala, kościoła, urzędów, sklepów itp.

Na terenie gminy Zakrzewo planowana jest budowa ścieżek pieszo-rowerowych głównie wzdłuż dróg wojewódzkich Nr 266 i 252. Ścieżki stanowiąc będą dojazd do pracy, przystanków autobusowych, szkół w Siniarzewie, Sędzinie i Zakrzewie, ośrodka zdrowia w Zakrzewie, kościołów w Siniarzewie, Sędzinie i Zakrzewie, Urzędu Gminy w Zakrzewie, sklepów w Sędzinie, Siniarzewie, Zakrzewie itp.

Planowana budowa ścieżki rowerowej w Gminie Bądkowo, po byłej kolejce wąskotorowej w miejscowości Sinki – Bądkowo – Żabieniec – Łowiczek – Łókwowice, będzie naturalnym ciągiem komunikacyjnym spełniającym, poza funkcją rekreacyjną, wszystkie aspekty społeczno – gospodarcze.

Planowane do budowy ciągi pieszo-rowerowe na terenie Gminy Waganiec wzdłuż niżej wskazanych odcinków dróg stanowiąc będą ułatwienie dojazdu do obiektów wymienionych poniżej:

- nr 2618C Spoczynek –Zbrachlin – planowana budowa stanowiąc będzie dojazd do pracy, szkoły, ośrodka zdrowia, kościoła, urzędu, sklepów, na dworzec kolejowy i autobusowy

- nr 2603C Ciechocinek – Siutkowom - planowana budowa stanowić będzie dojazd do zakładów pracy, do terenów rozwojowych, do szkół, kościołów, dworca kolejowego i autobusowego
- nr 2612C Nieszawa – Ujma Duża planowana budowa stanowić będzie dojazd do zakładów pracy, do terenów rozwojowych, do szkół, kościołów, dworca kolejowego i autobusowego
- nr 2613C Przypust – Waganiec planowana budowa stanowić będzie dojazd do zakładów pracy, do terenów rozwojowych, do szkół, kościołów, dworca kolejowego i autobusowego, planowane jest utworzenie miejsca przesiadkowego w miejscowości Waganiec przy budynku dworca kolejowego (linia kolejowa Toruń-Kutno/północ-południe)
- nr 160533 C w Nowym Zbrachlinie, Bertowie i Wólnem - planowana budowa stanowić będzie dojazd do zakładów pracy, do terenów rozwojowych, do szkół, kościołów, dworca kolejowego i autobusowego
- nr 160528C w Nowym Zbrachlinie, Plebance i Wólnem planowana budowa stanowić będzie dojazd do zakładów pracy, do terenów rozwojowych, do szkół, kościołów, dworca kolejowego i autobusowego
- nr 160520C w Wagańcu i Nowym Zbrachlinie planowana budowa stanowić będzie dojazd do zakładów pracy, do terenów rozwojowych, do szkół, kościołów, dworca kolejowego i autobusowego
- nr 2609C Nieszawa-Kawka planowana budowa stanowić będzie dojazd do zakładów pracy, do terenów rozwojowych, do szkół, kościołów, dworca kolejowego i autobusowego
- nr 2618C Spoczynek - Zbrachlin planowana budowa stanowić będzie dojazd do zakładów pracy, do terenów rozwojowych, do szkół, kościołów, dworca kolejowego i autobusowego
- nr 2612C Nieszawa – Ujma Duża planowana budowa stanowić będzie dojazd do zakładów pracy, do terenów rozwojowych, do szkół, kościołów, dworca kolejowego i autobusowego
- nr 160502C Sierzchowo - Niestuszewo planowana budowa stanowić będzie dojazd do zakładów pracy, do terenów rozwojowych, do szkół, kościołów, dworca kolejowego i autobusowego
- nr 160508C Sierzchowo – Brudnowo planowana budowa stanowić będzie dojazd do zakładów pracy, do terenów rozwojowych, do szkół, kościołów, dworca kolejowego i autobusowego
- nr 160517 C Brudnowo - Ossówka planowana budowa stanowić będzie dojazd do zakładów pracy, do terenów rozwojowych, do szkół, kościołów, dworca kolejowego i autobusowego.

W Gminie Raciążek budowa ciągów pieszo-rowerowych w drodze powiatowej Nr 2602C ul. Szkolna – ul. Zamkowa obręb Raciążek, w miejscowości Podole –Raciążek (ul. Wysoka) oraz trasa wzdłuż drogi powiatowej Nr 2605C w miejscowości Podzamcze – Niestuszewo, stanowić będą dojazdy do pracy, szkoły, ośrodka zdrowia, kościoła, urzędu gminy.

W związku z powyższym wszystkie planowane do budowy odcinki ciągów pieszo-rowerowych znacząco wpłyną na zmniejszenie ruchu samochodowego, a tym samym redukcję emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych.

Transport publiczny

Transport publiczny na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego realizowany jest przez komunikację autobusową międzygminną oraz przez transport kolejowy.

Żadne z miast Powiatu nie oferuje miejskiego transportu zbiorowego. Brak tego typu rozwiązań jest jedną z przyczyn dużego zatłoczenia miast (Aleksandrowa Kujawskiego i Ciechocinka) i utrudnień w ruchu drogowym, szczególnie w ich centrach. Wzmożony i wciąż rosnący ruch samochodowy przekłada się także na coraz większe trudności w znalezieniu miejsc parkingowych.

Międzygminne połączenia autobusowe zapewnia przede wszystkim PKS Włocławek.

Jeśli chodzi o transport kolejowy, to na terenie ORSG są czynne cztery stacje kolejowe i dwa przystanki. Najważniejszą rolę w obsłudze ruchu kolejowego odgrywa stacja kolejowa i dworzec w Aleksandrowie Kujawskim. Zatrzymują się tu wszystkie pociągi osobowe, interRegio oraz TLK. Pozostałe trzy stacje kolejowe znajdują się w Otłoczynie, Wagańcu (stacja Nieszawa Wąskotorowa) oraz Ciechocinku, przy czym podkreślić należy, że stacja ta jest czynna jedynie w sezonie letnim i obsługuje połączenia kolejowe z Toruniem. Przystanki kolejowe zlokalizowane są w Odolionie (gm. Aleksandrów Kujawski) i Turznie Kujawskim (gm. Raciążek).

Na terenie Powiatu znajduje się także kilka nieczynnych stacji kolei wąskotorowych w:

- Przybranowie i Wólce Służewo (gm. Aleksandrów Kujawski)
- Straszewie (gm. Koneck)
- Wagańcu (stacja Nieszawa Wąskotorowa)
- Sędzinie (stacja Bachorza Aleksandrowska), Seroczkach, Sędzinku i Zakrzewie (stacja Zakrzewo Kujawskie) (gm. Zakrzewo)

Część z powyższych stacji wchodzi w skład sieci PKP Krośniewice i stanowi połączenia Krośniewickiej Kolei Dojazdowej. Zgodnie z założeniami Strategii rozwoju województwa kujawsko - pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+, kolej ta po przeprowadzeniu działań rewitalizacyjnych, ma potencjał by stać jednym z markowych produktów Kujaw.

Poniższa tabela zawiera krótką analizę problemów w obszarze transportu zbiorowego w poszczególnych gminach powiatu.

Tabela 34. Transport zbiorowy w poszczególnych gminach ORSG

Jednostka terytorialna	Problemy w obszarze transportu zbiorowego w poszczególnych gminach powiatu
Aleksandrów Kujawski (m.)	Na terenie miasta Aleksandrowa Kujawskiego jednym z istotnych problemów jest brak odpowiedniej liczby miejsc parkingowych. Ponadto zakłada się utworzenie centrum przesiadkowego na terenie miasta Aleksandrowa Kujawskiego między stacją kolejową (linia Kutno-Piła) a przystankami autobusowymi. Problemem jest także zbyt mała liczba połączeń kolejowych i autobusowych między województwami oraz między miastami powiatowymi województwa Kujawsko-Pomorskiego.
Aleksandrów Kujawski (w.)	Brak połączeń między obszarami: Zduny – centrum Aleksandrowa Kujawskiego (budynek UG, szpital, sklepy itp.), Grabie – centrum Aleksandrowa Kujawskiego (budynek UG, szpital, sklepy itp.), Wilkostowo - centrum Aleksandrowa Kujawskiego (budynek UG, szpital, sklepy itp.), Podgaj - centrum Aleksandrowa Kujawskiego (budynek UG, szpital, sklepy itp.), Poczalkowo - centrum Aleksandrowa Kujawskiego (budynek UG, szpital, sklepy itp.) Brak obsługi krańców obszaru gminy Aleksandrów Kujawski Zbyt mała liczba połączeń: Słońsk Dolny, Wołuszewo, Otłoczyn, Grabie, Wilkostowo, Zduny, Poczalkowo, Podgaj, Aleksandrów Kujawski – Ciechocinek przez Odolion (wznowienie połączenia kolejowego) Ponadto istnieje potrzeba utworzenia systemu przesiadkowego oraz budowy parkingów na terenie gminy.
Bądkowo	Na terenie gminy Bądkowo nie zdiagnozowano problemów w obszarze transportu zbiorowego.
Ciechocinek	Dużą niedogodnością jest brak połączenia uzdrowiska drogą kolejową. Brak na terenie miasta transportu zbiorowego. Dobrze rozwinięte są natomiast usługi transportu turystycznego: melekсы, riksze, dorożki, taxi.
Koneck	Odczuwalnym problemem w zakresie transportu zbiorowego na terenie Gminy Koneck jest zbyt mała liczba połączeń autobusowych z Aleksandrowem Kujawskim oraz Włocławkiem. Istnieje potrzeba utworzenia połączeń z tymi miejscowościami zwłaszcza w godzinach porannych i popołudniowych.

	Na terenie Gminy Koneck problem w zakresie transportu zbiorowego stanowi również brak parkingów. Istnieje potrzeba utworzenia parkingu przy Zespole Szkół w Konecku, jak również powiększenia parkingów przy kościele w Konecku oraz przy cmentarzach parafialnych w Konecku i Straszewie.
Nieszawa	Zbyt mała liczba połączeń relacji Nieszawa – Ciechocinek, Nieszawa – Aleksandrów Kujawski, Nieszawa – Toruń, Nieszawa - Włocławek – zwłaszcza w godzinach rannych, późno popołudniowych, wieczornych (znaczna część mieszkańców miasta dojeżdża do w/w miejscowości do pracy, a zbyt mała liczba połączeń między w/w obszarami oraz w w/w godz. utrudnia pracującym dojazd do pracy i przyjazd z pracy)
Raciążek	Zbyt mała liczba połączeń weekendowych
Waganiec	Zbyt mała częstotliwość połączeń w przejazdach PKP relacji Toruń –Kutno, a w szczególności Kutno – Toruń, Toruń-Włocławek. Mała częstotliwość powoduje dodatkowe utrudnienia, mieszkańcom gminy w dotarciu do Włocławka, Torunia, czy ościennych gmin (Lubania, Aleksandrowa Kujawskiego). Zbyt mała liczba połączeń autobusowych i dalsza likwidacja połączeń w godzinach porannych i wieczornych. Uniemożliwia to dojazd do szkół, zakładów pracy i powroty do domu. Likwidowanie linii autobusowych i połączeń relacji Włocławek-Ciechocinek, Włocławek-Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek-Waganiec pogarsza standard życia mieszkańców gminy.
Zakrzewo	Brak połączeń między obszarami – Michałowo, Kobielice, Kuczkowo do Aleksandrowa Kujawskiego Zbyt mała liczba połączeń do Aleksandrowa Kujawskiego, Włocławka, Radziejowa, Inowrocławia Brak parkingów w miejscowościach Sędzin i Siniarzewo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Infrastruktura teleinformatyczna

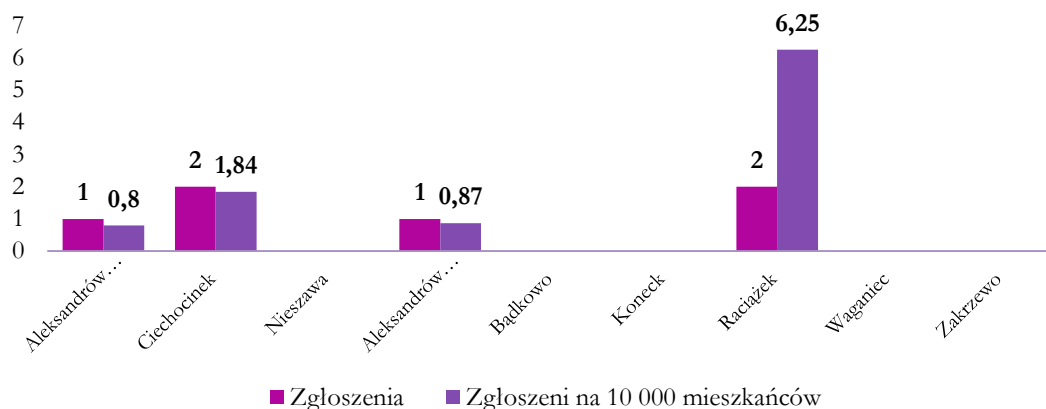
Spośród 153 miejscowości znajdujących się na terenie powiatu aleksandrowskiego, tylko 14 posiada dostęp do sieci światłowodowych, w tym wszystkie 3 miasta. Innymi słowy, 9% powierzchni powiatu pokryta jest siecią światłowodową. W całym województwie niemalże 14% powierzchni objęta jest siecią światłowodową, biorąc natomiast pod uwagę cały kraj, to wielkość ta kształtuje się na poziomie 16%.

Tabela 35. Pokrycie Powiatu Aleksandrowskiego infrastrukturą telekomunikacyjną w 2013r.

Jednostka terytorialna	Liczba miejscowości	Liczba miejscowości z zakończeniem sieci światłowodowej	Liczba miejscowości z węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z dostępowymi węzłami telekomunikacyjnymi	Liczba miejscowości z zasięgiem sieci kablowych lub terminalami radiowymi
Aleksandrów Kujawski (m.)	1	1	1	1	1
Ciechocinek	1	1	1	1	1
Nieszawa	1	1	1	1	1
Aleksandrów Kujawski (w.)	46	2	36	5	41
Bądkowo	26	4	23	9	26
Koneck	22	1	18	11	22
Raciążek	8	1	6	1	8
Waganiec	29	2	23	7	29
Zakrzewo	19	1	16	7	18
ORSG	153	14	125	43	148
Kuj.-Pom.	3 754	512	2 821	1 416	3 343
Polska	55 049	9 065	40 096	18 615	49 419

Na podstawie wyników ankiety przeprowadzonej przez Urząd Komunikacji Elektronicznej dotyczącej zapotrzebowania na Internet stacjonarny można dokonać oceny potrzeb inwestycyjnych w zakresie infrastruktury Internetu. Średnie zapotrzebowanie na Internet w powiecie aleksandrowskim w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców wynosi 1,07, co jest wynikiem dużo niższym od średniej krajowej wynoszącej 2,93 oraz od średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego wynoszącej 2,56.

Wykres 17. Zgłoszone zapotrzebowanie na Internet stacjonarny na terenie powiatu aleksandrowskiego

Źródło: Wyniki Ankiety dotyczącej zapotrzebowania użytkowników na usługę Internetu stacjonarnego (wygenerowane na dzień 19.02.2015r.), Urząd Komunikacji Elektronicznej

Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna

Efektywność energetyczna oznacza ilość zaoszczędzonej energii ustaloną w drodze pomiaru lub oszacowania zużycia przed wdrożeniem środka mającego na celu poprawę efektywności energetycznej i po jego wdrożeniu, z jednoczesnym zapewnieniem normalizacji warunków zewnętrznych wpływających na zużycie energii²⁷.

Efektywność energetyczna i energia odnawialna są uznawane za filary zrównoważonej polityki energetycznej. Działania służące poprawie efektywności energetycznej mają na celu ograniczanie emisji gazów cieplarnianych, a także zmniejszenie światowego zapotrzebowania na energię. W związku z powyższym już na poziomie lokalnym należy dążyć do tego, aby w jak największym stopniu realizować projekty przyczyniające się do oszczędności energii.

Zestawienia budynków użyteczności publicznej oraz budynków wielorodzinnych zlokalizowanych na terenie Powiatu Aleksandrowskiego odnoszące się jednocześnie do ich stanu i potrzeb w zakresie modernizacji energetycznej stanowią załączniki nr 13 i 14 do Strategii.

Emisja zanieczyszczeń

Zanieczyszczenie powietrza na terenie powiatu poprzez emisje z lokalnych, stacjonarnych źródeł przemysłowych nie stanowi dużego problemu. Wszystkie większe źródła emisji są w stanie przestrzegać dopuszczalnych wielkości emisji.

Czynnikami ujemnie oddziałującym na stopień zanieczyszczenia powietrza na terenie powiatu, zwłaszcza na obszarach miejskich, są obecnie przede wszystkim emisja zanieczyszczeń do powietrza

²⁷ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu.

z indywidualnych palenisk i lokalnych kotłowni oraz wzrastająca emisja zanieczyszczeń (głównie węglowodorów i tlenków azotu) związana z rosnącym natężeniem ruchu samochodowego, zarówno lokalnego, jak i tranzytowego.

Wśród zanieczyszczeń emitowanych z indywidualnych palenisk domowych oraz małych lokalnych kotłowni opalanych węglem znajdują się powszechnie znane podstawowe zanieczyszczenia energetyczne: pyły, dwutlenek siarki i tlenki azotu, ale również mniej znane opinii społecznej wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne, w tym benzo-a-piren, który jest związkiem silnie kancerogennym o udowodnionym działaniu rakotwórczym. Są to produkty spalania paliw w niskich temperaturach przy ograniczonym dostępie tlenu. Ponadto często się zdarza, że w paleniskach domowych spalane są odpady, takie jak butelki i opakowania z mas plastycznych, ścinki gumowe, folie itp. powodujące emisję węglowodorów, jak również innych związków zanieczyszczających powietrze.

Tabela 36. Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w Powiecie Aleksandrowskim na tle województwa w 2014r.

Jednostka terytorialna	Emisja zanieczyszczeń w tonach				Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w %	
	Pyłowych		Gazowych			
	Ogółem	W tym ze spalania paliw	Ogółem	W tym SO ₂	Pyłowe	Gazowe
Powiat aleksandrowski	23	23	8 172	20	41,0	-
Województwo kujawsko-pomorskie	3 752	2 565	8 102 409	16 812	99,2	33,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Plany Gospodarki Niskoemisyjnej

Zgodnie z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014-2020, realizacja jakichkolwiek działań wpisujących się w zakres Priorytetów Inwestycyjnych 4c i 4e musi wynikać z planów gospodarki niskoemisyjnej dla danego obszaru.

Poniższa tabela zawiera zestawienie informacji o stanie przygotowania takich planów przez poszczególne gminy Powiatu Aleksandrowskiego

Tabela 37. Plany Gospodarki Niskoemisyjnej poszczególnych gmin Powiatu Aleksandrowskiego

Jednostka terytorialna	Odwolanie do Planu Gospodarki Niskoemisyjnej
Aleksandrów Kujawski (m.)	Program Gospodarki Niskoemisyjnej został przyjęty 19.10.2015. Program obecnie jest oceniany przez NFOŚiGW oraz audytorów energetycznych.
Aleksandrów Kujawski (w.)	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wiejskiej Aleksandrów Kujawski na lata 2014 – 2020. Celem strategicznym jest obniżenie emisji CO ₂ na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski w roku 2020 o 20% w stosunku do roku 1990. Powyższy cel ma zostać osiągnięty poprzez realizację następujących celów szczegółowych: - Poprawa efektywności energetycznej budynków, w ramach której podjęte zostaną działania termomodernizacyjne oraz wymiany urządzeń grzewczych, co będzie skutkowało obniżeniem emisji zanieczyszczeń do atmosfery - Modernizacja oświetlenia ulicznego - Zmniejszenie energochłonności lokalnej gospodarki - Wytwarzanie energii w źródłach odnawialnych - Poprawa efektywności gospodarowania surowcami energetycznymi - Rozwój i wykorzystanie technologii niskoemisyjnych - Rozwój ekologicznego transportu - Promocja pozytywnych wzorców zachowań odbiorców

Bądkowo	PGN dla Gminy Bądkowo jest na etapie opracowywania. Zgodnie z podpisaną umową termin opracowania mija 31.07.2016r.
Ciechocinek	Gmina Miejska Ciechocinek w dniu 01.03.2016 r. uzyskała promesę z WFOŚiGW na dofinansowanie wykonania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej. Obecnie jest na etapie wyłonienia Wykonawcy projektu.
Koneck	Gmina Koneck posiada opracowany i przyjęty Plan Gospodarki Niskoemisyjnej. PGN został przyjęty Uchwałą Nr IX/55/15 Rady Gminy Koneck z dnia 12 października 2015 roku. Opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 2 grudnia 2015 roku, Poz. 3852.
Nieszawa	W chwili obecnej jest opracowywany Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla miasta Nieszawy. Termin wykonania dokumentu planowany jest na maj 2016 r.
Raciążek	PGN dla Gminy Raciążek został przyjęty uchwałą nr XIII/109/2016 z dnia 26.01.2016 r. w sprawie przyjęcia Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Raciążek. Aktualnie plan jest na etapie nanoszenia poprawek w ramach rozliczania projektu przez NFOŚiGW.
Waganiec	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Waganiec zgodnie z zawartym aneksem do umowy z wykonawcą został opracowany w terminie do 30.11.2015 r. Przyjęty on został Uchwałą Nr VIII/65/2015 Rady Gminy Waganiec z dnia 30 listopada 2015 r. w sprawie przyjęcia „Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Waganiec”.
Zakrzewo	Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Zakrzewo jest w trakcie opracowywania. Planowany termin opracowania 29 kwietnia 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów i informacji z urzędów gmin

Kluczowe wnioski i obserwacje

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Stopień zwodociągowania obszaru jest zbliżony do średniej dla województwa i kraju. Ponad 90% mieszkańców powiatu posiada dostęp do sieci wodociągowej. Dużo gorzej przedstawia się sytuacja odnośnie stopnia skanalizowania terenu. Jednakże znaczna część obszaru posiada zabudowę rozproszoną, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest technicznie i ekonomicznie niezasadna. W ostatnich latach zrealizowano kilka inwestycji w zakresie budowy sieci (stopień skanalizowania obszaru wzrósł o 4%), a także w zakresie modernizacji oczyszczalni ścieków i stacji uzdatniania wody. Aktualnie istnieją potrzeby w zakresie dalszej rozbudowy sieci wodno – kanalizacyjnej, modernizacji oczyszczalni ścieków w Kujawce oraz przede wszystkim budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach z rozproszoną zabudową. W ramach finansowania tych inwestycji z RPO dokumentem stanowiącym podstawę do wyboru projektów będzie Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) w aglomeracjach od 2 tys. do 10 tys. RLM wraz z opracowanym w toku aktualizacji KPOŚK Masterplanem dla wdrażania dyrektywy 91/271/EWG zawierającym listę potrzeb inwestycyjnych w poszczególnych aglomeracjach. Wymóg RLM-ów na terenie ORSG spełniają jedynie gminy Bądkowo i Waganiec. Gmina Bądkowo zamierza w ramach środków RPO ubiegać się o dofinansowanie modernizacji oczyszczalni ścieków w Kujawce. Realizacja tej inwestycji wynika z KPOŚK. Stacje uzdatniania wody oraz pozostałe oczyszczalnie z terenu ORSG, wymagają przede wszystkim bieżących napraw i konserwacji.
2	System gospodarki odpadami został przeorganizowany na mocy przepisów Ustawy z dnia 1 lipca 2011r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw. Obecnie główne problemy w tym zakresie to ciągle niewystarczający stopień selektywnej zbiórki odpadów, co jest przede wszystkim wynikiem niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców. Dlatego należy prowadzić programy edukacyjne przedstawiające korzyści płynące z segregowania odpadów.
3	Na terenie ORSG zgazyfikowane jest jedynie miasto Ciechocinek, jednakże pozostały obszar posiada możliwość szybkiej gazyfikacji ze względu na przebieganie linii gazowych wysokiego ciśnienia.

4	ORSG jest bardzo dobrze skomunikowane. Przez teren ten przebiegają ważne szlaki komunikacyjne o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym. Sieć dróg lokalnych w dużej mierze jest w złym stanie technicznym i wymaga przebudowy bądź modernizacji.
5	Długość ścieżek rowerowych przebiegających przez ORSG jest niewystarczająca. Każdego dnia mieszkańcy terenów podmiejskich dojeżdżają do zakładów pracy, szkół czy zakładów opieki lekarskiej mieszczących się w miastach ORSG Powiatu Aleksandrowskiego. W celu zwiększenia bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów, a także podróżujących samochodami niezbędna jest budowa dalszych ścieżek pieszo - rowerowych biegnących przede wszystkim przy trasach głównych dróg dojazdowych do miast. Budowa ścieżek rowerowych może ponadto wpłynąć na zwiększenie liczby osób przemieszczających się rowerem. Wpłynęłoby to pozytywnie na środowisko, ze względu na redukcję emisji zanieczyszczeń.
6	W ostatnich latach na terenie ORSG poczyniono wiele inwestycji w zakresie modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej. Przede wszystkim dokonano wymiany okien, docieplenia ścian, bądź wymiany źródła ciepła. Ze względu na wysokie koszty, inwestycje te nie były realizowane kompleksowo (w pierwszej kolejności realizowano te, które wymagały natychmiastowej interwencji np. sama wymiana pieca bez docieplenia). W związku z powyższym, wiele budynków wymaga jeszcze dalszych działań modernizacyjnych. Jednakże w efekcie tych działań nie powstanie już taki efekt ekologiczny, jaki powstałby przy kompleksowej modernizacji energetycznej budynku. W odniesieniu do budynków wielorodzinnych w ostatnich latach nie poczyniono większych inwestycji w zakresie modernizacji energetycznej, w związku z czym bardzo dużo budynków wymaga przeprowadzenia tego typu działań. Dotyczy to przede wszystkim miast obszaru. Zarówno w odniesieniu do budynków użyteczności publicznej, jak i budynków wielorodzinnych do tej pory nie wykorzystywano odnawialnych źródeł energii.
7	Powiat aleksandrowski charakteryzuje się niskim poziomem emisji zanieczyszczeń pyłowych oraz bardzo niskim poziomem emisji zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych na tle województwa.
8	W celu poprawy bezpieczeństwa, podniesienia jakości środowiska oraz zmniejszenia kosztów, wszystkie samorządy na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego widzą potrzeby w zakresie m.in. wprowadzenia energooszczędnego oświetlenia ulicznego. Jednakże największą barierą i problemem w zakresie realizacji tego typu działań są kwestie własnościowe infrastruktury energetycznej i brak zgody na wymianę oświetlenia ze strony operatora sieci (ENERGA, ENEA).

Podsumowanie

Diagnoza uwarunkowań i stanu rozwoju ORSG Powiatu Aleksandrowskiego została przeprowadzona we wszystkich najważniejszych obszarach (położenie geograficzne, demografia, rynek pracy, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, edukacja, kultura, rewitalizacja, środowisko przyrodnicze, infrastruktura techniczna), których analiza pozwala dokonać oceny stanu homogeniczności powiatu pod kątem przede wszystkim jakości życia oraz stanu rozwoju gospodarczego i określenia jego cech specyficznych.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że różnicowania wewnątrz powiatowe są dość łatwo zauważalne. Znacznie dynamiczniej rozwija się północna część obszaru – w szczególności miasta Aleksandrów Kujawski i Ciechocinek oraz gmina Aleksandrów Kujawski. Te trzy gminy zamieszkuje prawie 2/3 mieszkańców całego powiatu. Tu również prężniej rozwija się gospodarka (zlokalizowanych jest ponad 70% wszystkich przedsiębiorstw). Z roku na rok gmina Aleksandrów Kujawski staje się w coraz większym stopniu gminą typowo podmiejską, gdzie obserwować możemy typowe procesy suburbanizacyjne. Podobną sytuację możemy zaobserwować w gminie Raciążek, sąsiadującej z miastem Ciechocinek oraz w gminie Waganiec, sąsiadującej z miastem Nieszawa. W tej części powiatu ze względu na bliską odległość, można zaobserwować dość ściśle związki z Toruniem – przedsiębiorcy korzystają z ofert toruńskich instytucji

otoczenia biznesu, wielu mieszkańców dojeżdża do pracy w Toruniu, chętnie też korzystają z oferty kulturalnej miasta.

Ponadto można stwierdzić, że ogólnie pojęta jakość życia w północnej części obszaru jest wyższa. Tu bowiem zlokalizowane są instytucje i organizacje będące w głównej mierze wyznacznikiem tej jakości, m. in. usługi w zakresie ochrony zdrowia świadczy głównie szpital w Aleksandrowie Kujawskim (całe poradnictwo specjalistyczne), ważną rolę w obszarze zdrowia odgrywa także uzdrowiskowy charakter Ciechocinka. W obu miastach zlokalizowane są także wszystkie szkoły ponadgimnazjalne powiatu.

Południowa część obszaru (w szczególności gminy Zakrzewo, Koneck i Bądkowo) jest typowo rolnicza (rolnictwo odgrywa znaczącą rolę w rozwoju gospodarczym tego terenu). Można tam także zaobserwować spadek liczby mieszkańców, mniej dynamiczny stopień rozwoju przedsiębiorstw oraz dość ścisłe relacje z Włocławkiem.

Homogeniczność całego powiatu wyraża się natomiast w takich aspektach jak pomoc społeczna, edukacja przedszkolna, podstawowa i gimnazjalna oraz infrastruktura. W tych obszarach nie widać znaczących dysproporcji wpływających na poprawę lub obniżenie jakości życia mieszkańców. Wszystkie gminy oferują podobne formy aktywacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych takim wykluczeniem, podobnie przedstawia się sytuacja odnośnie rozwoju usług opiekuńczych. W całym powiecie można zaobserwować zjawisko starzenia się społeczeństwa, będące odzwierciedleniem trendu ogólnokrajowego. Między innymi w związku z tym nie ma potrzeby tworzenia w żadnej z gmin nowych przedszkoli ani szkół – placówki te wymagają jedynie dosprzętowania oraz rozbudowy oferty zajęć zwiększających kompetencje kluczowe uczniów oraz kwalifikacje nauczycieli. Wszędzie natomiast w równym stopniu należy skupić się nad rozbudową oferty usług dedykowanych osobom starszym.

Wszystkie gminy ponadto w podobnym stopniu borykają się z problemami niedostatków w infrastrukturze technicznej – wszystkie widzą duże potrzeby budowy dróg lokalnych oraz uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej, zgłaszają także podobne zapotrzebowanie w zakresie realizacji projektów poprawiających efektywność energetyczną budynków.

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy, w poniższej tabeli wyszczególniono najważniejsze problemy i bariery rozwojowe ORSG.

Tabela 38. Problemy i bariery rozwojowe

Lp.	Problemy główne	Problemy szczegółowe
1.	MAŁA DYNAMIKA ROZWOJU GOSPODARCZEGO	1.1 Bardzo wysokie bezrobocie, szczególnie wśród osób młodych i z niskim wykształceniem
		1.2 Niska dynamika przyrostu liczby przedsiębiorstw
		1.3 Średni poziom innowacyjności firm
		1.4 Niewielka oferta terenów inwestycyjnych
		1.5 Niski poziom współpracy pracodawców z instytucjami pośrednictwa pracy
2.	NIEKORZYSTNE ZJAWISKA DEMOGRAFICZNE ORAZ NISKA AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I ZAWODOWA	2.1 Utrzymujący się od kilku lat ujemny przyrost naturalny
		2.2 Niepokojące prognozy demograficzne wskazujące jednoznacznie na starzenie się społeczeństwa obszaru
		2.3 Duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej
		2.4 Brak objęcia opieką żłobkową dzieci z terenów wiejskich
		2.5 Mała liczba funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej
3.		3.1 Niedostateczny rozwój staży i praktyk zawodowych

	MAŁO INNOWACYJNY SYSTEM KSZTAŁCENIA	3.2 Słabo rozwinięte doradztwo edukacyjno–zawodowe
		3.3 Niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwijania takich kompetencji kluczowych jak umiejętność uczenia się czy zwiększanie kreatywności ucznia –potrzeba rozbudowy tej oferty oraz zwiększenia kwalifikacji nauczycieli
		3.4 Niska świadomość ekologiczna, jak również niska świadomość potencjału/korzyści związanych z Odnawialnymi Źródłami Energii
4.	NIEWYSTARCZAJĄCA TROSKA O DOBRĄ KULTURĘ	4.1 Zły stan zachowania obiektów zabytkowych
		4.2 Niewystarczający rozwój bazy kulturalnej
5.	NIEDOSTATECZNIE ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	5.1. Zły stan techniczny sieci dróg lokalnych
		5.2. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura ciągów pieszo - rowerowych
		5.3. Niewystarczająca infrastruktura kanalizacji sanitarnej i wodociągowej
		5.4. Bardzo niski stopień zgazyfikowania obszaru
		5.5. Niedostatecznie dobrze rozwiązany system gospodarki odpadami
		5.6. Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych
		5.7. Wysoka energochłonność oświetlenia ulicznego
		5.8. Brak transportu zbiorowego w miastach oraz dobrze rozwiązanej polityki parkingowej, niewielka ilość połączeń międzygminnej komunikacji publicznej (PKP, PKS)

Potencjały i szanse obszaru, które należy wykorzystać do rozwiązania powyższych problemów zobrazowano w poniższej tabeli.

Tabela 39. Potencjały i szanse obszaru

Lp.	Potencjały i szanse obszaru
1.	Położenie w centralnej części Polski
2.	Węzeł (zjazd) autostradowy w Nowym Ciechocinku
3.	Linia kolejowa relacji Toruń – Kutno z bocznkami kolejowymi w Aleksandrowie Kujawskim i Wagańcu
4.	Położenie nad rzeką Wisłą
5.	Planowana budowa drugiego stopnia wodnego na rzece Wiśle (elektrownia, tama, przeprawa przez rzekę Wisłę, zalew)
6.	Uzdrowiskowy charakter Ciechocinka, który doskonale można wykorzystać, zarówno do wypromowania regionu, jak i do rozwoju usług prozdrowotnych oraz opiekuńczych nad osobami starszymi
7.	Kluczowe znaczenie rolnictwa dla rozwoju gospodarczego obszaru – duży potencjał do stworzenia klastra rolno – spożywczego
8.	Wysoki stopień świadomości w zakresie kierunków rozwoju usług opiekuńczych i form aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem oraz potencjał lokalowy do tworzenia nowych placówek pomocy społecznej
9.	Wysoka renoma Szpitala Powiatowego w Aleksandrowie Kujawskim – potencjał do rozwoju specjalistyki medycznej
10.	Potencjał do upowszechniania edukacji przedszkolnej (brak konieczności tworzenia nowych placówek, konieczna jedynie rozbudowa i doposażenie)

11.	Wysoki stopień znajomości potrzeb rynku pracy w szkołach zawodowych, stanowiący potencjał do prawidłowego rozwoju kierunków kształcenia
12.	Walory naturalne sprzyjające rozwojowi turystyki krajoznawczej i leczniczej
13.	Wysokie walory kulturowe i umiejętność wykorzystania potencjału kulturowego obszaru do jego wypromowania w regionie i kraju (imprezy i wydarzenia kulturalne o randze ponadlokalnej)

2. Terytorialny wymiar wsparcia

Jednym z najważniejszych założeń Polityki Spójności na lata 2014-2020, oprócz wymiaru społeczno-gospodarczego, jest szerokie uwzględnienie w jej ramach wymiaru terytorialnego, który weźmie pod uwagę potencjały i bariery poszczególnych terytoriów oraz ich wzajemne zależności. Celem takiego podejścia jest wykorzystanie endogenicznych czynników rozwoju obszarów, a także wykreowanie nowych form współpracy pomiędzy JST. Tak rozumiany wymiar terytorialny będzie wspierany w ramach RPO WK-P jako jeden z podstawowych instrumentów realizacji polityki terytorialnej regionu. Podejście terytorialne umożliwi realizację poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych w sposób najlepiej odpowiadający potrzebom poszczególnych ORSG²⁸.

Wsparcie ORSG w wymiarze terytorialnym będzie wyrażało się w koncentracji działań o charakterze prorozwojowym, wspieranych dostępnymi instrumentami finansowymi lub organizacyjnymi. Ponadto wsparcie to będzie polegało na wzmacnianiu powiązań funkcjonalnych w ramach powiatu i zostanie skierowane w szczególności na obszary związane ze środowiskiem, edukacją oraz włączeniem społecznym i przeciwdziałaniem ubóstwu.

W poniższym zestawieniu tabelarycznym zawarto główne problemy rozwojowe, uwarunkowania i potencjały ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w odniesieniu do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych przewidujących zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego oraz założenie skoncentrowania działań zmierzających do wzmocnienia i wykorzystania wewnętrznych potencjałów Rozwojowych.

Tabela 40. Główne problemy rozwojowe, uwarunkowania i potencjały ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w odniesieniu do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych

Priorytet inwestycyjny	Cel szczegółowy	Terytorialny wymiar wsparcia
4c Wsparcie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Zwiększona efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkaniowych	Na terenie ORSG jednym ze zdiagnozowanych problemów i barier rozwojowych jest niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna, przejawiająca się m. in. w niskiej efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej i budynków wielorodzinnych. Mimo poczynionych w ostatnich latach wielu inwestycji przyczyniających się do zwiększenia tej efektywności, nadal znaczna część zabudowy na terenie ORSG wymaga inwestycji. Szczególnie widoczne jest to w odniesieniu do budynków wielorodzinnych, które powinny przejść kompleksowe remonty. Zły stan zabudowy wielorodzinnej jest problemem przede wszystkim miast ORSG (Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek, Nieszawa), w których znaczny odsetek mieszkańców zamieszkuje tę zabudowę. Budynki użyteczności publicznej również wymagają wsparcia, jednakże część z nich w większym lub mniejszym stopniu została zmodernizowana, także przy wsparciu funduszy zewnętrznych. Na terenie ORSG, zarówno w odniesieniu do budynków publicznych, jak i wielorodzinnych nie wykorzystywano do tej pory

²⁸ Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 - 2020

		odnawialnych źródeł energii. Szczegółowe informacje na temat najważniejszych budynków, które zostały poddane modernizacji energetycznej, jak i tych które najbardziej jej wymagają zawarte są w załącznikach nr 13 i 14 do niniejszej Strategii.
4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Zwiększone wykorzystanie transportu publicznego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych	Promowanie strategii niskoemisyjnych przejawiać ma się przede wszystkim poprzez rozwój infrastruktury transportu zbiorowego, działania mające na celu priorytetyzację ruchu pieszego i rowerowego oraz ograniczenie ruchu samochodowego, a także inwestycje w energooszczędne oświetlenie uliczne. ORSG Powiatu Aleksandrowskiego jest terenem, na którym komunikacja publiczna realizowana jest przez komunikację autobusową międzygminną oraz przez transport kolejowy. Brak jest wewnętrznej komunikacji miejskiej. Wiąże się to z dość mocno nasilonym ruchem samochodowym, co wpływa negatywnie na stan środowiska naturalnego, a także na bezpieczeństwo mieszkańców. Poza tym dużym problemem obszaru jest zły stan techniczny sieci dróg lokalnych. Dlatego też zarówno dla poprawy bezpieczeństwa, jak i stanu środowiska, niezwykle ważne jest podejmowanie działań polegających na budowie nowych ciągów pieszo – rowerowych. Obecnie na terenie Powiatu istnieją ścieżki o łącznej długości 18,78 km. Mają one przede wszystkim za zadanie usprawnienie komunikacji pomiędzy gminami i poprawę bezpieczeństwa rowerzystów. Jednakże ich długość nie zaspokaja potrzeb społeczności lokalnej, dlatego też budowę kolejnych odcinków ścieżek wszystkie samorządy, a w szczególności Aleksandrów Kujawski (w.), Bądkowo, Ciechocinek, Koneck, Raciążek, Waganiec i Zakrzewo, uznały jako jedno z priorytetowych zadań inwestycyjnych obszaru na lata 2015 – 2020. Samorządy (w szczególności Ciechocinek i Koneck) widzą także konieczność realizacji inwestycji w zakresie rozwoju energooszczędnego oświetlenia ulicznego. Wpłynęłoby to nie tylko na poprawę stanu środowiska naturalnego, ale także znacznie zmniejszyłoby opłaty za energię.
6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych	Stopień zwodociągowania terenu ORSG Powiatu Aleksandrowskiego wynosi 90,5% i jest zbliżony do średniej dla województwa kujawsko – pomorskiego oraz o 2,5 punktu procentowego wyższy niż średnia dla kraju. Dlatego też inwestycje dotyczące infrastruktury wodociągowej w najbliższych latach najprawdopodobniej sprowadzać się będą do bieżących napraw i konserwacji. Znacznie gorzej sytuacja przedstawia się w odniesieniu do gospodarki ściekowej. Stopień skanalizowania obszaru wynosi bowiem jedynie 44,5%. Właściwie wszystkie samorządy widzą konieczność budowy zarówno sieci kanalizacyjnej, jak i przydomowych oczyszczalni ścieków (teren ORSG w dużym stopniu charakteryzuje się zabudową rozproszoną). Problemem większości samorządów tworzących ORSG Powiatu Aleksandrowskiego jest ograniczenie wynikające z zapisów RPO WK-P na lata 2014 – 2020 odnośnie wielkości aglomeracji – tylko aglomeracje od 2 do 10 tys. RLM mogą ubiegać się o środki unijne w ramach Programu. Na dzień dzisiejszy wymóg ten spełniają tylko gminy Bądkowo i Waganiec. Gmina Bądkowo planuje modernizację gminnej oczyszczalni ścieków w Kujawce. Szczegółowe informacje na temat obecnego stanu gospodarki wodno- ściekowej oraz potrzeb inwestycyjnych samorządów w tym zakresie, zawiera załącznik nr 11 do Strategii.

6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Zwiększona atrakcyjność obiektów kultury regionu kujawsko-pomorskiego	Choć mieszkańcy ORSG Powiatu Aleksandrowskiego w dużym stopniu korzystają z oferty kulturowej pobliskiego Torunia, należy zauważyć, że istniejące ośrodki kultury działają bardzo aktywnie. Szczególnie widoczne jest to na przykładzie miast Ciechocinek i Aleksandrów Kujawski. Miejskowa społeczność ma dużą świadomość posiadanych wysokich walorów kulturowych i umie wykorzystać potencjał obszaru do wypromowania go w regionie i w kraju (w szczególności poprzez organizację imprez i wydarzeń kulturalnych). W obszarze kultury największą barierą rozwojową są niewystarczające środki finansowe, które powinny być w większym stopniu przeznaczone na wsparcie zarówno instytucji kultury, jak i obiektów zabytkowych. Informacje o stanie technicznym oraz potrzebach w zakresie odnowy infrastruktury instytucji kultury zawarte są w załączniku nr 10 do niniejszej Strategii, natomiast główne zabytki oraz potrzeby w zakresie ich zachowania, rozwoju, wsparcia i renowacji, scharakteryzowane zostały w tabeli nr 18 Strategii.
9b Wsparcie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	Wzrost ożywienia społecznego i gospodarczego na obszarach miejskich i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie	Wszystkie samorządy z terenu ORSG Powiatu Aleksandrowskiego widzą konieczność prowadzenia działań rewitalizacyjnych. Wszyscy mają również świadomość, że rewitalizacja w pierwszej kolejności ma prowadzić do niwelowania negatywnych zjawisk natury społecznej i gospodarczej, a następnie środowiskowej i funkcjonalnej. Z uwagi na fakt, iż zidentyfikowanie obszarów problemowych nastąpi w Lokalnych/Gminnych Programach Rewitalizacji na podstawie opracowywanych obecnie Wytocznych, które wskażą sposób wyznaczenia tych obszarów, aktualnie (w tabeli nr 19 Strategii) samorządy samodzielnie wskazały tereny, które powinny być potraktowane priorytetowo przy realizacji działań naprawczych.
10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez rozwój poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Lepsza jakość usług edukacyjnych w zakresie szkolnictwa zawodowego Lepszy dostęp do usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego	Powiat Aleksandrowski posiada duży potencjał zarówno w zakresie zwiększania jakości usług edukacyjnych w ramach szkolnictwa zawodowego, jak i wychowania przedszkolnego. Potencjał rozwoju szkolnictwa zawodowego przejawia się przede wszystkim w wysokim stopniu znajomości potrzeb rynku pracy, a także w wysokim stopniu świadomości własnych ograniczeń. Aby prawidłowo dostosować ofertę kształcenia do potrzeb przyszłych pracodawców, konieczne jest zapewnienie wsparcia szkół zawodowych przede wszystkim w zakresie: stworzenia nowych pracowni dydaktycznych i doposażenia istniejących w wysokiej jakości sprzęt, zwiększenia liczby godzin zajęć praktycznych w szkołach (w szczególności w technikach) zwiększenia jakości staży i praktyk organizowanych w przedsiębiorstwach, a także przeszkolenia nauczycieli w zakresie znajomości najnowszych technologii obsługi maszyn. Tego typu wsparcie nie tylko poprawi jakość usług edukacyjnych szkolnictwa zawodowego, ale docelowo będzie miało przełożenie na rozwój gospodarki regionu i zmniejszenie bezrobocia szczególnie w grupie ludzi młodych. Szczegółowe potrzeby w zakresie rozwoju kształcenia zawodowego na ORSG zawarte są w załączniku nr 8 do Strategii. Powiat posiada także potencjał do upowszechniania edukacji przedszkolnej. W tym celu, jak i w celu zwiększenia jakości usług świadczonych w tym zakresie, konieczne jest utworzenie dodatkowych oddziałów przedszkolnych (Aleksandrów Kujawski (w.)), rozbudowa istniejących placówek (w szczególności gmina Raciążek) i doposażenie większości. Ponadto należy podejmować działania w zakresie wsparcia

		pedagogów, ukierunkowane na podniesienie ich kompetencji i kwalifikacji. Szczegółowe potrzeby rozwoju edukacji przedszkolnej zawarte zostały w załączniku nr 5 do Strategii.
8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	Zwiększenie zatrudnienia osób pełniących funkcje opiekuńcze nad dziećmi do lat 3 Zwiększenie dostępności miejsc świadczenia usług opieki nad dziećmi do lat 3	Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach w przypadku Priorytetu Inwestycyjnego 8iv, przejawiać ma się głównie we wspieraniu aktywizacji osób powracających na rynek pracy po urlopach macierzyńskich / rodzicielskich / wychowawczych m. in. poprzez tworzenie i funkcjonowanie podmiotów świadczących usługi opieki nad dziećmi do lat 3. Na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego zdiagnozowanie potrzeb w zakresie rozwoju usług opiekuńczych nastąpiło na podstawie przeprowadzonych wywiadów pogłębionych z mieszkańcami, przedstawicielami samorządów, a także z właścicielem jedynego żłobka funkcjonującego w mieście Aleksandrów Kujawski. Z przeprowadzonych badań wynika, że jednym z problemów i barier rozwojowych obszaru jest brak objęcia opieką żłobkową dzieci z terenów wiejskich. W związku z tym istnieje potrzeba tworzenia żłobków (w szczególności Aleksandrów Kujawski (w.)), małych klubów dziecięcych (na obszarach znacznie oddalonych od miasta Aleksandrów Kujawski), a także wsparcia w zakresie zatrudnienia dziennych opiekunów lub nań.
9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia	Ważnym problemem i barierą rozwojową Powiatu jest dość duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej – 15% mieszkańców. Dlatego oprócz wsparcia finansowego należy kłaść nacisk na rozwój innych form wsparcia, które pozwolą lokalnej społeczności poprawić swoją sytuację życiową. Wszystkie samorządy z terenu ORSG Powiatu Aleksandrowskiego mają spore doświadczenie w realizacji działań ukierunkowanych na aktywizację społeczno-zawodową osób, rodzin i grup zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Tego typu działania w szczególności dużym stopniu realizowane były ze wsparciem funduszy unijnych w latach 2007 – 2013. Główne formy aktywizacji proponowane w ramach projektów unijnych to szkolenia zawodowe, poradnictwo zawodowe i psychologiczne, kursy kompetencji społecznych czy spotkania integracyjne. Najważniejsze efekty realizacji powyższych działań to przede wszystkim znalezienie pracy przez część osób uczestniczących w projektach. Doświadczenie samorządów pokazuje jednakże też, że dość znaczny odsetek beneficjentów wsparcia w poprzednim okresie programowania, mimo wzięcia udziału w projektach, w żaden sposób nie poprawił swojej sytuacji życiowej. Dlatego też w obecnej perspektywie samorządy podkreślają, że działania w zakresie aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem powinny być bardziej zindywidualizowane – szkolenia powinny być indywidualnie dobrane i realizowane pod „zamówienia” przyszłych pracodawców, ponadto należy organizować staże i prace społecznie użyteczne, a także rozwijać poradnictwo psychologiczne i prawne. Widoczna jest także potrzeba tworzenia nowych i rozwoju istniejących podmiotów ekonomii społecznej. Dotychczasowe formy aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem, jak i potrzeby w tym zakresie zostały szczegółowo scharakteryzowane w załączniku nr 3 do Strategii.

9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	Zwiększenie dostępności usług zdrowotnych Zwiększenie dostępności usług społecznych w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluceniem społecznym	Usługi opiekuńcze dla osób starszych i niepełnosprawnych na terenie ORSG świadczone są przede wszystkim przez opiekunów domowych zatrudnionych przez miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej oraz w formie pomocy sąsiedzkiej. Ważną rolę odgrywają także Środowiskowy Dom Samopomocy w Aleksandrowie Kujawskim i Warsztaty Terapii Zajęciowej w Aleksandrowie Kujawskim i w Karczemce. Usługi opiekuńcze w formie stacjonarnej świadczone są przede wszystkim przez domy pomocy społecznej w Grabiu i Zakrzewie oraz przez Zakład Leczniczo – Opiekuńczy w Raciążku. Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, w których widoczne jest znaczne starzenie się społeczeństwa, rozwój usług opiekuńczych, szczególnie skierowanych do osób starszych, będzie w najbliższych latach jednym z głównych priorytetów, na których muszą skupić się działania władz lokalnych. Duży potencjał Obszaru stanowi wysoki stopień świadomości w zakresie kierunków rozwoju usług opiekuńczych oraz wsparcia rodziny i pieczy zastępczej (m. in. tworzenie nowych domów pomocy społecznej, w tym przede wszystkim dziennych, klubów seniora, uniwersytetów III wieku, rozwój placówek rehabilitacyjnych, świadczenie usług opiekuńczych nie tylko w dni powszednie, ale i w dni wolne od pracy), a także posiadana baza lokalowa, która z powodzeniem może zostać wykorzystana do rozwoju tego typu usług (Ciechocinek, Raciążek). Formy świadczonych usług opiekuńczych i potrzeby w zakresie ich rozwoju stanowią załącznik nr 3 do Strategii.
10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	Zwiększenie liczby miejsc przedszkolnych Rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów (ICT, matematyczno-przyrodniczych, języki obce, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej), doradztwo edukacyjno-zawodowe, rozwijanie zindywidualizowanego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz rozwijanie kompetencji uczniów niezbędnych na rynku pracy poprzez staże zawodowe	Ważnym problemem i barierą rozwojową ORSG w obszarze edukacji na wszystkich poziomach kształcenia jest niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych, szczególnie w zakresie rozwijania takich kompetencji kluczowych jak umiejętność uczenia się czy zwiększanie kreatywności ucznia. Oferta zajęć rozwijających kompetencje kluczowe obejmuje przede wszystkim zajęcia stanowiące kontynuację podstawowego programu nauczania (język polski, języki obce, matematyka, informatyka itp.). W związku z tym można odnieść wrażenie, że oferta ta jest w większym stopniu dostosowana pod potrzeby nauczycieli niż pod potrzeby uczniów. Szkoły w znikomym stopniu realizują zajęcia z zakresu kształtowania postaw kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej czy przedsiębiorczości bądź umiejętności uczenia się. Dlatego też należy z jednej strony zwiększyć ofertę zajęć pogłębiających kompetencje kluczowe, a z drugiej położyć nacisk na zwiększenie kwalifikacji nauczycieli. Bardzo ważną sprawą jest także indywidualne podejście do ucznia – zarówno tego szczególnie uzdolnionego, jak i tego, który potrzebuje realizacji zajęć wyrównawczych. Dlatego niezwykle ważne jest prawidłowe zdiagnozowanie sytuacji ucznia i odpowiednie kształtowanie jego ścieżki edukacyjnej, w związku z czym konieczny jest rozwój poradnictwa psychologicznego – pedagogicznego. Potrzeby edukacyjne w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych na poziomie podstawowym i gimnazjalnym stanowią załącznik nr 6 do Strategii, a na poziomie ponadpodstawowym – załącznik nr 7. Drugi ważny problem w systemie edukacji stanowi słabo rozwinięte doradztwo edukacyjno – zawodowe. Jest to szczególnie widoczne na poziomie gimnazjalnym. W szkołach

		tych uczniowie są w zasadzie pozbawieni profesjonalnego wsparcia i pomocy w zakresie wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej, co w efekcie prowadzi często do mylnego wyboru kierunku kształcenia, nieodpowiadającego posiadanym predyspozycjom. Dlatego też należy położyć nacisk na rozwój doradztwa edukacyjno-zawodowego związanego z wyborem dalszych kierunków kształcenia i uwzględniającego potrzeby rynku pracy. Oferta i potrzeby w zakresie doradztwa edukacyjnego zawodowego, staży i praktyk na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego stanowi załącznik nr 9 do Strategii.
10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, Ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	Zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów szkół zawodowych, w szczególności poprzez podniesienie efektywności kształcenia zawodowego Uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych przez osoby dorosłe należące do grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez udział w kwalifikacyjnych kursach zawodowych, kursach umiejętności zawodowych oraz innych formach pozaszkolnych	Realizacja zadań w ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv pozostaje w ścisłym związku z priorytetem inwestycyjnym 10a. Najlepsze efekty kształcenia zawodowego, mające przełożenie na zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów, zostaną osiągnięte przy zapewnieniu kompleksowego wsparcia szkół zawodowych – począwszy od wsparcia inwestycyjnego, poprzez szkoleniowe, na zacieśnieniu współpracy z potencjalnymi pracodawcami skończywszy. Całemu temu procesowi towarzyszyć powinno profesjonalne wsparcie ucznia w zakresie poradnictwa edukacyjno – zawodowego, które prawidłowo określi jego predyspozycje zawodowe. Potencjały i uwarunkowania edukacji zawodowej na terenie ORSG Powiatu Aleksandrowskiego zostały opisane bardziej szczegółowo w odniesieniu do priorytetu inwestycyjnego 10a. Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv skierowane będzie także na podniesienie kwalifikacji zawodowych osób dorosłych. Z przeprowadzonej diagnozy wynika, że osoby dorosłe na terenie ORSG najchętniej chcą korzystać ze szkoleń, kończących się uzyskaniem certyfikatu lub nabyciem uprawnień i przekładających się na nabycie przez nich umiejętności „twardych”. Bodźcem do udziału w szkoleniach jest także potrzeba podniesienia kwalifikacji wynikająca bezpośrednio z zapotrzebowania zgłaszanego przez rynek pracy.

Przedstawione powyżej uwarunkowania obszaru, zdiagnozowane potrzeby i planowane kierunki działań w odniesieniu do priorytetów inwestycyjnych objętych polityką terytorialną, wskazują na jednorodność obszarową. Dlatego też z powodzeniem można realizować projekty rozwojowe o charakterze powiatowym z działaniami na poziomie miast i gmin. Określenie wspólnych problemów rozwojowych zapewnia bowiem możliwość podejmowania stałych i skoordynowanych przedsięwzięć. Nie wyklucza się również możliwości podjęcia współpracy z jednostkami sąsiednimi.

Terytorialny wymiar polityki rozwoju wymusza zmianę sposobu współdziałania władz samorządowych na rzecz rozwoju przekraczającego tradycyjne granice formalnych podziałów administracyjnych.

Polityka rozwoju oparta o zasadę zintegrowanego podejścia terytorialnego będzie wspierać proces wzmacniania spójności celów i działań rozwojowych zidentyfikowanych na poziomie lokalnym.

3. Cele rozwojowe

Cele strategiczne i operacyjne

Realizacja Strategii ORSG Powiatu Aleksandrowskiego będzie możliwa poprzez osiągnięcie celów strategicznych i operacyjnych. Katalog celów kluczowych i odpowiadających im celów szczegółowych zdefiniowano następująco:

Tabela 41. Cele strategiczne i cele operacyjne

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne
1.	KONKURENCYJNA GOSPODARKA LOKALNA	1.1 Rozwój lokalnej infrastruktury drogowej
		1.2 Tworzenie nowych miejsc pracy
		1.3 Dynamiczny rozwój przedsiębiorstw
		1.4 Zwiększenie stopnia innowacyjności firm
		1.5 Atrakcyjna oferta inwestycyjna
		1.6 Stała współpraca pracodawców z instytucjami rynku pracy
2.	ZDROWE I ZINTEGROWANE SPOŁECZEŃSTWO	2.1 Zwiększenie jakości i zakresu świadczonych usług medycznych
		2.2 Realizacja programów profilaktycznych i działań edukacyjnych w obszarze zdrowia
		2.3 Wykorzystanie uzdrowiskowego charakteru Ciechocinka
		2.4 Zmniejszenie odsetka osób korzystających z pomocy społecznej – efektywne formy aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem
		2.5 Stworzenie szerokiej oferty usług skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych, w tym tworzenie nowych placówek pomocy społecznej
		2.6 Zwiększenie dostępu do różnych form opieki dla dzieci do lat 3
3.	WYSOKA JAKOŚĆ KSZTAŁCENIA DOSTOSOWANA DO WYMOGÓW RYNKU PRACY	3.1 Rozwój staży i praktyk zawodowych
		3.2 Rozwój doradztwa edukacyjno – zawodowego
		3.3 Stały monitoring potrzeb rynku pracy i dostosowywanie do nich oferty kierunków kształcenia
		3.4 Podnoszenie jakości kształcenia poprzez doposażenie placówek edukacyjnych
		3.5 Upowszechnianie edukacji przedszkolnej
		3.6 Rozwój kompetencji kluczowych uczniów na wszystkich poziomach kształcenia
		3.7 Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia
4.	OCHRONA LOKALNYCH WARTOŚCI KULTUROWYCH	4.1 Tworzenie i rozwój lokalnych instytucji kultury
		4.2 Ochrona obiektów zabytkowych
		4.3 Promowanie walorów regionu poprzez organizację imprez i wydarzeń kulturalnych
5.	ZACHOWANIE WALORÓW NATURALNYCH I POPRAWA STANU ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO POPRAWA RACJONALNY ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ	5.1 Rozwój edukacji ekologicznej
		5.2 Rozwój ciągów pieszo - rowerowych
		5.3 Wprowadzenie nowych rozwiązań polityki parkingowej w miastach
		5.4 Rozwój turystyki krajoznawczej i leczniczej na bazie posiadanych walorów naturalnych
		5.5 Uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej
		5.6 Uporządkowanie systemu gospodarki odpadami
		5.7 Inteligentne zarządzanie energią

Zgodność Strategii ORSG z dokumentami strategicznymi

Cele Strategii ORSG są zgodne z dokumentami strategicznymi, które przedstawia poniższy schemat.

Wykres 18. Dokumenty strategiczne, z którymi wykazuje zgodność Strategia ORSG

Poziom wspólnotowy	Poziom krajowy	Poziom regionalny	Poziom lokalny
Strategia Europa 2020	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Strategie rozwoju miast i gmin ORSG
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020	Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka Sprawne państwo	Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Lokalne Programy Rewitalizacji
	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie	Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	Plany Gospodarki Niskoemisyjnej
	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Plany Mobilności Miejskiej
	Krajowa Polityka Miejska	Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego	Strategie Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej wykazano spójność Strategii ORSG z istniejącymi i przygotowywanymi dokumentami strategicznymi na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Tabela 42. Zgodność Strategii ORSG z dokumentami strategicznymi

Poziom wspólnotowy	
Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Strategia Europa 2020	Strategia Europa 2020 jest długookresowym programem Unii Europejskiej na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia. Strategia ORSG wykazuje spójność z dwoma z trzech głównych priorytetów Strategii Europa 2020: - Wzrost zrównoważony – transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywniej korzystającej z zasobów i konkurencyjnej - Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną W celu realizacji priorytetów zdefiniowano siedem inicjatyw przewodnich stanowiących instrumenty realizacji celów Strategii Europa 2020. Strategia ORSG jest zgodna z następującymi inicjatywami: - Europa efektywnie korzystająca z zasobów – to działania na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów oraz transformacji w kierunku

	gospodarki niskoemisyjnej w większym stopniu wykorzystującej potencjał, jaki dają odnawialne źródła energii - Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia – to działania na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania podaży do popytu na rynku pracy - Europejski program walki z ubóstwem – to działania na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020	Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020 jest dokumentem, który ma się przyczynić do trwałego wzrostu gospodarczego oraz tworzenia miejsc pracy, jak również do społecznie i ekologicznie zrównoważonego rozwoju poprzez wzmocnienie spójności terytorialnej Europy. Celem Agendy Terytorialnej UE jest wzmocnienie globalnej konkurencyjności i zrównoważenie wszystkich regionów Europy poprzez zidentyfikowanie i zmobilizowanie ich terytorialnych potencjałów. Służyć temu ma wspieranie policentrycznego rozwoju terytorialnego UE, szczególnie w nowych krajach członkowskich UE. Fundamentem Agendy Terytorialnej UE są trzy następujące główne cele, zgodność z którymi wykazuje Strategia ORSG: - Rozwój zrównoważonego i policentrycznego systemu miast oraz nowych partnerstw pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi - Zapewnienie równego dostępu do infrastruktury i wiedzy - Zrównoważony rozwój, rozsądne zarządzanie oraz ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego
Poziom krajowy	
Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia fala nowoczesności	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju. Wizja zapisana w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju zakłada, że w roku 2030 polska gospodarka stanie się gospodarką konkurencyjną i innowacyjną. W osiągnięciu takiego stanu ma pomóc realizacja jedenastu celów strategicznych określonych w dokumencie. Strategia ORSG wykazuje spójność z następującymi celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju: - Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki - Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” - Cel 7 Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska - Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych

Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka Sprawne państwo	Strategia Rozwoju Kraju 2020 ma charakter średniookresowy. Jej głównym celem jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. W Strategii Rozwoju Kraju 2020 określono obszary interwencji. Strategia ORSG wpisuje się w dwa obszary strategiczne i odpowiadające im następujące cele: ▪ Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka – Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki, Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego, Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko ▪ Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna – Cel III.1. Integracja społeczna, Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu. Celem strategicznym KSRR jest efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwojowych kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Strategia ORSG wpisuje się w następujące cele strategiczne i operacyjne: ▪ Cel 1 Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów – 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw ▪ Cel 2 Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych – 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe, 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 jest najważniejszym krajowym dokumentem strategicznym dotyczącym zagospodarowania przestrzennego kraju. Wizja zapisana w dokumencie zakłada, że Polska w 2030 roku będzie krajem o ugruntowanych warunkach trwałego i zrównoważonego rozwoju, dobrze zagospodarowanym, sprawnie zarządzanym i bezpiecznym. Celem strategicznym polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Jednym z celów operacyjnych, które pozwalają urzeczywistnić realizację wizji KPZK jest Cel 2 Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów. Strategia ORSG wpisuje się w powyższy cel.
Krajowa Polityka Miejska	Krajowa Polityka Miejska jest dokumentem, który ma na celu wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Uszczegółowieniem głównego celu KPM jest pięć celów szczegółowych, spójnych z celami postawionymi w dokumentach strategicznych Polski oraz Unii Europejskiej, kreujących miasto konkurencyjne, silne, spójne, zwarte i zrównoważone, sprawne. Strategia ORSG jest zgodna z następującymi celami Krajowej Polityki Miejskiej: ▪ Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia ▪ Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich

Poziom regionalny	
Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 identyfikuje specyficzne dla województwa kujawsko-pomorskiego wyzwania, które są związane z koniecznością ograniczenia bezrobocia, poprawą warunków życia ludności wiejskiej, nadaniu impulsów rozwojowych wschodniej części regionu, określeniu założeń polityki miejskiej oraz zbudowania tożsamości marki regionalnej. Określa ona cztery priorytety rozwojowe obszaru, w które wpisuje się Strategia ORSG: ▪ Konkurencyjna gospodarka ▪ Modernizacja przestrzeni wsi i miast ▪ Silna metropolia ▪ Nowoczesne społeczeństwo Strategia ORSG to dokument ściśle powiązany z polityką terytorialną, która jest instrumentem realizacji Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020. Zakres działań przewidzianych w Strategii pozostaje w zgodzie także z następującymi Obszarami Strategicznej Interwencji (OSI) w województwie kujawsko –pomorskim: ▪ Zagospodarowanie Dolnej Wisły i nowy stopień wodny – realizacja stopnia wodnego na Wiśle ma mieć miejsce na terenie ORSG w gminie Raciążek ▪ Kujawy – wyspecjalizowana strefa gospodarcza dla rolnictwa – obszar obejmuje tereny rolne południowych powiatów województwa, w tym powiat aleksandrowski, obje te trwałym deficytem wód opadowych w okresie wegetacyjnym ▪ Ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej - zakłada się utrzymanie wysokiej rangi gospodarki rolnej oraz rozwój przetwórstwa rolno – spożywczego i sektora energetyki odnawialnej w oparciu o plody rolne - obszary wysokiej przydatności rolniczej występują szczególnie na Kujawach (w tym na ORSG Powiatu Aleksandrowskiego) i stanowią walor o znaczeniu strategicznym dla rozwoju województwa ▪ Wzrost zatrudnienia – obszar ten obejmuje całe województwo kujawsko – pomorskie - w szczególności interwencji wymagają powiaty położone poza ścisłym jego centrum, czyli także Powiat Aleksandrowski ▪ Polityka miejska i rewitalizacja miast – zasięg przestrzenny obszaru dotyczy 52 miast województwa, czyli także 3 miast wchodzących w skład ORSG (Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek, Nieszawa) ▪ Rozwój uzdrowisk – na terenie ORSG znajduje się Ciechocinek – miasto o silnym potencjale uzdrowiskowym
Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Celem głównym, a zarazem wizją Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 jest dynamiczny wzrost innowacyjności Regionu Kujawsko-Pomorskiego w czołowej piątce województw w Polsce. Realizacja celu głównego obejmuje trzy cele strategiczne: ▪ Ukształtowanie innowacyjnych i kreatywnych postaw społeczności regionu, gdzie priorytetem jest odpowiednie rozwinięcie obszaru kształcenia ▪ Ukształtowanie sektora nauki jako zaplecza innowacyjnej gospodarki, cel zakłada ukształtowanie sektora nauki, w taki sposób, aby stanowił on efektywne zaplecze dla rozwijanej innowacyjnej gospodarki ▪ Ukształtowanie regionalnej gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, cel skierowany jest na ukształtowanie regionalnej gospodarki, jako gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności, wykorzystującej możliwości wynikające z rozwiniętej gospodarki cyfrowej, bazującej na superszybkiej sieci internetowej nowej generacji Strategia ORSG wpisuje się we wszystkie wymienione wyżej cele.
Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	W procesie rozwoju regionalnego województwa kujawsko-pomorskiego istotne znaczenie odgrywa polityka terytorialna oparta na zintegrowanym podejściu do rozwoju społeczno-gospodarczego z uwzględnieniem relacji funkcjonalno-przestrzennych danego obszaru. Jedną z możliwych form realizacji polityki terytorialnej jest Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego obejmujący terytorium wyznaczone granicami powiatu ziemskiego. Strategia ORSG wykazuje zgodność z Załoženiami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Celem głównym RPO WK-P 2014-2020 jest uczynienie województwa kujawsko-pomorskiego konkurencyjnym i innowacyjnym regionem Europy oraz poprawa jakości życia jego mieszkańców. Strategia ORSG wpisuje się w cele szczegółowe, określone dla następujących osi priorytetowych: ▪ Oś Priorytetowa 3 Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie ▪ Oś Priorytetowa 4 Region przyjazny środowisku ▪ Oś Priorytetowa 6 Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry ▪ Oś Priorytetowa 8 Aktywni na rynku pracy ▪ Oś Priorytetowa 9 Solidarne społeczeństwo ▪ Oś Priorytetowa 10 Innowacyjna edukacja Realizacja przedsięwzięć zapisanych w Strategii ORSG przyczyni się do osiągnięcia wskaźników określonych w RPO, a tym samym wpłynie na realizację celów szczegółowych i celu głównego.	
Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego	Celem głównym zagospodarowania przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców. Strategia ORSG wpisuje się głównie dwa poniższe cele szczegółowe: ▪ Zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia ▪ mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej, dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym ▪ Modernizacja struktury przestrzenno-funkcjonalnej regionu osiągana w następstwie rozwoju miast średnich (Włocławek, Grudziądz, Inowrocław), a także pozostałych miast powiatowych, jako węzłów systemów transportowych i teleinformatycznych oraz obszarów z unikatowymi walorami środowiska przyrodniczego i predyspozycjami do użytkowania rekreacyjnego.	
Poziom lokalny		
Jednostka terytorialna	Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Powiat Aleksandrowski	Strategia Rozwoju Powiatu Aleksandrowskiego na lata 2011-2020	Cztery priorytetowe kierunki rozwoju Powiatu Aleksandrowskiego na lata 2011 – 2020 to: I. Gospodarka lokalna i infrastruktura techniczna II. Kapitał ludzki i usługi publiczne III. Ochrona środowiska naturalnego i bioróżnorodności IV. Atrakcyjność turystyczna powiatu Strategia ORSG wpisuje się we wszystkie powyżej wskazane kierunki priorytetowe oraz wynikające z nich cele strategiczne, ze szczególnym uwzględnieniem następujących celów: 1. Wzmocnienie konkurencyjności gospodarki lokalnej 2. Rozwój infrastruktury technicznej zwiększającej atrakcyjność inwestycyjną powiatu 3. Podnoszenie poziomu świadczonych usług publicznych 4. Zachowanie walorów naturalnych i poprawa stanu środowiska przyrodniczego
Aleksandrów Kujawski (m.)	Strategia Rozwoju Miasta Aleksandrów Kujawski	Celem strategicznym dla Miasta Aleksandrów Kujawski jest: „Aleksandrów Kujawski przyjazny i atrakcyjny dla mieszkańców i inwestorów”. Cele operacyjne, które przyczyniają się do zrealizowania celu strategicznego to: 1. Obszar gminy zabezpieczający jej aktualne potrzeby rozwojowe 2. Infrastruktura techniczna zabezpieczająca potrzeby miast 3. Szeroki zakres budownictwa mieszkaniowego 4. Duża aktywność społeczna 5. Nowoczesna baza szkół i przedszkoli 6. Bezpieczne miasto wolne od patologii 7. Różnorodna oferta kulturalno - rekreacyjno - rozrywkowa 8. Prawidłowa opieka zdrowotna i społeczna

		Zapisy celów Strategii ORSG wpisują się w założenia ujęte w punktach 1, 2, 4 – 8.
Aleksandrów Kujawski (w.)	Strategia Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski na lata 2008 - 2020	Obszary strategiczne dla rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski to: 1. Rozwój gospodarczy – Stworzenie na terenie gminy korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości, sprzyjającej tworzeniu nowych miejsc pracy oraz wspieranie procesów restrukturyzacji rolnictwa 2. Mieszkańcy – Zapewnienie wysokiego standardu życia mieszkańcom gminy 3. Ochrona i kształtowanie środowiska naturalnego i kulturowego – Zachowanie walorów środowiska naturalnego i kulturowego 4. Informatyzacja oraz promocja gminy – Rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz wzrost aktywności gminy w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania Strategia ORSG pozostaje w bezpośrednim związku z celami zawartymi w punktach od 1 do 3.
Bądkowo	Strategia Rozwoju Gminy Bądkowo na lata 2008-2013	Dla Gminy Bądkowo wyznaczono następujące cele strategiczne: 1. Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej gminy oraz stanu zachowania środowiska naturalnego 2. Poprawa poziomu, jakości i atrakcyjności życia mieszkańców gminy, ich wykształcenia, sprawności fizycznej, integracji, tożsamości kulturowej oraz aktywności i zaangażowania w sprawy społeczne 3. Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, poprawa warunków prowadzenia produkcji rolniczej, jej różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej, rozwój turystyki, w tym agroturystyki oraz promocja gminy Strategia ORSG wpisuje się we wszystkie powyżej wskazane cele strategiczne rozwoju Gminy.
Ciechocinek	Strategia Rozwoju Miasta Ciechocinek 2007 – 2013 Aktualizacja	Główne kierunki rozwoju Ciechocinka zdefiniowano jako: 1. Rozwój sektora usług uzdrowiskowych i turystycznych Ciechocinka 2. Restrukturyzacja i unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej uzdrowiska oraz infrastruktury komunalnej i technicznej ochrony środowiska w mieście 3. Rozwój i wspieranie systemu edukacji, kształcenia kadr i lokalnych zasobów ludzkich wspomagających uzdrowiskowy charakter miasta 4. Rozwój nowoczesnej, lokalnej gospodarki, wsparcie sektora MSP i promocja gospodarczo-marketingowa uzdrowiskowego produktu Ciechocinka W Strategii ORSG Powiatu Aleksandrowskiego również zwrócono uwagę na uzdrowiskowy charakter Ciechocinka i uznano go jako jeden z głównych potencjałów i szans obszaru, który należy wykorzystać do rozwiązania zdiagnozowanych w dokumencie problemów.
Koneck	-	-
Nieszawa	-	-
Raciążek	-	-
Waganiec	Strategia Rozwoju Gminy Waganiec	W Strategii wyznaczono trzy następujące cele strategiczne, które pozostają w zgodzie z kierunkami rozwoju Powiatu, zapisanymi w Strategii ORSG: 1. Wyznaczenie „pola rozwoju gospodarczego gminy” polegającego na maksymalnej aktywizacji przedsiębiorczości lokalnej przy jednoczesnym zwiększaniu różnorodności jej struktury funkcjonalnej i przestrzennej przez zapewnienie wzrostu aktywności gospodarczej lokalnych podmiotów oraz rozwój potencjału gospodarczego gminy 2. Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców gminy w „polu walorów użytkowych gminy” dzięki stabilnemu, długookresowemu rozwojowi samorządowych usług publicznych mając na uwadze wzrost zamożności i osobistej samorealizacji mieszkańców gminy

		3. Przyjęcie takich zasad osiągania wymienionych wyżej celów strategicznych Gminy Waganiec, które zagwarantują rozwój w „polu granic rozwoju zrównoważonego”
Zakrzewo	Strategia rozwoju gminy Zakrzewo do 2012 roku	W Strategii rozwoju gminy Zakrzewo jako główne cele i zadania do realizacji wskazano: 1. Pobudzenie aktywności społecznej i gospodarczej 2. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności gospodarki lokalnej 3. Zachowanie i rozwinięcie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego 4. Kształtowanie nowego ładu przestrzennego 5. Poprawa form, metod i efektów organizacji, zarządzania i finansowania gminy Cele ujęte w Strategii ORSG pozostają w bezpośrednim związku z celami wymienionymi w punktach 1 – 4.
Dokument strategiczny		Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Lokalny/Gminny Program Rewitalizacji		W Strategii ORSG powinny znaleźć się projekty z zakresu rewitalizacji społeczno-gospodarczej wynikające z Lokalnych/Gminnych Programów Rewitalizacji. Finansowanie działań rewitalizacyjnych ze środków przeznaczonych na politykę terytorialną będzie możliwe w sytuacji, gdy projekty będą wynikać bezpośrednio z Lokalnych/Gminnych Programów Rewitalizacji. Jednostki samorządu terytorialnego, które zdecydują się prowadzić procesy rewitalizacyjne, po pojawieniu się szczegółowych wytycznych dotyczących rewitalizacji, będą zobowiązane do opracowania wyżej wymienionych dokumentów.
Plan Gospodarki Niskoemisyjnej		Jednostki samorządu terytorialnego, które w ramach Strategii ORSG chcą realizować projekty w ramach PI 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym oraz PI 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu są zobligowane do opracowania Planu Gospodarki Niskoemisyjnej. Gminy, które planują przeprowadzić działania finansowane w ramach wyżej wymienionych priorytetów inwestycyjnych rozpoczęły prace nad dokumentem. Stan prac nad poszczególnymi dokumentami został opisany w tabeli nr 31.
Plan Mobilności Miejskiej		Jednostki samorządu terytorialnego, które w ramach Strategii ORSG chcą realizować projekty w ramach PI 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu są zobligowane do opracowania Planu Mobilności Miejskiej. Gminy, które planują przeprowadzić działania finansowane w ramach tego priorytetu rozpoczęły prace nad dokumentem.
Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność		Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność to nowy instrument terytorialny – wprowadzony przez KE do realizacji w perspektywie finansowej na lata 2014-2020. Bazuje on na stosowanym w latach 2007-2013 w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) i Wspólnej Polityki Rybołówstwa (WPRyby) podejściu LEADER. W ramach RLKS mogą być realizowane działania w ramach następujących priorytetów, które wchodzą w zakres polityki terytorialnej: ▪ 9d – Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność ▪ 9vi – Strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność Strategia ORSG powinna wykazywać zgodność ze Strategiami RLKS, które zostaną opracowane na lata 2014-2020.

4. Priorytety inwestycyjne

Priorytety inwestycyjne dla ORSG Powiatu Aleksandrowskiego stanowią uszczegółowienie celów, które zostały zdefiniowane w rozdziale 3 niniejszej Strategii i są one zgodne z ustalonymi kierunkami rozwoju. Poniższa tabela przedstawia logikę interwencji strategicznej, wskazującą metody realizacji celów, zasięg terytorialny oraz mierzalne rezultaty realizacji poszczególnych działań w postaci planowanych do osiągnięcia wskaźników.

Tabela 43. Logika interwencji strategicznej

L.p.	Zidentyfikowany problem/potencjał	Cel	Sposób realizacji celu	Zasięg terytorialny działań	Wskaźniki celu
1.	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna - Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych	Zachowanie walorów naturalnych i poprawa stanu środowiska przyrodniczego poprzez racjonalny rozwój infrastruktury technicznej - Inteligentne zarządzanie energią	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej, w tym z wykorzystaniem instalacji OZE	Gmina Aleksandrów Kujawski Gmina Koneck Gmina Nieszawa Gmina Raciążek Gmina Waganiec Miasto Aleksandrów Kujawski (dotyczy obiektów Powiatu)	1) Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 17 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 689,16771 t CO ₂ /rok 3) Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej – 1 142 328,88 kWh/rok
2.	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna - Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura ciągów pieszo - rowerowych	Zachowanie walorów naturalnych i poprawa stanu środowiska przyrodniczego poprzez racjonalny rozwój infrastruktury technicznej - Rozwój ciągów pieszo - rowerowych	Budowa ścieżek rowerowych	Gmina Aleksandrów Kujawski Miasto Ciechocinek Gmina Bądkowo Gmina Koneck Gmina Raciążek Gmina Waganiec Gmina Zakrzewo	1) Długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 37 346 mb 2) Ilość wybudowanych peronów – 5 szt. 3) Ilość wybudowanych miejsc przystankowo – informacyjnych – 7 szt.
3.	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna - Wysoka energochłonność oświetlenia ulicznego	Zachowanie walorów naturalnych i poprawa stanu środowiska przyrodniczego poprzez racjonalny rozwój infrastruktury technicznej - Inteligentne zarządzanie energią	Wprowadzenie energooszczędnego oświetlenia ulicznego	Miasto Ciechocinek Gmina Koneck Gmina Waganiec Gmina Raciążek Gmina Zakrzewo	1) Liczba wymienionych punktów świetlnych – 1 476 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 410,3 t CO ₂ /rok 3) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej – 425 126 kWh/rok
4.	Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna –	Zachowanie walorów naturalnych i poprawa stanu	Modernizacja oczyszczalni ścieków	Gmina Bądkowo (Kujawka)	1) Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń

	Niewystraszająca infrastruktura kanalizacji sanitarnej i wodociągowej	środowiska przyrodniczego poprzez racjonalny rozwój infrastruktury technicznej - Uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej		Gmina Aleksandrów Kujawski (w.)	w % zanieczyszczeń wytworzonych – 90% 2) Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków – 25% (Bądkowo), 68% (Aleksandrów Kujawski) 3) Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków – 2 030 RLM
5.	Niewystarczająca troska o dobra kultury – Zły stan zachowania obiektów zabytkowych	Ochrona lokalnych wartości kulturowych – Ochrona obiektów zabytkowych	Projekty infrastrukturalne realizowane na obszarach zabytkowych	Gmina Raciążek	1) Liczba osób korzystających z obiektów zasobów kultury objętych wsparciem – 10 000 osób 2) Liczba uczestników zrealizowanych imprez kulturalnych - 6 750 osób 3) Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne – 5 000 4) Liczba instytucji kultury objętych wsparciem - 1 szt. 5) Liczba obiektów zasobów kultury objętych wsparciem – 1 szt. 6) Liczba zrealizowanych imprez kulturalnych – 254 szt.
6.	Niekorzystne zjawiska demograficzne oraz niska aktywność społeczna i zawodowa Niewystarczająca troska o dobra kultury Mała dynamika rozwoju gospodarczego	Zdrowe i zintegrowane społeczeństwo Ochrona lokalnych wartości kulturowych Konkurencyjna gospodarka lokalna	Ożywienie społeczno – gospodarcze obszarów miejskich poprzez aktywizację osób zamieszkujących obszary problemowe oraz poprawę uczestnictwa tych osób w życiu społecznym i gospodarczym	Miasto Aleksandrów Kujawski Miasto Nieszawa	1) Wskaźnik ożywienia społeczno – gospodarczego na obszarach miejskich – 20% (Nieszawa), 30% (Aleksandrów Kujawski (m.)), 2% (Ciechocinek)) 2) Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 4 200 m² 3) Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 2 szt. 4) Budynki publiczne wyremontowane na obszarach miejskich – 920 m²

7.	Mało innowacyjny system kształcenia Wysoki stopień znajomości potrzeb rynku pracy w szkołach zawodowych, stanowiący potencjał do prawidłowego rozwoju kierunków kształcenia	Wysoka jakość kształcenia dostosowana do wymogów rynku pracy – Podnoszenie jakości kształcenia poprzez doposażenie placówek edukacyjnych	Rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej szkół prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne	Miasto Aleksandrów Kujawski (dotyczy obiektów Powiatu)	1) Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów – 60 % 2) Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 106 osoby 3) Liczba wspartych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – 3 szt.
8.	Mało innowacyjny system kształcenia Potencjał do upowszechniania edukacji przedszkolnej	Wysoka jakość kształcenia dostosowana do wymogów rynku pracy – Upowszechnianie edukacji przedszkolnej Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia	Wsparcie istniejących placówek wychowania przedszkolnego w zakresie generowania nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawy jakości świadczenia usług edukacyjnych Wsparcie nauczycieli i innych pracowników pedagogicznych placówek wychowania przedszkolnego ukierunkowane na podniesienie kompetencji lub kwalifikacji	Gmina Aleksandrów Kujawski	1) Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS – 75 miejsc - 100% 2) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 6 osób 3) Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej – 75 osób 4) Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 75 szt. 5) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 6 osób
9.	Mało innowacyjny system kształcenia - Niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych w zakresie rozwijania takich kompetencji kluczowych jak umiejętność uczenia się czy zwiększanie kreatywności ucznia – potrzeba rozbudowy tej oferty oraz zwiększenia kwalifikacji nauczycieli	Wysoka jakość kształcenia dostosowana do wymogów rynku pracy – Rozwój kompetencji kluczowych uczniów na wszystkich poziomach kształcenia Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia Podnoszenie jakości kształcenia poprzez doposażenie placówek edukacyjnych	Realizacja działań, ukierunkowanych na rozwijanie kompetencji kluczowych w zakresie TIK, nauk matematyczno-przyrodniczych, języków obcych, kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej; Podniesienie kompetencji lub kwalifikacji nauczycieli oraz pracowników pedagogicznych, ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych uczniów i indywidualnego podejścia do ucznia;	Powiat Aleksandrowski	1) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 121 osób 2) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 112 osób 3) Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 1733 osób 4) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 28 sztuk 5) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 32 sztuki

			Działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne		6) Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 100 osób 7) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 102 osoby 8) Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 1803 osoby 9) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 25 sztuk 10) Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 32 sztuki
10.	Malo innowacyjny system kształcenia - Wysoki stopień znajomości potrzeb rynku pracy w szkołach zawodowych, stanowiący potencjał do prawidłowego rozwoju kierunków kształcenia	Wysoka jakość kształcenia dostosowana do wymogów rynku pracy – Rozwój staży i praktyk zawodowych Stały monitoring potrzeb rynku pracy i dostosowywanie do nich oferty kierunków kształcenia Podnoszenie jakości kształcenia poprzez doposażenie placówek edukacyjnych Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia	Realizacja wysokiej jakości staży i praktyk zawodowych dla uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego we współpracy z pracodawcami Realizacja dodatkowych zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych w zakresie przedmiotów zawodowych i związanych z nimi kursów i szkoleń, dostosowanych do potrzeb pracodawców Wsparcie nauczycieli kształcenia zawodowego ukierunkowane na podniesienie kompetencji lub kwalifikacji Działania ukierunkowane na podniesienie kompetencji instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz opiekunów praktyk lub stażysty u pracodawców	Powiat Aleksandrowski	1) Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy - 120 osób 2) Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie - 4 osoby 3) Liczba szkół i placówek Kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego - 8 sztuki 4) Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki - 360 osób 5) Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli

					kompetencje po opuszczeniu programu - 4 osoby 6) Liczba szkół i placówek Kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS - 8 szt
11.	Niekorzystne zjawiska demograficzne oraz niska aktywność społeczna i zawodowa - Brak objęcia opieką żłobkową dzieci z terenów wiejskich	Zdrowe i zintegrowane społeczeństwo – Zwiększenie dostępu do różnych form opieki dla dzieci do lat 3	Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania podmiotów opieki nad dzieckiem do lat 3 - żłobków	Gmina Aleksandrów Kujawski	1) Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku 2) do lat 3 – 16 szt. 3) Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują po zakończeniu projektu – 16 szt. 4) Liczba osób pozostających bez pracy które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu – 10 os. 5) Liczba osób które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem /wychowaniem dziecka po opuszczeniu programu – 6 os.
12.	Niekorzystne zjawiska demograficzne oraz niska aktywność społeczna i zawodowa – Duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej Wysoki stopień świadomości w zakresie kierunków rozwoju usług opiekuńczych i form aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem oraz potencjał lokalowy do tworzenia nowych placówek pomocy społecznej	Zdrowe i zintegrowane społeczeństwo – Zmniejszenie odsetka osób korzystających z pomocy społecznej – efektywne formy aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem	Działania ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową osób, rodzin i grup wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem	Powiat Aleksandrowski	1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 262 osób 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 217 osób 3) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 57 osób 4) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 62 osób 5) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 317 osób

					6) Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 67 osoby
13.	Niekorzystne zjawiska demograficzne oraz niska aktywność społeczna i zawodowa Wysoki stopień świadomości w zakresie kierunków rozwoju usług opiekuńczych i form aktywizacji osób wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem oraz potencjał lokalowy do tworzenia nowych placówek pomocy społecznej	Zdrowe i zintegrowane społeczeństwo – Stworzenie szerokiej oferty usług skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych, w tym tworzenie nowych placówek pomocy społecznej	Wsparcie na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych nad osobami starszymi, z niepełnosprawnościami i zależnymi	Powiat Aleksandrowski	1) Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 16 szt. 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 460 osób

5. Tryb i zasady naboru projektów do Strategii

Nabór projektów do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno - Gospodarczego Powiatu Aleksandrowskiego przeprowadzono przy zachowaniu partnerskiego modelu współpracy, tj. udziału m.in. jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, partnerów społecznych oraz gospodarczych, instytucji rynku pracy, organizacji skupiających pracodawców, instytucji pomocy i integracji społecznej, Lokalnych Grup Działania, szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, kościołów i związków wyznaniowych.

Idea partnerstwa była realizowana od samego początku prac nad Strategią. W części diagnostycznej dokumentu dokonano analizy stanu obecnego, problemów i potrzeb rozwojowych całego obszaru w odniesieniu do problemów i potrzeb ww. Interesariuszy. Gotowa diagnoza została przedstawiona i skonsultowana z partnerami społecznymi podczas otwartego spotkania zorganizowanego w Starostwie Powiatowym. Na spotkaniu tym przedstawiono wzór fiszki projektowej oraz ogłoszono nabór propozycji projektowych do Strategii. Informacja o naborze projektów została podana do wiadomości publicznej także za pośrednictwem strony internetowej Starostwa Powiatowego w Aleksandrowie Kujawskim – www.aleksandrow.pl. Projekty należało zgłaszać na formularzu omówionej na spotkaniu fiszki projektowej. Ideą naboru pomysłów projektowych było poznanie jak największej liczby planów i pomysłów na dalszy rozwój ORSG w latach 2015 – 2020. Dlatego też nabór fiszek projektowych nie ograniczał się jedynie do obszarów objętych polityką terytorialną.

Procedura wyboru projektów przewidzianych do finansowania w ramach polityki terytorialnej miała charakter dwuetapowy. Wstępna selekcja (I etap oceny projektów) polegała na ocenie projektów pod kątem ich zgodności z Priorytetami Inwestycyjnymi w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszącymi się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej. Kryterium to wynika z *Założeń polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020*, gdzie wskazano źródła finansowania działań realizowanych w ramach Strategii ORSG i ma charakter kryterium dostępu. Oznacza to, że projekty, które spełniły kryterium zgodności z Priorytetami Inwestycyjnymi trafiły na listę projektów poddanych dalszej ocenie, natomiast pozostałe przedsięwzięcia znalazły się na **liście komplementarnej**.

Tabela 44. Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszące się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego:
▪ 4c – Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym
▪ 4e – Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu
▪ 6b – Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie
▪ 6c – Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego
▪ 9b – Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich
▪ 10a – Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej
Europejski Fundusz Społeczny:
▪ 8iv – Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę
▪ 9i – Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie

▪ 9iv – Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym
▪ 10i – Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia
▪ 10iv – Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Założeń polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020.

II etap wyboru projektów polegał na wskazaniu przedsięwzięć priorytetowych dla ORSG do realizacji w okresie programowania 2014 – 2020. Wyboru zadań mających największy wpływ na rozwój obszaru w kolejnych latach dokonano z uwzględnieniem następujących kryteriów:

- stopień w jakim projekt wpłynie na rozwiązanie problemów danego obszaru
- stopień przygotowania inwestycji do realizacji
- termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia do 31 grudnia 2018r.
- realizacja projektu w partnerstwie
- wpływ projektu na zwiększenie zatrudnienia
- liczba problemów, które rozwiązuje projekt
- stopień w jakim projekt wpłynie na realizację założeń strategii województwa kujawsko-pomorskiego
- wpływ projektu na rozwój podmiotów działających w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa kujawsko-pomorskiego

Ocena przedsięwzięć z uwzględnieniem powyższych kryteriów pozwoliła utworzyć **listę podstawową i listę rezerwową** projektów do Strategii ORSG. Każda z nich została podzielona na dwie części – pierwsza zawiera projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a druga przedsięwzięcia finansowane z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Strategia ORSG powstawała w ścisłej współpracy z IZ RPO. Przedstawiciel Marszałka wchodzi w skład Komitetu Sterującego. Gotowa Strategia musi zostać zaopiniowana przez Zarząd Województwa. Na etapie jej wdrażania dokument będzie podlegał okresowemu monitoringowi ze strony IZ.

Projekty znajdujące się na liście podstawowej i zaakceptowane przez Zarząd Województwa uzyskają tzw. „kod dostępu” do uruchamianych konkursów. Oznacza to, że w konkursach dedykowanych polityce terytorialnej będą mogły brać udział jedynie projekty znajdujące się na listach podstawowych Strategii ORSG. W sytuacji, gdy projekt z listy podstawowej zgłoszony przez danego beneficjenta nie będzie mógł zostać zrealizowany w całości lub części, zastąpi go projekt/projekty z listy rezerwowej lub inny projekt/projekty wpisujący się w założenia polityki terytorialnej, których wnioskodawcą jest ten sam samorząd terytorialny. W przypadku, gdy projekt realizowany przez związek jednostek samorządu terytorialnego nie będzie mógł być zrealizowany w całości lub części zastąpią go projekty wskazane przez samorządy uczestniczące w tym projekcie na poziomie finansowym odpowiadającym wysokości udziałów poszczególnych samorządów wskazanych na liście podstawowej projektów finansowanych w ramach EFRR (tab.42, poz. 2) w strategii. Jeżeli po zrealizowaniu wszystkich projektów z listy podstawowej pozostaną oszczędności tzn. pula środków przeznaczonych na politykę terytorialną dla ORSG nie zostanie w pełni wykorzystana, możliwość realizacji uzyskają projekty z listy rezerwowej. Decyzję o tym, które przedsięwzięcie przenieść na listę podstawową i skierować do konkursu, podejmie Komitet Sterujący.

Projekty z listy komplementarnej przewidziane zostały do finansowania poza polityką terytorialną tj. z innych dostępnych źródeł. Utworzenie listy komplementarnej projektów do Strategii ORSG ma na celu pokazanie planowanych działań rozwojowych także w obszarach nie objętych polityką terytorialną w szczególności tych wpływających na rozwój gospodarczy obszaru, niwelujących bezrobocie oraz zwiększających zatrudnienie. W efekcie wszystkie listy planowanych zadań przedstawiają spójny obraz kierunków rozwoju Powiatu.

6. Lista przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji

Podczas naboru projektów wpłynęły 261 fiszki projektowe o łącznej wartości 601 310 953,79 zł, z czego:

- 22 trafiło na listę podstawową projektów finansowanych w ramach EFRR (40 252 097,40 zł)
- 34 trafiło na listę podstawową projektów finansowanych w ramach EFS 18 742 441,60 zł)
- 29 trafiło na listę rezerwową projektów finansowanych w ramach EFRR (76 750 583,85 zł)
- 9 trafiło na listę rezerwową projektów finansowanych w ramach EFS (7 120 422,20 zł)
- 182 projekty trafiły na listę komplementarną (462 647 303,17 zł)

Tabela 45. Wartość projektów z list podstawowych w podziale na źródła finansowania

Wyszczególnienie	Wartość w zł	Wartość dofinansowania z EFRR/EFS
Projekty z listy podstawowej finansowane z EFRR	31 014 532,22	21 985 285,97
Projekty z listy podstawowej finansowane z EFS	18 413 265,85	15 661 206,80
Całkowita wartość projektów	49 427 798,07	37 646 492,77

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych.

Tabela 46. Wartość projektów z list podstawowych w podziale na Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P 2014-2020

Priorytet inwestycyjny w ramach RPO WK-P 2014-2020	Wartość w zł	Wartość dofinansowania z EFRR/EFS
4c	9 929 920,84	6 184 833,25
4e	10 050 770,01	7 457 611,66
6b	1 783 267,26	1 232 339,16
6c	0,00	0,00
9b	9 532 353,00	5 675 000,00
10a	2 242 584,10	1 198 408,56
8iv	1 361 012,40	1 156 860,54
9i	3 108 239,83	2 642 003,84
9iv	2 299 020,80	1 964 118,72
10i	8 179 804,57	7 389 741,51
10iv	3 465 188,25	2 945 410,01
Całkowita wartość projektów	51 952 161,06	37 846 327,25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

Większość projektów ujętych na listach podstawowych planowana jest do realizacji w latach 2016 – 2018. Pojedyncze projekty wykazują aktualnie pełną gotowość do realizacji (tzn. posiadają pełną dokumentację techniczną i pozwolenie na budowę), większość jest w fazie koncepcyjnej. Jednakże w chwili obecnej nie zachodzą żadne przesłanki, które mogłyby spowodować ryzyko niewykonania planowanych zadań zgodnie z zaplanowanym harmonogramem czasowym.

Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR

Tabela 47. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
1.	Remont i przebudowa Sali widowiskowej Miejskiego Centrum Kultury wraz z zapleczem	Aleksandrów Kujawski (m.)	PG 2 PG 4 PG 1	2021 - 2022	Miasto Aleksandrów Kujawski	3 600 000,00	3 060 000,00 EFRR 180 000,00 Środki własne 360 000,00 zł. Środki krajowe	9b	1) Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 0,061 ha 2) Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich – 610m ² 3) Liczba osób korzystających z wybudowanych/ wyremontowanych budynków publicznych lub komercyjnych na obszarach miejskich- 500 osób 4) Liczba osób korzystających ze zrealizowanych obszarów – 500 osób (w tym 350 z OR) 5) Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1 szt.
2.	Budowa ścieżek rowerowych na terenie Gmin Aleksandrów Kujawski, Koneck i Zakrzewo	Związek Gmin Ziemi Kujawskiej	PG 5 PS 5.2	2021- 2022	Gmina Wiejska Aleksandrów Kujawski, Gmina Koneck Gmina Zakrzewo	6 740 000,00	Aleksandrów Kujawski (w.): 2 924 000,00 EFRR 516 000,00 Środki własne Koneck: 1 530 000,00 EFRR 270 000,00 Środki własne Zakrzewo: 1 275 000,00	4e	1) Długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 11,32 km 2) Ilość wybudowanych miejsc przystankowo-informacyjnych – 1 szt.

							EFRR 225 000,00 Środki własne Ogółem- 5 729 000,00 EFRR 1 011 000,00 wkład własny		
3.	Rozbudowa dróg polegająca na budowie ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych na terenie Gminy Waganiec	Gmina Waganiec	PG 5 PS 5.2	2018- 2020	Gmina Waganiec	627 621,44	373 385,35 EFRR 254 236,09 Środki własne	4e	1)Długość wybudowanych ścieżek rowerowych - 1870 mb 2)Ilość wybudowanych peronów – 1 szt. 3)Ilość wybudowanych miejsc przystankowo – informacyjnych – 1 szt. 4)Szacunkowy roczny spadek emisji CO ₂ – 1,65 t CO ₂ /rok
4.	Rozbudowa dróg polegająca na budowie ścieżek rowerowych i pieszo-rowerowych na terenie Gminy Waganiec - odcinek łączący	Gmina Waganiec	PG 5 PS 5.2	2019- 2021	Gmina Waganiec	699 100,00	594 225,50 EFRR 104 874,50 Środki własne	4e	1)Długość wybudowanych ścieżek rowerowych – ok. 600 mb 2)Ilość wybudowanych peronów – 1 szt. 3)Ilość wybudowanych miejsc przystankowo – informacyjnych – 1 szt. 4)Szacunkowy roczny spadek emisji CO ₂ – 0,63 t CO ₂ /rok
5.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski wraz z wykorzystaniem OZE (I etap).	Gmina Aleksandrów Kujawski	PG 5 PS 5.6	2016 - 2017	Gmina Aleksandrów Kujawski	1 100 776,91	506 297,49 EFRR 594 479,42 Środki własne	4c	1) Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 3 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych [tony równoważnika CO ₂] (Cl 34) – 178,13 Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych

									[kWh/rok] (Cl 32) - 702 050,83 3) 4. Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej [MWh/rok] – 227,63
6.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski wraz z wykorzystaniem OZE (II etap).	Gmina Aleksandrów Kujawski	PG 5 PS 5.6	2016 - 2017	Gmina Aleksandrów Kujawski	1 084 416,00	449 635,90 EFRR 634 780,10 Środki własne	4c	1) Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 2 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych [tony równoważnika CO ₂] (Cl 34) – 73,37 3) Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – [kWh/rok] (Cl 32) – 258 761,25 4) 4) Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii z OZE [szt.] – 1 5) Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji [m ²] – 2 748,00 6) Produkcja energii z nowo wybudowanych instalacji wykorzystujących OZE [MWhe/rok] – 18,64 7) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej [MWh/rok] – 22,01
7.	Rewitalizacja Teatru Letniego w Ciechocinku	Gmina Ciechocinek	PG 2 PG 4 PG 1	2018 - 2020	Gmina Ciechocinek	2 500 000,00	2 125 000,00 EFRR 375 000,00 Środki własne	9b	4) Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 7217 m ² 5) Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub

									wyremontowane na obszarach miejskich – 1 szt 6) Liczba osób korzystających z wybudowanych/ wyremontowanych budynków publicznych lub komercyjnych na obszarach miejskich- 700 osób
8.	Modernizacja energetyczna oświetlenia ulicznego - wymiana oświetlenia na energooszczędne	Gmina Ciechocinek	PG 5 PS 5.7	2016 - 2017	Gmina Ciechocinek	1 339 208,49	528 987,35 EFRR 810 221,14 Środki własne	4e	1) Liczba wymienionych punktów świetlnych – 200 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych ok. 80 ton CO ₂ /rok 1) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 100 000 kWh/rok
9.	Termomodernizacja budynku gimnazjum w Konecku wraz z wykonaniem OZE (fotowoltaika)	Gmina Koneck	PG 5 PS 5.6	2016	Gmina Koneck	1 468 999,80	811 475,34 EFRR 657 524,46 Środki własne	4c	1) Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 20,953 t CO ₂ /rok 3) Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej – 137675 kWh/rok
10.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Miasta Nieszawa	Gmina Nieszawa	PG 5 PS 5.6	2016 - 2018	Gmina Nieszawa	954 227,58	763 382,06 EFRR 190 845,52 Środki własne	4c	1) Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 2 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 441 t CO ₂ /rok (budynek szkoły 288 t CO ₂ /rok; budynek biblioteki 153 t CO ₂ /rok) 3) Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej – 1138,88 kWh/rok (budynek szkoły 555,55 kWh/rok;

									budynek biblioteki 583,33 kWh/rok)
11.	Termomodernizacja budynku Gimnazjum przy ul. Kościuszki 5 w Nieszawie	Gmina Nieszawa	PG 5 PS 5.6	2018 - 2020	Gmina Nieszawa	1 035 293,47	387 566,39 EFRR 647 727,08 Środki własne	4c	1) Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 288 t CO ₂ /rok 3) Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej – 555,55 kWh/rok
12.	Rewitalizacja przestrzeni publicznej nabrzeża wiślanego wraz z remontem promu na potrzeby rozwoju przedsiębiorczości	Gmina Nieszawa	PG 2 PG 4 PG 1	2019- 2020	Gmina Nieszawa	882 353,00	750 000,00 EFRR 132 353,00 Środki własne	9b	1) Przestrzeń zrewitalizowana 1 szt 2) Wyremontowany prom 1 szt, 3) Liczba osób korzystających z przestrzeni 500 szt
13.	Modernizacja energetyczna gminnego budynku przy ul. Rynkowej 6a w Raciążku	Gmina Raciążek	PG 5 PG 5.6	2015 - 2017	Gmina Raciążek	514 115,26	415 969,37 EFRR 98 145,89 Środki własne	4c	1) Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów 75.428 tCO ₂ /rok 3) Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej 240.801 kWh/rok
14.	Przebudowa, modernizacja oświetlenia drogowego na energooszczędne w miejscowości Raciążek	Gmina Raciążek	PG 5 PS 5.7	2016 - 2018	Gmina Raciążek	400 000,00	143 920,00 EFRR 256 080,00 Środki własne	4e	1) Liczba wymienionych punktów świetlnych – 36 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych ok. 9,8 ton CO ₂ /rok 3) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 11 826 kWh/rok
15.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Waganiec – OSP Zbrachlin	Gmina Waganiec	PG 5 PG 5.6	2019 - 2020	Gmina Waganiec	375 583,35	300 217,74 EFRR 75 365,61 Środki własne	4c	1) Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów – 28,86 t CO ₂ /rok

									3) Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej 120 264,85 kWh/rok 4) Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej- 346,36 GJ/rok 3) Powierzchnia użytkowa budynków poddanych termomodernizacji- 400 m2
16.	Modernizacja energetyczna oświetlenia ulicznego – wymiana oświetlenia na energooszczędne	Gmina Waganiec	PG 5 PS 5.7	2019 - 2021	Gmina Waganiec	244 840,08	88 093,46 EFRR 156 746,62 Środki własne	4e	1) Liczba wymienionych punktów świetlnych – 16 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych 97 ton CO ₂ /rok 5) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej 120 000 kWh/rok
17.	Przebudowa (modernizacja) stacji uzdatniania wody(SUW), studni głębinowej, budowa zbiorników wody pitnej, zestawu hydroforowego oraz monitoring z wizualizacją pracy SUW na terenie gminy Waganiec	Gmina Waganiec	PG 5 PS 5.3	2017- 2019	Gmina Waganiec	1 783 267,26	1 232 339,16 EFRR 550 928,10 Środki własne	6b	1)Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę (CI18)- 1032; 2)liczba wspartych stacji uzdatniania wody – 1 szt.; 3)
18.	Termomodernizacja kompleksu budynków ZS nr 2 w Aleksandrowie Kujawskim	Powiat Aleksandrowski	PG 5 PG 5.6	2016	Powiat Aleksandrowski	3 422 145,48	2 527 382,30 EFRR 894 763,18 Środki własne	4c	1) Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 4 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych w budynku głównym ZS – 45,13058 ton CO ₂ /rok 3) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych w bibliotece ZS – 16,17102 ton CO ₂ /rok Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych w budynku warsztatu I ZS – 11,16681 ton CO ₂ /rok

								4) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych w budynku warsztatu II ZS – 6,6723 ton CO₂/rok 5) Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynku głównym ZS – 270 555 kWh/rok 6) Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w bibliotece ZS – 96 944 kWh/rok 7) Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynku warsztatu I ZS – 66 945 kWh/rok Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynku warsztatu II ZS – 40 000 kWh/rok
19.	Przebudowa obiektu na Centrum Dydaktyczne przy Zespole Szkół nr 1 w Aleksandrowie Kujawskim z przeznaczeniem na pracownię kształcenia praktycznego	Powiat Aleksandrowski	PG 3 PT 11	2016	Powiat Aleksandrowski	849 655,33	382 499,62 EFRR 467 155,71 Środki własne	10a 1) Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów – 60% 2) Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 36 osób 8) Liczba wspartych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – 1 szt.
20.	Adaptacja budynków Zespołu Szkół nr 2 w Aleksandrowie Kujawskim przy ulicy Sikorskiego 3 i przebudowa budynku (warsztaty II) w Aleksandrowie Kujawskim przy ul. Sikorskiego 2 na	Powiat Aleksandrowski	PG 3 PT 11	2016	Powiat Aleksandrowski	1 392 928,77	815 908,94 EFRR 577 019,83 Środki własne	10a 1) Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów – 60% 2) Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 70 osób 3) Liczba wspartych obiektów infrastruktury jednostek

	pracownie kształcenia praktycznego								organizacyjnych systemu oświaty – 2 szt.
--	---------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	---

Legenda:

PG – problem główny z Tab. 32

PS – problem szczegółowy z Tab. 32

PT – potencjał z Tab. 33

Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFS

Tabela 48. Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFS

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/ potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
1.	Wysoki poziom edukacji w Gminie Miejskiej Aleksandrów Kujawski	Miasto Aleksandrów Kujawski	PG 3 PS 3.3	2016 - 2018	Miasto Aleksandrów Kujawski	762 300,00	647 955,00 EFS 38 115,00 Środki własne 76 230,00 Środki krajowe	10i	PRODUKT 1. Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie - 40 2. Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie - 532 3. Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych -2 4. Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 2 REZULTAT 1. Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu - 426 2. Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po

									opuszczeniu programu - 37 3. Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych - 2 4. Liczba szkół i placówek, w których pracownicy przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2
2.	Środowiskowe Centrum opieki i rozwoju”	Miasto Aleksandrów Kujawski	PG 2 PS 2.3	2018-2020	Miasto Aleksandrów Kujawski	260 000,00	221 000,00 EFS 39 000,00 środki własne	9i	PRODUKT 1. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 15 2. Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem w programie - 2 REZULTAT 1. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu - 15 2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po

									opuszczeniu programu - 15 3. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 2 4. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 2
3.	Kompetencje kluczowe do przyszłości	Miasto Aleksandrów Kujawski	PG 3 PS 3.3	2020-2021	Miasto Aleksandrów Kujawski	302 085,73	256 772,87 EFS 30 208,57 wkład krajowy 15 104,29 wkład własny	10i	PRODUKT 1. Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie - 20 2. Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie - 300 3. Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych -2 4. Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe

									zostały doposażone w programie – 2 5.Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu - 20 REZULTAT 1. Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu - 200 2. Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu - 20 3. Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych - 2 4. Liczba szkół i placówek, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2 5.Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu- 20
4.	Żłobek „Bajeczka”	Gmina Ciechocinek	PG 2 PS 2.4	2020-2022	Gmina Ciechocinek	330 000,00	280 500,00 EFS 49 500,00 Środki własne	8iv	1. Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – 10 szt. 2. Liczba utworzonych miejsc opieki nad

									dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowanie ze środków EFS – 100%
5.	Aktywizacja zawodowa i społeczna oraz integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w mieście Aleksandrów Kujawski	Gmina Miejska Aleksandrów Kujawski	PG 2 PS 2.3	2020-2022	Miasto Aleksandrów Kujawski	675 000,00	573 750,00 EFS 101 250,00 Środki własne	9i	1. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskają kwalifikacje po opuszczeniu programu – 40 osób 2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 34 osób 3. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 6 osób 4. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 6 osób 5. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 50 osób 6. Liczba osób z niepełnosprawnościami

									objętych wsparciem w programie – 5osoba
6.	Aktywizacja społeczna i aktywna integracja osób starszych z terenu Gminy Aleksandrów Kujawski	Gmina Aleksandrów Kujawski	PG 2 PT8	2016 - 2018	Gmina Aleksandrów Kujawski	199 020,80	179 118,72 EFS,BP 19 902,08 Środki własne	9iv	1) Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu - 15 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie - os.30 3) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami asystenckimi i opiekuńczymi świadczonymi w społeczności lokalnej w programie – 30 os.
7.	Zapewnienie opieki dla dzieci w wieku do lat 3 w żłobku Bursztynek w Gminie Aleksandrów Kujawski	Gmina Aleksandrów Kujawski	PG 2 PS 2.4	2016 - 2018	Gmina Aleksandrów Kujawski	1 031 012,40	876 360,54 EFS 154 651,86 Środki własne	8iv	1) Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – 32 szt. 2) Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują po zakończeniu projektu – 32 szt. 3) Liczba osób pozostających bez pracy które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu-16 os. 4) Liczba osób które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z

									urodzeniem /wychowaniem dziecka po opuszczeniu programu – 16 os. 5) Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie zw. z urodzeniem /wychow. Dziecka lub otrzymały zatrudni., po opuszczeniu programu – 16 os. 6) Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu [osoby] – 16, 7) Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie [osoby] - 32
8.	„Mały Oksford” upowszechnienie edukacji przedszkolnej i zmniejszenie różnic w dostępie do wychowania poprzez dostosowanie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski	Stowarzyszenie Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej	PG 3 PT 10	2019 - 2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	2 904 763,60	2 469 049,06 EFS 435 714,54 Środki własne	10i	1) Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami-5 2) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 3 osób 3) Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej – 15 osób 4) Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 15 szt.

9.	Wspieranie rozwoju oddziałów przedszkolnych w Gminie Bądkowo	Gmina Bądkowo	PG 3 PT 10	2020-2021	Gmina Bądkowo	588 235,29	500 000,00 środki UE 88 235,29 wkład własny	10i	1) Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS – 15 miejsc – 100% 2) Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej – 15 osób 3) Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 15 szt.
10.	„Maluch Odkrywca” upowszechnienie edukacji przedszkolnej i zmniejszenie różnic w dostępie do wychowania przedszkolnego poprzez utworzenie przedszkola w Nieszawie	Gmina Nieszawa Stowarzyszenie Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej	PG 3 PT 10	2019-2020	Gmina Nieszawa	317 527,43	269 898,31 EFS 47 629,12 środki własne	10i	1) liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS – 30 miejsc – 100% 2) Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej – 30 osób 3) Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 30 szt.

11.	Nowoczesna edukacja kluczem do sukcesu	Gmina Bądkowo	PG 3 PS 3.3	2016 - 2018	Gmina Bądkowo	198 995,00	169 145,75 EFS 9 949,75 Środki własne 19 899,50 BP	10i	1) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 8 osób 2) Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 224 osób 3) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2 szt. 4) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2 szt. 5) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 10 osób 6) Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 280 osób 7) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2 szt.
12.	Rozwój oferty placówek wsparcia nad osobami starszymi	Gmina Bądkowo	PG 2 PT 8	2016 - 2018	Gmina Bądkowo	200 000,00	170 000,00 EFS 10 000,00 Środki własne 20 000,00 Środki krajowe	9iv	4) Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 10 szt.

									5) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym obuje tych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 110 osób
13.	Edukacja naszą drogą do sukcesu!	Gmina Ciechocinek	PG 3 PS 3.3	2016 - 2018	Gmina Ciechocinek	360 882,00	306 749,70 EFS 18 044,10 Środki własne 36 088,20 Inne środki	10i	1) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 36 osób 2) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 44 osoby 3) Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 140 osób 4) Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 140 osób 5) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie – 2 szt. 6) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2 szt. 7) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2 szt. 8) Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia

									z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 44 os. 9) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 36 osób 10) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2 szt.
14.	Ośrodek dziennego pobytu osób starszych	Gmina Ciechocinek	PG 2 PT 8	2016 - 2018	Gmina Ciechocinek	905 825,00	769 951,25 EFS 45 291,25 Środki krajowe 90 582,00 Środki własne	9iv	1) Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 1 szt. 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 250 osób
15.	Rozwój placówki wsparcia dziennego w Plebance	Gmina Aleksandrów Kujawski	PG 2 PS 2.3	2021- 2022	Gmina Aleksandrów Kujawski	344 175,00	292 548,75 EFS 17 208,75 Środki krajowe 34 417,50 Środki własne	9iv	1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – os.: 28 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami wspierania rodziny i pieczy zastępczej w programie – os. 28

									3) Liczba utworzonych w programie miejsc świadczenia usług wspierania rodziny i pieczy zastępczej istniejących po zakończeniu projektu – os.15 4) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących po opuszczeniu programu – os.10
16.	Kompetencje kluczowe mogą być coolowe	Lean Tech Robert Markowiak Partner projektu: Gmina Koneck	PG 3 PS 3.3	2017 - 2018	Gmina Koneck	148 900,00	126 565,00 EFS 7 445,00 Środki własne 14 890,00 Inne środki	10i	1) Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 50 osób, 2) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. 3) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. 4) Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 5 osób 5) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po

									opuszczeniu programu – 4 osoby 6) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 3 osoby 7) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 5 osób 8) Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 60 osób 9) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 1 szt. 10) Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie – 1 szt.
17.	Rozszerzenie działań usługowych skierowanych do osób niesamodzielnych	Gmina Koneck	PG 2 PT 8	2017 - 2018	Gmina Koneck	175 000,00	148 750,00 EFS 17 500,00 Środki własne 8 750,00 Środki krajowe	9iv	1) Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 1 szt. (1 opiekun osób niesamodzielnych) 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 50 osób
18.	Rozwój aktywnych form pomocy skierowanych do	Gmina Koneck	PG 2 PS 2.3	2017 -	Gmina Koneck	213 182,50	181 205,12 EFS	9i	1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub

	osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz działania na rzecz poprawy ich integracji ze środowiskiem			2018			31 977,38 Środki własne		wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 40 osób 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 23 osoby 3) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 10 osób 4) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 10 osób 5) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 65 osób 6) Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 15 osób
19.	Aktywni na rynku pracy	Gmina Nieszawa	PG 2 PS 2.3	2017 - 2018	Gmina Nieszawa	207 369,24	176 263,85 EFS 31 105,39 Środki własne	9i	1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 20 osób

									2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 17 osób 3) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 3 osoby 4) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 3 osoby 5) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 20 osób 6) Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 1 osoba
20.	Nauczanie przez eksperymentowanie w Zespole Szkół w Nieszawie	Gmina Nieszawa	PG 3 PS 3.3	2017 - 2018	Gmina Nieszawa	265 500,00	225 675,00 EFS 13 275,00 Środki własne 26 550,00 Środki krajowe	10i	Wskaźniki rezultatu (kluczowe): 1) Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu - 115 osób 2) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu -19 osób

								3) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych - 2 szt.; 4) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych - 2 szt. Wskaźniki rezultatu (specyficzne dla projektu – wskaźniki własne wnioskodawcy): 5) Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami, którzy podnieśli kompetencje po opuszczeniu programu - 27 osób; 6) Liczba uczniów z niepełnosprawnościami, którzy otrzymali wsparcie w ramach programu - 7 osób; 7) Liczba doposażonych pracowni do nauczania przedmiotów przyrodniczych w programie, które są wykorzystane do prowadzenia zajęć – 2 szt.; 8) Liczba doposażonych pracowni do nauczania matematyki w programie – 2 szt.; 9) Liczba uczniów, którzy uzyskali wsparcie w zakresie doradztwa edukacyjno-zawodowego w projekcie - 10 osób.
--	--	--	--	--	--	--	--	--

								Wskaźnikami produktu (kluczowe): 10) Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie - 127 osób; 11) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie -19 osób 12) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych - 2 szt.; 13) Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie - 2 szt. Wskaźniki produktu (specyficzne dla programu – określone w SzOOP): 14) Liczba uczniów zagrożonych przedwczesnym opuszczeniem systemu oświaty objętych wsparciem w programie - 27 osób; 15) Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i uczniów młodszych objętych pracą indywidualną - 7 osób. Wskaźniki produktu (specyficzne dla projektu – wskaźniki własne wnioskodawcy):
--	--	--	--	--	--	--	--	--

								16) Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi objętych wsparciem w programie - 31 osób; 17) Liczba uczniów z niepełno sprawnościami objętych wsparciem w programie - 7 osób; 18) Liczba doposażonych pracowni do nauczania Przedmiotów przyrodniczych w programie – 2 szt.; 19) Liczba doposażonych pracowni do nauczania matematyki w programie – 2 szt.; 20) Liczba uczniów objętych doradztwem edukacyjno zawodowym w projekcie – 2 szt.
21.	Rozwijanie kreatywności i pracy zespołowej wśród dzieci i młodzieży	Gmina Nieszawa	PG 3 PS 3.3	2016 - 2018	Gmina Nieszawa	105 000,00	89 250,00 EFS 5 250,00 Środki własne 10 500,00 Środki krajowe	10i 1) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 2 osoby 2) Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 42 osób 3) Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 2 szt. 4) Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 42 osoby, 5) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie

									do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2 szt. 6) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 2 osoby
22.	Kompleksowe wsparcie edukacyjne dla dzieci i młodzieży w Gminie Raciążek	Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku Partnerzy: Zespół Szkół w Raciążku, Stowarzyszenie Kulturalne „Serpentyna”, Gmina Raciążek	PG 3 PS 3.3	2016 - 2018	Gmina Raciążek	120 000,00	102 000,00 EFS 6 000,00 Środki własne 12 000,00 Budżet Państwa	10i	1) Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 48 osób 2) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2 szt. 3) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2 szt. 4) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 5 osób 5) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 5 osób 6) Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 48 osób 7) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2 szt.

									8) Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie – 2 szt. 9) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 5 osób 10) Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 3 osoby
23.	Dobry zawód to przyszłość	Powiat Aleksandrowski	PG 3 PS 3.3	2017 - 2018	Powiat Aleksandrowski	224 498,23	190 823,49 EFS 11 224,92 Środki własne 22 449,82 Inne środki	10i	Produkty: 1) Liczba nauczycieli objętych wsparciem - 2 osoby; 2) Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie - 91 osób ; 3) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych [szt.]: 2 szt.; 4) Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie - 2 szt.; 5) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych lub wyposażonych w ramach programu w sprzęt

								niezbędny do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz uczniami młodszymi - 1 szt.; 6) Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi i uczniów młodszych objętych pracą indywidualną - 36 osób ; 7)Liczba nauczycieli uczestniczących w kursach/studiach podyplomowych [osoby] - 2 osoby ; 8) Liczba uczniów, którzy uczestniczyli w zajęciach rozwijających kompetencje kluczowe w SPS w Aleksandrowie Kujawskim - 36 osób ; 9)Liczba uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych uczestniczących we wsparciu w zakresie indywidualizacji [osoby]- 9 osób ; 10) Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach matematyczno-przyrodniczych opartych na metodzie eksperymentu w LO w Ciechocinku [osoby]- 16 osób ; 11) Liczba uczniów, którzy
--	--	--	--	--	--	--	--	--

								uczestniczyli w zajęciach rozwijających kompetencje kluczowe w LO w Ciechocinku [osoby] - 55 osób; 12) Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach matematyczno-przyrodniczych opartych na metodzie eksperymentu w SPS w Aleksandrowie Kujawskim[osoby]- 8 osób Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych w LO w Ciechocinku - 1 szt.; 14) Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie w LO w Ciechocinku; 15) Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie w SPS w Aleksandrowie Kujawskim - 1 szt.; 16) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych w SPS w
--	--	--	--	--	--	--	--	--

									Aleksandrowie Kujawskim - 1szt.; Rezultaty: 1) Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu[osoby]: 73 osoby ; 2) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu:2 osoby .; 3) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych [szt.]:2 szt.; 4) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych [szt.]: 2 szt; 5) Liczba szkół i placówek systemu oświaty, które wykorzystują sprzęt niezbędny do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi - 1 szt.; 1)
24.	Dobry zawód to przyszłość – II edycja	Powiat Aleksandrowski	PG 3 PS 3.3	2019 - 2020	Powiat Aleksandrowski	693 421,05	589 407,89 EFS 34 671,05	10i	Wskaźniki (kluczowe) produktu

							Środki własne 69 342,11 inne	1) liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie 2 2) liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych lub umiejętności uniwersalnych w programie – 91 os., 3)liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych 2 szt, 4)Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie 2 szt, Wskaźniki rezultatu (kluczowe) 1)liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe lub umiejętności uniwersalne po opuszczeniu programu 73 os, 2)liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu 2 os, -liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych 2 szt, -liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych 2 szt,
--	--	--	--	--	--	--	---	---

								Wskaźniki produktu(specyficzne dla programu) - liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych lub doposażonych w ramach programu w sprzęt niezbędny do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz uczniami młodszymi 1 szt, -liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi i uczniów młodszych objętych pracą indywidualną 36 szt, Wskaźniki rezultatu(specyficzne dla programu) -liczba szkół i placówek systemu oświaty, które wykorzystują sprzęt niezbędny do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi 1 szt, Wskaźniki produktu (specyficzne dla projektu) -liczba nauczycieli uczestniczących w kursach/studiach podyplomowych 2 szt, -liczba uczniów, którzy uczestniczyli w zajęciach rozwijających kompetencje kluczowe w SPS w
--	--	--	--	--	--	--	--	--

								Aleksandrowie Kujawskim 36 os, -liczba uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych uczestniczących we wsparciu w zakresie indywidualizacji 4 os, -liczba uczniów uczestniczących w zajęciach matematyczno-przyrodniczych opartych na metodzie eksperymentu w LO w Ciechocinku 10 os. -liczba uczniów, którzy uczestniczyli w zajęciach rozwijających kompetencje kluczowe w LO w Ciechocinku 55 os, -liczba uczniów uczestniczących w zajęciach matematyczno-przyrodniczych opartych na metodzie eksperymentu w SPS w Aleksandrowie Kujawskim 8 os, -liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia do prowadzenia zajęć edukacyjnych w LO w Ciechocinku 1 szt, -liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie w SPS w Aleksandrowie Kujawski 1 szt, -liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały
--	--	--	--	--	--	--	--	--

									doposażone w programie w LO w Ciechocinku 1 szt, -liczba szkół i placówek sytemu oświaty wyposażonych w ramach TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych w SPS w Aleksandrowie Kujawskim 1 szt. 1)
25.	Szkoła zawodowa szansą na przyszłość	Powiat Aleksandrowski	PG 3 PT 11	2017 - 2019	Powiat Aleksandrowski	685 188,25	582 410,01 EFS 102 778,24 Środki własne	10iv	Produkt: 1)Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy - 60 osób 2) Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie - 15 osób ; 3) Liczba szkół i placówek Kształcenia zawodowego doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego - 4 sztuki 4) Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowe, którzy zostali objęci wsparciem w programie - 176 osób ;5) Liczba nauczycieli placówek kształcenia zawodowego oraz instruktorów

								praktycznej nauki zawodu, uczestniczących w praktykach i stażach u pracodawców - 3 osoby ; 6) Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach z zakresu ładu przestrzennego - 15 osoby Rezultat: 1) Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu [osoby]: 15 osób ; 2) Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS [szt.]: 4 szt.;3) Liczba uczniów, którzy podnieśli, nabyli lub uzupełnili umiejętności praktyczne po opuszczeniu programu - 60 osób ;4) Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego, którzy podnieśli, nabyli lub uzupełnili kompetencje zawodowe po opuszczeniu programu - 176 osób ; 5) Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach
--	--	--	--	--	--	--	--	---

									z zakresu ładu przestrzennego, którzy podnieśli kompetencje zawodowe [osoby]: 15 osób ;
26.	Szkoła zawodowa szansą na przyszłość – II etap	Powiat Aleksandrowski	PG 3 PT 11	2019 - 2020	Powiat Aleksandrowski	529 662,50	450 213,12 EFS 79 449,38 Środki własne	10iv	1) Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy - 60 osób 2) Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie - 2 osoby 3) Liczba szkół i placówek Kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego - 4 sztuki 4) Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki - 180 osób 5) Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po

									opuszczeniu programu - 2 osoby 6) Liczba szkół i placówek Kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS - 4 szt
27.	Szkoła zawodowa szansą na przyszłość – III etap	Powiat Aleksandrowski	PG 3 PT 11	2019 - 2020	Powiat Aleksandrowski	2 250 337,50	1 912 786,88 EFS 337 550,62 Wkład własny	10iv	1)Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy - 60 osób 2)Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie - 2 osoby 3)Liczba szkół i placówek Kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego - 4 sztuki 4)Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki - 180 osób 5)Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po

									opuszczeniu programu - 2 osoby 6)Liczba szkół i placówek Kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS - 4 szt
28.	Moja szansa na niezależność	PCPR	PG 2 PS 2.3	2018 - 2020	Powiat Aleksandrowski	472 000,00	401 200,00 EFS 70 800,00 środki własne	9i	1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 30 osób 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 30 osób 3) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 5 osób 4) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 30 osób 5) Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 30 osób 6) Liczba klientów instytucji pomocy społecznej, którzy ukończą szkolenie zawodowe – 25 osób

									7) Liczba klientów pomocy społecznej, którzy uzyskają wsparcie w ramach aktywizacji zawodowej – staże – 5 osób 8) Liczba klientów pomocy społecznej, którzy uzyskają wsparcie w ramach aktywizacji zawodowej – doradztwo zawodowe – 30 osób 9) Liczba klientów pomocy społecznej, którzy skorzystają z poradnictwa specjalistycznego – 30 osób 10) Liczba klientów pomocy społecznej, którzy skorzystają z treningów kompetencji i umiejętności społecznych – 30 osób 11) Liczba klientów pomocy społecznej, którzy zakończyli udział w projektach dotyczących aktywnej integracji – 30 osób 12) Liczba klientów pomocy społecznej, objętych kontraktami socjalnymi – 30 osób
29.	Rozwój placówki wsparcia dziennego w Gminie Waganiec- Etap I	Gmina Waganiec	PG 2 PS 2.3	2020 - 2021	Gmina Waganiec	596 470,59	507 000,00 EFS 89 470,59 Środki własne	9i	1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 42 osoby 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu

									programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 8 osób 3) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 50 osób 4) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 42 osoby 5) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 8 osób 6) Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 1 osoba
30.	Rozwój placówki wsparcia dziennego w Gminie Waganiec- Etap II	Gmina Waganiec	PG 2 PS 2.3	2022 - 2023	Gmina Waganiec	684 217,50	581 584,87 EFS 102 632,63 Środki własne	9i	1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 55 osób 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 12 osób 3) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub

									wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 67 osób 4) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 55 osób 5) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 6 osób 6) Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 1 osoba
31.	Nowoczesna i przyjazna szkoła miejscem wszechstronnego rozwoju	Lean Tech Roman Markowiak Partner projektu: Gmina Waganiec	PG 3 PS 3.2 PS 3.3	2016 - 2018	Gmina Waganiec	799 996,24	679 976,62 EFS 40 020,00 Środki własne 79 999,62 Środki krajowe	10i	1. Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu (osoby) wartość bazowa 0, wartość docelowa K 17 M 3, ogółem 20. 2. Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu (osoby) wartość bazowa 0, wartość docelowa K-176, M-144, ogółem 320. 3. Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych (szt.) wartość bazowa 0, wartość docelowa 2 4. Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe

								wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych (szt.) wartość bazowa 0, wartość docelowa 2. Wskaźniki rezultatu (specyficzne dla programu - określone w SzOOP). 1. Liczba szkół i placówek systemu oświaty, które wykorzystują sprzęt niezbędny do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami wartość bazowa - 0, wartość docelowa - 2. 2. Liczba nauczycieli, którzy uzyskali/podnieśli kwalifikacje w zakresie doradztwa zawodowego 0. 1. Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie (osoby) K -176 M-144 Ogółem 320. 2. Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie (osoby) K-17 M-3 Ogółem 20. 3. Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie (osoby) K-17 M-3 Ogółem 20. 4. Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych (szt) 2. 5. Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe
--	--	--	--	--	--	--	--	---

								zostały doposażone w programie (szt) 2. Wskaźniki produktu (specyficzne dla programu - określone w SzOOP). 1. Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych lub doposażonych w ramach programu w sprzęt niezbędny do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz uczniami młodszymi- 2. 2. Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie uzyskiwania/podnoszenia kwalifikacji w zakresie doradztwa zawodowego - 0. 3. Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i uczniów młodszych objętych pracą indywidualną K-138, M-122, ogółem 260. 4. Liczba uczniów zagrożonych przedwczesnym opuszczeniem systemu oświaty objętych wsparciem w programie K-76, M-68, ogółem 144.
32.	Pomagam sobie – pomagam innym	GOPS w Zakrzewie	PG 2 PS 2.3	2017 -2019	Gmina Zakrzewo	100 000,00	85 000,00 EFS 10 000,00 Środki własne 5000,00 Środki krajowe	9iv 1) Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 3 szt. (3 opiekunów osób niesamodzielnych) 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym

									objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 15 osób
33.	Aktywny Klub Seniora!	Gmina Zakrzewo	PG 2 PS 2.3	2018-2020	Gmina Zakrzewo	240 800,00	204 680,00 EFS 12 040,00 środki krajowe 24 080,00 Środki własne	9iv	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie- 60 osób
34.	Aktywny Klub Seniora!- II Edycja	Gmina Zakrzewo	PG 2 PS 2.3	2021-2023	Gmina Zakrzewo	134 200,00	114 070,00 EFS 6 710,00 Środki krajowe 13 420,00 Środki własne	9iv	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 35 osób Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 10 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie- 60 osób
35.	Sukces w Twoich rękach	Gmina Zakrzewo	PG 3 PS 3.3	2017 - 2018	Gmina Zakrzewo	387 700,00	329 545,00 EFS 19 385,00 Środki własne	10i	1) Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji

							38 770,00 Inne środki		kluczowych w programie – 160 osób 2) Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie – 3 szt. 4) Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 140 osób 5) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 3 szt. 6) Liczba szkół i placówek oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 3 szt.
--	--	--	--	--	--	--	--------------------------	--	--

Legenda:

PG – problem główny z Tab. 32

PS – problem szczegółowy z Tab. 32

PT – potencjał z Tab. 33

Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFRR²⁹

Tabela 49. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFRR

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/ potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI
1.	Modernizacja oświetlenia drogowego na terenie miasta Aleksandrowa Kujawskiego	Miasto Aleksandrów Kujawski	PG 5 PS 5.7	2017-2020	Miasto Aleksandrów Kujawski	1 500 000,00	1 275 000,00 EFRR 225 000,00 Środki własne	4e
2.	Modernizacja centrum przesiadkowego Dworzec Kolejowy – PKS – TAXI – ścieżka rowerowa	Miasto Aleksandrów Kujawski	PG 5 PS 5.8	2015-2017	Miasto Aleksandrów Kujawski	3 000 000,00	2 550 000,00 EFRR 450 000,00 Środki własne	4e
3.	Renowacja drogi procesyjnej wokół kościoła oraz schodów	Parafia Narodzenia NMP w Ostrowąsie	PG 4 PS 4.1	2015-2017	Ostrowąs	300 000,00	255 000,00 EFRR 45 000,00 Środki własne	6c
4.	Budowa ścieżek rowerowych II etap	Związek Gmin Ziemi Kujawskiej	PG 5 PS 5.2	2019-2020	Aleksandrów Kujawski (w.) Gmina Koneck Gmina Zakrzewo Gmina Waganiec Gmina Raciążek	20 211 250,00	17 179 562,50 EFRR 3 031 687,50 Środki własne	4e
5.	Renowacja, konserwacja i doposażenie kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Otłoczynie wraz z zagospodarowaniem otoczenia wokół kościoła	Parafia Najświętszego Serca Pana Jezusa w Otłoczynie	PG 4 PS 4.1	2016-2020	Otłoczyn	1 000 000,00	850 000,00 EFRR 150 000,00 Środki własne	6c
6.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w gospodarstwach indywidualnych	Gmina Bądkowo	PG 5 PS 5.3	2015-2020	Gmina Bądkowo	3 000 000,00	2 550 000,00 EFRR 450 000,00 Środki własne	6b

²⁹ Tworząc listę rezerwową projektów nie stworzono ich rankingu. Projekty zostały ustawione alfabetycznie nazwami gmin, na obszarze których będą realizowane. Na końcu zamieszczono projekty zgłoszone przez Starostwo Powiatowe lub jednostki mu podległe.

7.	Modernizacja Gminnego Ośrodka Kultury w Bądkowie	Gmina Bądkowo	PG 4 PS 4.2	2015-2017	Gmina Bądkowo	1 000 000,00	850 000,00 EFRR 150 000,00 Środki własne	6c
8.	Remont konserwatorski, ścian kościoła parafialnego /część gotycka/ p.w. św. Mateusza Ap. w Bądkowie	Parafia Rzymsko-katolicka p.w. św. Mateusza Ap. w Bądkowie	PG 4 PS 4.1	2015	Bądkowo	257 649,85	219 002,37 EFRR 38 647,48 Środki własne	6c
9.	Modernizacja energetyczna budynków publicznych Szkoła Podstawowa nr 1 Gimnazjum	Gmina Ciechocinek	PG 5 PS 5.6	2017-2018	Gmina Ciechocinek	250 000,00	212 500,00 EFRR 37 500,00 Środki własne	4c
10.	Modernizacja energetyczna budynków publicznych Przedszkole nr 2 Przedszkole nr 1	Gmina Ciechocinek	PG 5 PS 5.6	2017-2018	Gmina Ciechocinek	250 000,00	212 500,00 EFRR 37 500,00 Środki własne	4c
11.	Adaptacja budynku miejskiej biblioteki publicznej w Nieszawie szansą na rozwój gminnych zasobów kultury	Gmina Nieszawa	PG 4 PS 4.2	2015-2016	Gmina Nieszawa	150 000,00	127 500,00 EFRR 22 500,00 środki własne	6c
12.	Rewitalizacja otoczenia oraz budynku wraz z wyposażeniem Kościoła Wszystkich Świętych i Św. Hieronima w Raciążku	Gmina Raciążek	PG 4 PS 4.1	2016-2018	Gmina Raciążek	1 200 000,00	1 020 000,00 EFRR 180 000,00 Środki własne	6c
13.	Konserwacja oraz odrestaurowanie ruin zamku wraz z zagospodarowaniem otoczenia zamku	Gmina Raciążek	PG 4 PS 4.1	2016 - 2018	Gmina Raciążek	1 434 000,00	1 218 900,00 EFRR 215 100,00 Środki własne	6c
14.	Budowa, rozbudowa, remont Gminnej Biblioteki Publicznej w Raciążku wraz z wyposażeniem	Gmina Raciążek	PG 4 PS 4.1	2016-2018	Gmina Raciążek	900 000,00	765 000,00 EFRR 135 000,00 Środki własne	6c
15.	Modernizacja Gminnej Biblioteki Publicznej w Wagańcu	Gmina Waganiec	PG 4 PS 4.1	2015-2018	Gmina Waganiec	300 000,00	255 000,00 EFRR 45 000,00 Środki własne	6c
16.	Adaptacja i rozbudowa istniejących budynków w celu utworzenia Gminnego Centrum Kultury w Wagańcu	Gmina Waganiec	PG 4 PS 4.2	2015-2018	Gmina Waganiec	5 000 000,00	4 250 000,00 EFRR 750 000,00	6c

17.	Modernizacja istniejącej sieci oświetlenia drogowego na terenie Gminy Waganiec	Gmina Waganiec	PG 5 PS 5.7	2015-2018	Gmina Waganiec	470 588,24	Środki własne 400 000,00 EFRR 70 588,24 Środki własne	4e
18.	Przedszkole XXI wieku	Gmina Waganiec	PT 10	2015-2018	Gmina Waganiec	140 000,00	119 000,00 EFRR 21 000,00 Środki własne	10a
19.	Odrestaurowanie zabytkowego budynku dworca kolejowego w Wagańcu (wraz z przyległym placem) i adaptacja na Centrum Kultury	Gmina Waganiec	PG 4 PS 4.1	2015-2018	Gmina Waganiec	5 000 000,00	4 250 000,00 EFRR 750 000,00 Środki własne	6c
20.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Waganiec	Gmina Waganiec	PG 5 PS 5.6	2015-2018	Gmina Waganiec	641 095,76	544 931,40 EFRR 96 164,36 Środki własne	4c
21.	Remont zabytkowego dworku w Zakrzewie	Gmina Zakrzewo	PG 4 PS 4.1	2017-2018	Gmina Zakrzewo	2 000 000,00	1 700 000,00 EFRR 300 000,00 Środki własne	6c
22.	Termomodernizacja Domu Pomocy Społecznej w Zakrzewie	DPS Zakrzewo	PG 5 PS 5.6	2015-2017	Powiat Aleksandrowski	3 000 000,00	2 550 000,00 EFRR 450 000,00 Środki własne	4c
23.	Adaptacja budynków Zespołu Szkół nr 1 w Aleksandrowie Kujawskim na pracownię kształcenia zawodowego i ośrodki egzaminacyjne na potrzeby kształcenia młodzieży i dorosłych	Powiat Aleksandrowski	PG 3 PT 11	2017-2018	Aleksandrów Kujawski	1 726 000,00	1 467 100,00 EFRR 258 900,00 Środki własne	10a
24.	Termomodernizacja kompleksu budynków ZS nr 1 w Aleksandrowie Kujawskim	Powiat Aleksandrowski	PG 5 PS 5.6	2016-2020	Aleksandrów Kujawski	4 000 000,00	3 400 000,00 EFRR 600 000,00 Środki własne	10a
25.	Poprawa efektywności energetycznej zakładu	Samodzielny Publiczny Zakład Leczniczo-Opiekuńczy w Raciążku	PG 5 PS 5.6	2015-2020	Gmina Raciążek	1 220 000,00	1 037 000,00 EFRR 183 000,00 Środki własne	4c

26.	Termomodernizacja budynków Powiatowego Szpitala w Aleksandrowie Kujawskim i wymiana źródła ciepła	Powiatowy Szpital w Aleksandrowie Kujawskim	PG 5 PS 5.6	2016-2017	Aleksandrów Kujawski	15 000 000,00	12 750 000,00 EFRR 2 250 000,00 Środki własne	4c
27.	Remont, modernizacja i wyposażenie Gminnego Ośrodka Kultury w Raciążku	Gmina Raciążek	PG 4 PS 4.2	2017-2019	Gmina Raciążek	1 434 000,00	1 218 900,00 EFRR 215 100,00 Środki własne	6c

Legenda:

PG – problem główny z Tab. 32

PS – problem szczegółowy z Tab. 32

PT – potencjał z Tab. 33

Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFS³⁰

Tabela 50. Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFS

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI
1.	Zakup wyposażenia do placówek oświaty z terenu Gminy Wiejskiej Aleksandrów Kujawski i zorganizowanie szkoleń dla kadry pracowników oraz uczniów	Gmina Aleksandrów Kujawski	PG 3 PS 3.3	2016	Gmina Aleksandrów Kujawski	3 279 922,20	2 787 933,87 EFS 491 988,33 Środki własne	10i
2.	Rozwój oferty placówek wsparcia nad osobami starszymi	Gmina Aleksandrów Kujawski	PT 8	2016-2018	Gmina Aleksandrów Kujawski	800 000,00	680 000,00 EFS 120 000,00 Środki własne	9iv
3.	Droga do pracy	Samodzielny Publiczny Zakład Leczniczo-Opiekuńczy w Raciążku	PG 2 PS 2.3	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	500 000,00	425 000,00 EFS 75 000,00 Środki własne	9i
4.	Zostańmy razem	Samodzielny Publiczny Zakład Leczniczo-Opiekuńczy w Raciążku	PT 8	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	108 000,00	91 800,00 EFS 16 200,00 Środki własne	9iv
5.	Centrum nauki i biznesu (kształtowanie kompetencji kluczowych młodzieży + staże zawodowe)	Gmina Waganiec	PG 3 PS 3.1 PS 3.2 PS 3.3	2016-2018	Gmina Waganiec	700 000,00	595 000,00 EFS 105 000,00 Środki własne	10i
6.	Mobilne centrum opiekuńczo – rehabilitacyjne (w terenie i wyjazdowe)	Gmina Waganiec	PT 8	2016-2018	Gmina Waganiec	500 000,00	425 000,00 EFS 75 000,00 Środki własne	9iv

³⁰ Tworząc listę rezerwową projektów nie stworzono ich rankingu. Projekty zostały ustawione alfabetycznie nazwami gmin, na obszarze których będą realizowane. Na końcu zamieszczono projekty zgłoszone przez Starostwo Powiatowe lub jednostki mu podległe.

7.	Centrum szkoleniowe nauki i przedsiębiorczości (szkolenia, kursy zawodowe, staże pracownicze dla bezrobotnych)	Gmina Waganiec	PG 2 PS 2.3	2016-2018	Gmina Waganiec	500 000,00	425 000,00 EFS 75 000,00 Środki własne	9i
8.	Szkoła szans na dalszy czas – edukacja drogą do sukcesu	Gmina Waganiec	PG 3 PS 3.2 PS 3.3	2016 - 2018	Gmina Waganiec	732 500,00	622 625,00 EFS 36 625,00 Środki własne 73 250,00 Środki krajowe	10i
9	Senior na start- dom dziennego pobytu osób starszych	Gmina Waganiec	PT 8	2016-2018	Gmina Waganiec	180 000,00	153 000,00 EFS 18 000,00 Środki własne 9000,00 Środki krajowe	9iv

Legenda:

PG – problem główny z Tab. 32

PS – problem szczegółowy z Tab. 32

PT – potencjał z Tab. 33

Lista projektów komplementarnych

Tabela 51. Lista projektów komplementarnych

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)
1.	Budowa i modernizacja dróg miejskich wraz z budową i przebudową chodników	Miasto Aleksandrów Kujawski	2017-2020	Miasto Aleksandrów Kujawski	7 500 000,00
2.	Budowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej	Miasto Aleksandrów Kujawski	2017-2020	Miasto Aleksandrów Kujawski	5 500 000,00
3.	Budowa i rozbudowa miejsc parkingowych na terenie miasta Aleksandrowa Kujawskiego	Miasto Aleksandrów Kujawski	2017-2018	Miasto Aleksandrów Kujawski	850 000,00
4.	Modernizacja parku miejskiego przy Miejskim Centrum Kultury oraz Placu 3-go Maja	Miasto Aleksandrów Kujawski	2017-2018	Miasto Aleksandrów Kujawski	2 850 000,00
5.	Budowa obwodnicy miasta Aleksandrowa Kujawskiego	Miasto Aleksandrów Kujawski	2017-2020	Miasto Aleksandrów Kujawski	5 000 000,00
6.	Rozwój odnawialnych źródeł energii poprzez fotowoltaikę, kolektory słoneczne i pompy ciepła	Miasto Aleksandrów Kujawski	2017-2018	Miasto Aleksandrów Kujawski	1 700 000,00
7.	Budowa i modernizacja placów zabaw dla dzieci na terenie miasta Aleksandrowa Kujawskiego	Miasto Aleksandrów Kujawski	2017-2018	Miasto Aleksandrów Kujawski	650 000,00
8.	Modernizacja kładek dla pieszych nad torami kolejowymi na terenie miasta Aleksandrowa Kujawskiego	Miasto Aleksandrów Kujawski	2017-2019	Miasto Aleksandrów Kujawski	2 800 000,00
9.	Dorośli bliżej Europy z nauką języków obcych	Miasto Aleksandrów Kujawski	2016-2019	Miasto Aleksandrów Kujawski	500 000,00
10.	Modernizacja i rozbudowa ścieżki edukacyjno – przyrodniczej „Świerczyna”	Miasto Aleksandrów Kujawski	2018-2020	Miasto Aleksandrów Kujawski	1 850 000,00
11.	Środowiskowe Centrum Opieki i Rozwoju	Miasto Aleksandrów Kujawski	2018-2020	Miasto Aleksandrów Kujawski	806 458,82
12.	Akademia Twórczości Aleksandrów Kujawski im. Edwarda Stachury	Miasto Aleksandrów Kujawski	2017-2020	Miasto Aleksandrów Kujawski	352 941,18
13.	Rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów oraz podniesienie kompetencji nauczycieli w Gminie Aleksandrów Kujawski	Gmina Aleksandrów Kujawski	2018-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	750 000,00
14.	Organizacja przedsięwzięć integrujących i aktywizujących lokalną społeczność z Gminy Aleksandrów Kujawski	Gmina Aleksandrów Kujawski	2018-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	200 000,00
15.	Bezpieczna Gmina – organizacja spotkań, warsztatów, prowadzenie zajęć	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	100 000,00
16.	Rozwój agroturystyki, rozwiązań informacyjnych oraz usług turystycznych	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	120 000,00
17.	Rowerem przez Gminę Aleksandrów Kujawski - odnowienie znaków turystycznych i znaków szlaków	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2018	Gmina Aleksandrów Kujawski	5 000 000,00

	rowerowych na terenie gminy połączone z wydaniem folderu informacyjnego i utworzeniem strony internetowej				
18.	Świetlice wiejskie ośrodkami kultury na wsi	Gmina Aleksandrów Kujawski	2018	Gmina Aleksandrów Kujawski	200 000,00
19.	Szkola dla dzieci niepełnosprawnych, ośrodek całodobowy	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2018	ORSG	6 000 000,00
20.	Stworzenie spółdzielni socjalnej	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016	Gmina Aleksandrów Kujawski	500 000,00
21.	Zmniejszenie bezrobocia na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski poprzez stworzenie miejsc pracy w Specjalnym Obszarze Gospodarczym Ośno (SOGO)	Gmina Aleksandrów Kujawski, miasto Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek	2018-2020	Ośno	50 000 000,00
22.	Jezioro integruje – dalsze zagospodarowanie jeziora wraz z otoczeniem w miejscowości Ostrowąs	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016	Ostrowąs	100 000,00
23.	Album Gminny	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2018	Gmina Aleksandrów Kujawski	98 000,00
24.	Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Doznających Przemocy w Rodzinie oraz Ośrodek Korekcyjno – Edukacyjny dla Osób Stosujących Przemoc w Rodzinie	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2018	Gmina Aleksandrów Kujawski	4 000 000,00
25.	Odpocznijmy razem - kształtowanie obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb mieszkańców	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016	Gmina Aleksandrów Kujawski	500 000,00
26.	Budowa, rozbudowa i modernizacja dróg na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016	Gmina Aleksandrów Kujawski	70 000 000,00
27.	Kompleks mieszkań socjalnych	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	2 000 000,00
28.	Kontynuacja budowy sieci kanalizacji sanitarnej w gminie Aleksandrów Kujawski	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	27 000 000,00
29.	E. Stachura – dom i muzeum	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2020	Łazieniec	1 900 000,00
30.	Adaptacja/budowa budynku na potrzeby inkubatora organizacji społecznych	Gmina Aleksandrów Kujawski	2018-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	600 000,00
31.	Oznaczenie turystyczne	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	80 000,00
32.	Wznowienie połączenia kolejowego pomiędzy Gminą Miejską Aleksandrów Kujawski a Gminą Miejską Ciechocinek	Gmina Aleksandrów Kujawski, miasto Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek	2018	Gmina Aleksandrów Kujawski, miasto Aleksandrów Kujawski, Ciechocinek	4 900 000,00
33.	Kultywowanie tradycji poprzez zakup stroju ludowego dla Kół Gospodyń Wiejskich	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016	Gmina Aleksandrów Kujawski	200 000,00
34.	Turystyka – spływ-a Tażyną	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski/	350 000,00
35.	Folk inaczej	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	380 000,00
36.	Biblioteka multimedialna	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016	Gmina Aleksandrów Kujawski	39 000,00
37.	E. Stachura – Ogólnopolskie Spotkania Poetów „Biała Lokomotywa”	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	70 000,00
38.	Album kulinarny 3d – Kujawy inaczej	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2018	Gmina Aleksandrów Kujawski	75 000,00
39.	Dom Pomocy Społecznej	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	6 000 000,00

40.	WiFi w gminie Aleksandrów Kujawski	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	180 000,00
41.	Dzienny dom pobytu dla osób starszych	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	1 000 000,00
42.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Aleksandrów Kujawski	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2020	Gmina Aleksandrów Kujawski	10 000 000,00
43.	Rozwój odnawialnych źródeł energii poprzez fotowoltaikę, kolektory słoneczne i pompy ciepła	Gmina Aleksandrów Kujawski	2016-2018	Gmina Aleksandrów Kujawski	400 000,00
44.	Budowa boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Szkolno – Przedszkolnym w Bądkowie	Gmina Bądkowo	2015-2016	Bądkowo	1 000 000,00
45.	Stworzenie kompleksu rekreacyjno-wypoczynkowego w parku w Bądkowie	Gmina Bądkowo	2015-2018	Bądkowo	1 000 000,00
46.	Modernizacja obiektu Gminnego Klubu Sportowego PIAST	Gmina Bądkowo	2015-2018	Gmina Bądkowo	1 000 000,00
47.	Adaptacja budynku bylej szkoły podstawowej w Łówkowicach na inkubator przedsiębiorczości	Gmina Bądkowo	2017-2020	Łówkowice	5 000 000,00
48.	Adaptacja budynku bylej szkoły podstawowej w Toporzyszczewie Starym na ośrodek opiekuńczo rehabilitacyjny dla osób starszych	Gmina Bądkowo	2017-2020	Toporzyszczewo Stare	900 000,00
49.	Adaptacja budynku bylej szkoły podstawowej w Wysocinie na centrum szkoleniowo - rekreacyjne	Gmina Bądkowo	2017-2020	Wysocin	1 000 000,00
50.	Stworzenie Spółdzielni socjalnej	Gmina Bądkowo	2016-2018	Gmina Bądkowo	500 000,00
51.	Budowa ścieżki edukacji ekologicznej w obszarach parkowych	Gmina Ciechocinek	2017-2018	Gmina Ciechocinek	200 000,00
52.	Budowa miejsca interaktywnego wypoczynku i edukacji ekologicznej	Gmina Ciechocinek	2017-2019	Gmina Ciechocinek	7 000 000,00
53.	Rewitalizacja zespołów dworsko-parkowych w miejscowościach Koneck i Straszewo	Gmina Koneck	2018-2020	Gmina Koneck	2 000 000,00
54.	Inwestycja w zakresie kształcenia ekologicznego poprzez budowę ośrodka „Zielonej Szkoły”	Gmina Koneck	2016-2020	Gmina Koneck	5 000 000,00
55.	Remont i przebudowa Stacji Uzdatniania Wody w Konecku	Gmina Koneck	2015-2018	Gmina Koneck	1 500 000,00
56.	Wprowadzenie dziennika elektronicznego w szkole podstawowej i gimnazjum	Gmina Koneck	2016	Gmina Koneck	30 000,00
57.	Przebudowa nawierzchni drogi gminnej nr 160421C Święte – Żołnowo -Kajetanowo	Gmina Koneck	2019	Gmina Koneck	3 198 000,00
58.	Przebudowa nawierzchni drogi gminnej nr 160401C Straszewo-Chlewiska	Gmina Koneck	2018	Gmina Koneck	3 690 000,00
59.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2618C Spoczynek-Zbrachlin i chodnika w miejscowości Święte	Gmina Koneck, Powiat Aleksandrowski	2018	Gmina Koneck	246 000,00

60.	Zakup urządzenia do ciśnieniowego czyszczenia kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Koneck	Gmina Koneck	2016-2017	Gmina Koneck	40 000,00
61.	Zagospodarowanie terenu poprzez urządzenie placu sportowo-rekreacyjnego wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną, położonych w Konecku, gmina Koneck – II i III etap	Gmina Koneck	2015-2017	Gmina Koneck	642 151,59
62.	Przebudowa nawierzchni drogi gminnej nr 160412C Kruszynek – Kolonia Kruszynek	Gmina Koneck	2016	Gmina Koneck	650 000,00
63.	Budowa 100 przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Koneck	Gmina Koneck	2016-2019	Gmina Koneck	1 500 000,00
64.	Ochrona i promocja zdrowia	Gmina Koneck	2015-2020	Gmina Koneck	10 000,00
65.	Przebudowa nawierzchni drogi powiatowej nr 2608C Konradowo – Siniarzewo i chodnika w miejscowości Koneck	Gmina Koneck, Powiat Aleksandrowski	2018	Gmina Koneck	123 000,00
66.	Przebudowa nawierzchni drogi gminnej nr 160407C Brzeźno-Turzynek	Gmina Koneck	2017	Gmina Koneck	861 000,00
67.	Przebudowa nawierzchni drogi gminnej nr 160415C Święte-Jeziorno-Kruszynek	Gmina Koneck	2016	Gmina Koneck	500 000,00
68.	Przebudowa nawierzchni drogi gminnej nr 160403C Zazdromin-Straszewo-Chlewiska	Gmina Koneck	2016	Gmina Koneck	500 000,00
69.	Przebudowa nawierzchni drogi gminnej na terenie działek nr 455 i 456/3 centrum wsi Straszewo	Gmina Koneck	2016	Gmina Koneck	246 000,00
70.	Doposażenie orkiestry dętej w Konecku poprzez zakup instrumentów muzycznych, mundurów galowych oraz pozostałych akcesoriów	Gmina Koneck	2016-2017	Gmina Koneck	75 000,00
71.	Zakup i montaż nowoczesnych witaczy przy wjazdach do gminy Koneck	Gmina Koneck	2016	Gmina Koneck	200 000,00
72.	Cykliczna organizacja turniejów solectw z terenu gminy Koneck	Gmina Koneck	2016-2020	Gmina Koneck	200 000,00
73.	Organizacja czasu wolnego dla dzieci i młodzieży	Gmina Koneck	2016-2020	Gmina Koneck	100 000,00
74.	Dostęp do usług specjalistycznych w Nieszawie	Gmina Nieszawa	2016-2018	Gmina Nieszawa	120 000,00
75.	Przebudowa oczyszczalni ścieków i modernizacja sieci kanalizacyjnej	Gmina Nieszawa	2016-2018	Gmina Nieszawa	6 000 000,00
76.	Skansen Wisły w Nieszawie	Kujawskie Stowarzyszenie Gospodarcze	2017-2020	Gmina Nieszawa	7 900 000,00
77.	Budowa, rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Raciążku	Gmina Raciążek	2015-2020	Gmina Raciążek	1 500 000,00
78.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Raciążek	Gmina Raciążek	2016-2020	Gmina Raciążek	400 000,00

79.	Modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Raciążek wraz z rozbudową sieci wodociągowej w miejscowości Podole - Siarzewo	Gmina Raciążek	2016-2020	Gmina Raciążek	700 000,00
80.	Budowa kanalizacji sanitarnej zlewnia Podole – Siarzewo etap I	Gmina Raciążek	2015-2020	Gmina Raciążek	1 000 000,00
81.	Rewitalizacja starej części miejscowości Raciążek	Gmina Raciążek	2016-2020	Gmina Raciążek	2 000 000,00
82.	Przebudowa, remont drogi gminnej nr 160307C w miejscowości Niestuszewo-Podzamcze	Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	1 200 000,00
83.	Budowa, przebudowa drogi gminnej nr 160310C w miejscowości Dąbrówka - Turzynek	Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	1 000 000,00
84.	Budowa drogi gminnej nr 160306C w miejscowości Podole – Siarzewo	Gmina Raciążek	2016-2020	Gmina Raciążek	1 800 000,00
85.	Budowa, przebudowa drogi gminnej nr 160303C w miejscowości Raciążek, podzamcze, Podole	Gmina Raciążek	2016-2020	Gmina Raciążek	1 000 000,00
86.	Budowa i modernizacja ulic miejscowości Raciążek wraz z budową i przebudową chodników	Gmina Raciążek	2016-2020	Gmina Raciążek	2 000 000,00
87.	Budowa drogi gminnej nr 160311C w miejscowości Turzynek-Brzeźno	Gmina Raciążek	2018-2020	Gmina Raciążek	1 200 000,00
88.	Rozwój odnawialnych źródeł energii poprzez fotowoltaikę, kolektory słoneczne i pompy ciepła	Gmina Raciążek	2018-2020	Gmina Raciążek	500 000,00
89.	Budowa i modernizacja placów zabaw na terenie gminy Raciążek	Gmina Raciążek	2016-2020	Gmina Raciążek	200 000,00
90.	Zagospodarowanie Jaru przy ulicy Zamkowej w Raciążku wraz z przebudową kolektora kanalizacji deszczowej	Gmina Raciążek	2016-2020	Gmina Raciążek	600 000,00
91.	Budowa boiska wielofunkcyjnego w msc. Raciążek	Gmina Raciążek	2017-2020	Gmina Raciążek	800 000,00
92.	Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie gminy Raciążek	Gmina Raciążek	2016-2020	Gmina Raciążek	600 000,00
93.	Wyposażenie Gminnego Ośrodka Kultury w Raciążku - zakup sceny	Gmina Raciążek	2017-2020	Gmina Raciążek	200 000,00
94.	Wydanie albumu „Gmina Raciążek – cztery pory roku”	Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	80 000,00
95.	Wznowienie monografii „Raciążek wczoraj i dziś”	Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	70 000,00
96.	Promocja turystyczna Raciążka – wydanie folderów, widokówek, gadżetów promocyjnych	Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	100 000,00
97.	Oznaczenia turystyczne	Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	60 000,00
98.	Zakup i montaż witaczy, tablic informacyjnych	Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	70 000,00
99.	Zakup strojów i instrumentów muzycznych i pozostałych akcesoriów dla orkiestry dętej i zespołu mażoletek	Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	170 000,00
100.	Urządzenie miejsc rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców gminy	Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	500 000,00
101.	Ochrona i promocja zdrowia	Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	20 000,00

102.	Szkolenia dla rolników i osób zajmujących się agroturystyką	Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	50 000,00
103.	Stworzenie spółdzielni socjalnej	Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	520 000,00
104.	Zakup urządzenia do ciśnieniowego oczyszczania kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Raciążek	Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	40 000,00
105.	Kompleks mieszkań socjalnych	Gmina Raciążek	2016-2020	Gmina Raciążek	2 000 000,00
106.	Budowa świetlic wiejskich w Gminie Raciążek	Gmina Raciążek	2016-2020	Gmina Raciążek	300 000,00
107.	Rozbudowa, adaptacja i częściowa rekonstrukcja ruin zamku biskupów Włocławskich	Gmina Raciążek	2016-2020	Gmina Raciążek	8 000 000,00
108.	Rozbudowa, modernizacja i wyposażenie Gminnego Ośrodka Kultury w Raciążku	Gmina Raciążek, Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku	2016-2018	Gmina Raciążek	500 000,00
109.	Kultywowanie tradycji poprzez zakup elementów strojów ludowych dla Klubu Seniora „Raj”	Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku, Stowarzyszenie Kulturalne „Serpentyna”	2016-2018	Gmina Raciążek	40 000,00
110.	Kultywowanie dziedzictwa kulinarnego regionu – promocja Kaczyny, poprzez organizowanie przedsięwzięć kulturalnych, wydawnictwa, zakup sprzętu	Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku, Stowarzyszenie Kulturalne „Serpentyna”	2016-2020	Gmina Raciążek	100 000,00
111.	Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży	Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku, Stowarzyszenie Kulturalne „Serpentyna”	2016-2020	Gmina Raciążek	50 000,00
112.	Artystyczne Spotkania Zamkowe	Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku, Stowarzyszenie Kulturalne „Serpentyna”	2016-2020	Gmina Raciążek	100 000,00
113.	Dni Raciążka – Dni Młodości	Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku, Stowarzyszenie Kulturalne „Serpentyna”	2016-2020	Gmina Raciążek	150 000,00
114.	Ogólnopolski Turniej Tańca Nowoczesnego	Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku, Stowarzyszenie Kulturalne „Serpentyna”	2016-2020	Gmina Raciążek	75 000,00
115.	Wojewódzki Konkurs Plastyczny dla Dzieci „Gdybym był malarzem”	Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku, Stowarzyszenie Kulturalne „Serpentyna”	2016-2020	Gmina Raciążek	30 000,00
116.	Wojewódzki Przegląd Dorobku Klubów Seniora	Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku, Stowarzyszenie Kulturalne „Serpentyna”	2016-2020	Gmina Raciążek	50 000,00
117.	Aktywni 60 plus	Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku, Stowarzyszenie Kulturalne „Serpentyna”	2016-2020	Gmina Raciążek	100 000,00

118.	Festiwal Rock Hilll	Ochotnicza Straż Pożarna Raciążek, Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku	2016-2020	Gmina Raciążek	75 000,00
119.	Na styku wierzeń i kultur – 1050 Rocznica Chrztu Polski	Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku, Stowarzyszenie Kulturalne „Serpentina”	2016-2017	Gmina Raciążek	50 000,00
120.	Przebudowa drogi gminnej nr 160512C w miejscowości Michalin i Wiktorzyn	Gmina Waganiec	2015-2020	Gmina Waganiec	746 328,00
121.	Przebudowa drogi gminnej nr 160538C w miejscowości Zosin	Gmina Waganiec	2015-2020	Gmina Waganiec	1 201 802,00
122.	Przebudowa drogi gminnej nr 160530C w miejscowości Michalin	Gmina Waganiec	2015-2020	Gmina Waganiec	1 872 281,00
123.	Przebudowa drogi gminnej nr 160519C w miejscowości Józefowo	Gmina Waganiec	2015-2020	Gmina Waganiec	2 245 472,00
124.	Przebudowa drogi gminnej nr 160548C w miejscowości Włoszyca	Gmina Waganiec	2015-2020	Gmina Waganiec	1 113 248,00
125.	Przebudowa drogi gminnej nr 160516C w miejscowości Przypust	Gmina Waganiec	2015-2020	Gmina Waganiec	2 201 195,00
126.	Przebudowa drogi gminnej nr 160506C w miejscowości Konstantynowo	Gmina Waganiec	2015-2020	Gmina Waganiec	1 657 222,00
127.	Przebudowa drogi gminnej nr 160508C w miejscowości Wiktorzyn	Gmina Waganiec	2015-2020	Gmina Waganiec	872 887,00
128.	Dostosowanie szatni do potrzeb uczniów ZS Brudnowo	Gmina Waganiec (ZS Brudnowo)	2015-2018	Gmina Waganiec	40 000,00
129.	Stworzenie Spółdzielni socjalnej	Gmina Waganiec	2015-2018	Gmina Waganiec	520 000,00
130.	Zakup strojów ludowych dla członków Kół Gospodyń Wiejskich z gminy Waganiec	Gmina Waganiec	2015-2018	Gmina Waganiec	20 000,00
131.	Poprawa jakości świadczonych usług zdrowotnych dla mieszkańców gminy Waganiec poprzez wyposażenie w sprzęt medyczny (defibrylator zewnętrzny, aparat EKG er USG)	NZOZ „Nasz Lekarz” w Zbrachlinie	2015-2018	Gmina Waganiec	70 000,00
132.	Zakładamy ekologiczny ogródek warzywny i łąkę kwiatową w ZS Brudnowo	Gmina Waganiec (ZS Brudnowo)	2015-2018	Gmina Waganiec	5 000,00
133.	Wielofunkcyjny kompleks boisk sportowych w Brudnowie	Gmina Waganiec (ZS Brudnowo)	2015-2018	Gmina Waganiec	100 000,00
134.	Utworzenie pracowni przyrodniczej w ZS Brudnowo	Gmina Waganiec (ZS Brudnowo)	2015-2018	Gmina Waganiec	40 000,00
135.	Szkolenia dla rolników i osób zajmujących się agroturystyką	Gmina Waganiec	2015-2018	Gmina Waganiec	40 000,00

136.	Promocja i profilaktyka zdrowia w gminie Waganiec	Gmina Waganiec	2015-2018	Gmina Waganiec	200 000,00
137.	Organizacja imprez rekreacyjno-kulturalnych w gminie Waganiec	Gmina Waganiec	2015-2018	Gmina Waganiec	200 000,00
138.	Modernizacja nawierzchni boiska wraz z budową bieżni tartanowej, rozbiegu do rzutu oszczepem, skoku w dal i wzwyż oraz pchnięcia kulą w ramach rozbudowy Centrum Sportowo – Rehabilitacyjnego w Zbrachlinie	Gmina Waganiec	2015-2018	Gmina Waganiec	1 476 000,00
139.	Remont świetlicy wiejskiej w Niszczewach	Gmina Waganiec	2015-2018	Gmina Waganiec	184 500,00
140.	Budowa środowiskowej hali sportowej w ramach rozbudowy Centrum Sportowo – Rehabilitacyjnego w Zbrachlinie	Gmina Waganiec	2015-2018	Gmina Waganiec	2 586 000,00
141.	Adaptacja i rozbudowa budynku na Centrum rozwoju ekologicznego w Wólnem	Gmina Waganiec	2015-2018	Gmina Waganiec	3 000 000,00
142.	Adaptacja budynku po szkole podstawowej w Sierzchowie wraz z przyległym terenem (parkiem) na "Zieloną Szkołę"	Gmina Waganiec	2015-2018	Gmina Waganiec	3 000 000,00
143.	Przyszłość przed nami - aktywizacja społeczno-zawodowa młodzieży z terenu Gminy Waganiec	Gmina Waganiec	2015-2019	Gmina Waganiec	900 000,00
144.	Wystarczy chcieć - Klub Młodzieżowy	Gmina Waganiec	2015-2022	Gmina Waganiec	200 000,00
145.	Społeczeństwo dla tradycji - tradycja dla społeczeństwa	Gmina Waganiec	2015-2024	Gmina Waganiec	60 000,00
146.	Budowa placu zabaw w miejscowości Seroczki	Gmina Zakrzewo	2015	Gmina Zakrzewo	25 000,00
147.	Budowa placu zabaw w miejscowości Kuczkowo	Gmina Zakrzewo	2015	Gmina Zakrzewo	25 000,00
148.	Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Kuczkowo	Gmina Zakrzewo	2015-2016	Gmina Zakrzewo	130 000,00
149.	Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Michałowo	Gmina Zakrzewo	2015-2016	Gmina Zakrzewo	130 000,00
150.	Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Wola Bachorna	Gmina Zakrzewo	2015-2016	Gmina Zakrzewo	130 000,00
151.	Przebudowa drogi gminnej nr 160644C Lepsze	Gmina Zakrzewo	2016	Gmina Zakrzewo	110 000,00
152.	Przebudowa drogi gminnej nr 160610C Gęsin - Gosławice	Gmina Zakrzewo	2015	Gmina Zakrzewo	430 000,00
153.	Przebudowa drogi gminnej nr 160606C ul. Cicha ok. 400 mb.	Gmina Zakrzewo	2017	Gmina Zakrzewo	100 000,00
154.	Przebudowa drogi gminnej nr 160625C Osiedlowa i nr 160626C Krótka ok. 500 mb	Gmina Zakrzewo	2016	Gmina Zakrzewo	290 000,00
155.	Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Sędzin Kolonia w kierunku miejscowości Przybysław	Gmina Zakrzewo		Gmina Zakrzewo	400 000,00
156.	Budowa sieci kanalizacyjnej po 2015r.	Gmina Zakrzewo	2017-2025	Gmina Zakrzewo	16 500 000,00
157.	Budowa sieci kanalizacyjnej Zakrzewo – Kuczkowo - Sędzin	Gmina Zakrzewo	2015-2017	Gmina Zakrzewo	5 545 816,58
158.	Zamiana sieci wodociągowej z rur azbestowych na PCV	Gmina Zakrzewo	2017-2032	Gmina Zakrzewo	3 500 000,00
159.	Stworzenie Spółdzielni socjalnej	Gmina Zakrzewo	2015-2016	Gmina Zakrzewo	500 000,00
160.	Sukces w Twoich rękach – II edycja	Gmina Zakrzewo	2019-2020	Gmina Zakrzewo	236 000,00

161.	Centrum Aktywności Seniora	Dom Kultury w Zakrzewie	2018-2020	Gmina Zakrzewo	375 000,00
162.	Doposażenie Komendy Powiatowej PSP w Aleksandrowie Kujawskim w sprzęt przeciwpowodziowy	Komenda Powiatowa PSP	2016-2020	Powiat Aleksandrowski	366 000,00
163.	Budowa strażnicy Komendy Powiatowej PSP w Aleksandrowie Kujawskim	Komenda Powiatowa PSP	2016-2018	Powiat Aleksandrowski	15 000 000,00
164.	Zakup samochodów pożarniczych dla Komendy Powiatowej PSP w Aleksandrowie Kujawskim	Komenda Powiatowa PSP	2016-2020	Powiat Aleksandrowski	3 270 000,00
165.	Rozbudowa budynku ZS nr 3 w Aleksandrowie Kujawskim wraz z wymianą centralnego ogrzewania i kotłowni	Powiat Aleksandrowski	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	1 165 000,00
166.	Imprezy rekreacyjno-kulturalne cykliczne organizowane przez Powiat	Powiat Aleksandrowski	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	150 000,00
167.	Wydanie przewodnika pod nazwą „Kujawy Nadwiślańskie – przewodnik turystyczny”	Powiat Aleksandrowski	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	70 000,00
168.	Opracowanie albumu o Powiecie Aleksandrowskim	Powiat Aleksandrowski	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	80 000,00
169.	Aktywizacja osób modach pozostających bez pracy w Powiecie Aleksandrowskim (I)	Powiat Aleksandrowski	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	1 635 400,00
170.	Przebudowa dróg powiatowych nr 2528C Żyrosławice-Przybranowo, 2616C Przybranowo – Koneck, 2619C Koneck – Jaranowo i nr 2614C Jaranowo – Brześć Kujawski	Powiat Aleksandrowski	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	40 000 000,00
171.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2610C Turzno – Seroczki, odcinek od km 2+040 do km 4+267	Powiat Aleksandrowski	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	3 000 000,00
172.	Przebudowa dróg powiatowych nr 2608C Konradowo – Siniarzewo i nr 2624C Kol. Krzywosądz - Siniarzewo	Powiat Aleksandrowski	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	30 000 000,00
173.	Budowa drogi powiatowej nr 2612C Nieszawa- Ujma Duża, odcinek od km 5+167 do km 12+200	Powiat Aleksandrowski	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	3 600 000,00
174.	Przebudowa drogi powiatowej Nr 2603C Ciechocinek-Siutkowo na odcinku od km 1+009 do km 5+006	Powiat Aleksandrowski	2016	Gm. Raciążek	800 000,00
175.	Indywidualizacja procesu nauczania w Zespole Szkół nr 3 w Aleksandrowie Kujawskim – II etap	Powiat Aleksandrowski	2019-2020	Powiat Aleksandrowski	220 000,00
176.	Dobry zawód to przyszłość – II etao	Powiat Aleksandrowski	2019-2020	Powiat Aleksandrowski	1 000 000,00
177.	Budowa lub przebudowa dwóch budynków z przeznaczeniem na placówkę opiekuńczo - wychowawczą	Placówka Socjalizacyjna w Aleksandrowie Kujawskim	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	1 000 000,00
178.	E-zdrowie w Powiatowym Szpitalu w Aleksandrowie Kujawskim	Powiatowy Szpital	2016-2017	Powiat Aleksandrowski	250 000,00
179.	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez pracowników SP ZLO w Raciążku	Samodzielny Publiczny Zakład Leczniczo-Opiekuńczy w Raciążku	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	30 000,00

180.	Rozbudowa i modernizacja Samodzielnego Publicznego Zakładu Leczniczo-Opiekuńczego w Raciążku	Samodzielny Publiczny Zakład Leczniczo-Opiekuńczy w Raciążku	2015-2020	Powiat Aleksandrowski	5 800 000,00
181.	Promowanie gęsiny i chowu przyzagrodowego w małych gospodarstwach rolnych	Fundacja Hodowców Polskiej Białej Gęsi	2015-2016	Powiat Aleksandrowski	120 000,00
182.	Warsztaty artystyczne, Powiatowy Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży „Doreminki”	Gminny Ośrodek Kultury w Raciążku. Partnerzy Zespół Szkół w Raciążku, Stowarzyszenie Kulturalne „Serpentyna”, Gmina Raciążek	2016-2018	Gmina Raciążek	120 000,00

7. Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze

W wyniku realizacji projektów ujętych na liście podstawowej zostaną osiągnięte wartości wskaźników przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 52. Wskaźniki planowane do osiągnięcia w obszarze

Fundusz	PI	Wskaźniki planowane do osiągnięcia w obszarze
EFRR	4c	1) Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 15 szt. 2) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 11184,88 t CO ₂ /rok 3) Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej – 1935691,36 kWh/rok
EFRR	4e	1) Długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 24458 mb 2) Liczba wymienionych punktów świetlnych – 786 szt. 3) Ilość wybudowanych peronów – 6 szt. 4) Ilość wybudowanych miejsc przystankowo – informacyjnych – 6 szt. 5) Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 205,80 t CO ₂ /rok 6) Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej – 220000 kWh/rok
EFRR	6b	1) Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków – 3055 RLM 2) Przewidywana liczba osób korzystających z zaopatrzenia w wodę- 4578 3) Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę (CI18)- 1032; 4) Liczba wspartych stacji uzdatniania wody – 1 szt.; 5) Liczba przebudowanych(zmodernizowanych) stacji uzdatniania wody- 1 szt.
EFRR	9b	1) Wskaźnik żywienia społeczno – gospodarczego na obszarach miejskich - 30% (Aleksandrów Kujawski), 20% (Nieszawa), 2% (Ciechocinek) 2) Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich – 4 200 m ² 3) Budynki publiczne lub komercyjne wybudowane lub wyremontowane na obszarach miejskich – 920m ² 4) Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 2 szt.
EFRR	10a	1) Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów – 60% 2) Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 106 osób 3) Liczba wspartych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty – 3 szt.
EFS	8iv	1) Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 – 47 szt. 2) Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują po zakończeniu projektu – 21 szt. 3) Liczba osób pozostających bez pracy które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu – 10 os. 4) Liczba osób które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem /wychowaniem dziecka po opuszczeniu programu – 6 os.
EFS	9i	1) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 252 osoby 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 240 osób 3) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 63 osób 4) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 52 osób 5) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 412 osób 6) Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie – 75 osób 7) Liczba klientów instytucji pomocy społecznej, którzy ukończą szkolenie zawodowe – 25 osób 8) Liczba klientów pomocy społecznej, którzy uzyskają wsparcie w ramach aktywizacji zawodowej – staże – 5 osób 9) Liczba klientów pomocy społecznej, którzy uzyskają wsparcie w ramach aktywizacji zawodowej – doradztwo zawodowe – 30 osób 10) Liczba klientów pomocy społecznej, którzy skorzystają z poradnictwa specjalistycznego – 30 osób

		11) Liczba klientów pomocy społecznej, którzy skorzystają z treningów kompetencji i umiejętności społecznych – 30 osób 12) Liczba klientów pomocy społecznej, którzy zakończyli udział w projektach dotyczących aktywnej integracji – 30 osób 13) Liczba klientów pomocy społecznej, objętych kontraktami socjalnymi – 30 osób
EFS	9iv	1) Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu – 11 szt. 2) Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 255 osób
EFS	10i	PRZEDSZKOLA 1) Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS – 105 miejsc – 100% 2) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 6 osób 3) Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej – 105 osób 4) Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie – 105 szt. 5) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 6 osób
EFS	10i	SZKOŁY 1) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 192 osoby 2) Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 178 osób 3) Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 2227 osób 4) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 27 sztuk 5) Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 29 sztuk 6) Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 118 osób 7) Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 144 osoby 8) Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 2392 osób 9) Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 24 sztuk 10) Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie – 27 sztuk
EFS	10iv	1) Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy - 120 osób 2) Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie - 4 osoby 3) Liczba szkół i placówek Kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego - 8 sztuki 4) Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki - 356 osób 5) Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 4 osoby 6) Liczba szkół i placówek Kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS - 8 sztuki

8. System wdrażania i monitorowania

Planowanie strategiczne jest procesem ciągłym. Dla osiągnięcia zamierzonych celów strategicznych i kierunków rozwoju wymagane jest stworzenie efektywnych mechanizmów gwarantujących konsekwentne wdrażanie, monitorowanie i ewaluację efektów Strategii.

Zgodnie z nowymi uwarunkowaniami polityki regionalnej w kraju, polegającej na wielopoziomowym modelu zarządzania rozwojem jednostek samorządu terytorialnego, koniecznym i celowym działaniem w okresie realizacji Strategii będzie tworzenie warunków dla ścisłej współpracy władz Powiatu z partnerami samorządowymi i ich jednostkami organizacyjnymi oraz partnerami prywatnymi i pozarządowymi.

W proces wdrażania Strategii, podobnie jak w proces jej tworzenia, zostaną zaangażowane instytucje i podmioty, które mogą mieć wpływ na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej ORSG. Oprócz jednostki samorządu terytorialnego będą to m. in. organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni oraz gospodarczy, instytucje rynku pracy, organizacje skupiające pracodawców, instytucje pomocy i integracji społecznej, lokalne grupy działania, szkoły i placówki prowadzące kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, kościoły i związki wyznaniowe itp.

Wszystkie podmioty realizujące zadania w ramach Strategii będą równoprawnymi partnerami.

System wdrażania

System wdrażania Strategii jest procesem, w którym działania operacyjne wynikają ze sformułowanych w dokumencie długoterminowych celów strategicznych i operacyjnych. Ponadto Strategia stanowi dokument o charakterze kierunkowym i koncepcyjnym. Jednym z elementów procesu jej wdrażania są działania mające na celu propagowanie i upowszechnianie informacji na temat jej zawartości i przyjętych założeń. Głównym celem tych działań jest aktywizacja wybranych organizacji i środowisk do współdziałania w realizacji Strategii.

Inicjatorem i koordynatorem przedsięwzięć związanych z wdrażaniem Strategii ORSG jest Starosta Aleksandrowski oraz Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego, których zadaniem są działania na rzecz stworzenia warunków dla współpracy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego. Równie istotne dla należytej realizacji zadań strategicznych jest zaangażowanie wszystkich gmin wchodzących w skład Powiatu Aleksandrowskiego, będących sygnatariuszami Porozumienia na rzecz rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego.

Organem nadzorującym realizację Strategii jest Komitet Sterujący, w skład którego wchodzi po jednym upoważnionym przedstawicielu Stron Porozumienia na rzecz rozwoju ORSG oraz przedstawiciel Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Do zadań Komitetu w zakresie prac nad Strategią w szczególności należy:

- Zatwierdzenie i aktualizacja Strategii
- Przedłożenie Strategii do zaopiniowania Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego
- Zatwierdzenie listy projektów stanowiących integralną część Strategii i jej aktualizacji
- Zatwierdzanie raportów monitoringowych nt. wdrażania Strategii, a następnie przekazywanie tych dokumentów do oceny i zatwierdzania Instytucji Zarządzającej RPO

Komitet realizuje swoje zadania zgodnie z Regulaminem pracy Komitetu Sterującego ORSG, określającym szczegółowe zasady oraz tryb jego pracy.

Organem wykonawczym odpowiedzialnym za wykonanie ujętych w Strategii założeń jest Zarząd ORSG, do kompetencji którego należą wszelkie sprawy niezastrzeżone dla Komitetu Sterującego. W skład

Zarządu wchodzi Przewodniczący oraz dwóch członków. Do zadań Zarządu w zakresie prac nad Strategią w szczególności należy:

- Przygotowanie na podstawie zasad wyboru projektów wskazanych w Strategii, propozycji szczegółowych kryteriów wyboru projektów i uzgodnienie ich w porozumieniu z Marszałkiem Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz z IZ RPO
- Wybór projektów, w tym opracowanie listy rankingowej projektów, jej aktualizacja, przedkładanie do zaopiniowania Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego
- Przygotowanie raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii
- Przygotowanie porządku obrad oraz projektów uchwał na posiedzenie Komitetu Sterującego
- Nadzór nad realizacją uchwał Komitetu Sterującego
- Reprezentowanie stron porozumienia w kontaktach z instytucjami zewnętrznymi w sprawach związanych z opracowywaniem i wdrażaniem Strategii

Szczegółowe zasady funkcjonowania Zarządu określa Regulamin pracy Zarządu ORSG.

System monitorowania

Podstawą skutecznego wdrażania działań służących osiągnięciu celów Strategii ORSG jest dysponowanie wiedzą na temat postępów osiąganych w zakresie wdrażanych kierunków interwencji oraz zdolność do reagowania na pojawiające się różnice pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami realizacji kluczowych zadań. Dla efektywnej realizacji zapisów Strategii, niezbędne jest stworzenie systemu monitoringu realizacji jego ustaleń.

Monitoring będzie polegał na systematycznym gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zbieranych od wszystkich realizatorów projektów w ramach Strategii. Proces ten będzie służył identyfikacji realizowanych przedsięwzięć oraz porównaniu ich zgodności z założeniami Strategii. System ten będzie wykorzystywany do ciągłego śledzenia zdarzeń, tendencji i procesów zachodzących na ORSG, które mogą wywierać pozytywny lub negatywny wpływ na osiąganie przyjętych celów rozwoju. Pozwala to na zwiększenie zdolności sygnatariuszy porozumienia na rzecz rozwoju ORSG do szybkiej i skutecznej reakcji na zmiany zachodzące zarówno w jej otoczeniu, jak i wewnątrz niej.

System monitorowania strategii ORSG obejmuje:

- Ocenę poziomu realizacji wskaźników zgodnie z matrycą logiczną Celów Tematycznych, Priorytetów Inwestycyjnych, jak i wybranymi wskaźnikami produktu i rezultatu oraz spełnienie przez wskaźniki warunków SMART
- Analizę i ocenę stopnia realizacji przyjętych celów Strategii oraz adekwatność doboru do nich wskaźników
- Analizę i ocenę harmonogramu wdrażania Strategii
- Dokonywanie odniesień do Strategii rozwoju województwa
- Monitoring ogólnego poziomu rozwoju obszaru

Sprawozdawczość z monitoringu dokonywana będzie przez Zarząd ORSG. Okresowa ocena stopnia realizacji strategii odbywać się będzie w oparciu o raporty cząstkowe przygotowywane przez sygnatariuszy Porozumienia na rzecz rozwoju ORSG - informacje podmiotów zaangażowanych w jej realizację na temat przygotowywania i realizacji przedsięwzięć oraz osiągniętych lub planowanych do osiągnięcia wskaźników. Informacje zbiorcze na temat procesu wdrażania Strategii zostaną zawarte w raporcie analitycznym, co pozwoli na weryfikację realizowanej polityki wsparcia, obiektywną ocenę poziomu realizacji założonych celów oraz dokonywanie niezbędnych korekt procesu wdrażania.

Sprawozdania z realizacji strategii będą zatwierdzane przez Komitet Sterujący ORSG. Wnioski płynące z monitoringu będą stanowiły podstawę do ewentualnej aktualizacji Strategii poprzez modyfikację

poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych, w tym dokonywanie korekt wartości wskaźników w procesie realizacji zamierzonych działań.

Postęp prac w zakresie wdrażania założeń Strategii oraz realizacji przedsięwzięć ujętych w przedmiotowym dokumencie będzie również podlegał monitorowaniu przez Instytucję Zarządzającą RPO do końca 2018 r. w okresie kwartalnym, a po 2018 r. w okresie półrocznym.